

Ὅλβιος ὅστις τῆς
ἱστορίας ἔσχε
μάθησιν.

Εὐριπίδης

Εξώφυλλο:

Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Χαρακώματα

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα.

ISBN 978-960-931008-6

Έκτη έκδοση

Εκτύπωση – Βιβλιοδεσία

I.C.C.

Ιωαννίδης Νικόλαος

Εμμ. Μπενάκη 36 – Αθήνα

Τηλ.: 210 3832117, Fax: 210 3832527

info@icc-printing.gr

<http://www.icc-printing.gr>

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος (1914 – 1918) αντιπροσωπεύει το καταστροφικό άνοιγμα του εικοστού αιώνα. Άφησε πίσω του εκατόμβες θυμάτων και φρικτές καταστροφές, αδικίες και απογοητεύσεις. Γέννησε μια κουλτούρα πένθους, μίσους και βαρβαρότητας. Εκατομμύρια άνθρωποι βρέθηκαν να είναι συμπολεμιστές, εκείνοι που άλλοτε κατηγορούσαν τους άλλους ότι είναι μιλιταριστές, εθνικιστές, πολεμοχαρείς.

Συνήθως πιστεύουμε ότι αυτός ο πόλεμος ξέσπασε κάτω από ξάστερο ουρανό. Η άποψη αυτή είναι η επικρατέστερη και η πλέον διαδεδομένη. Συνδέεται με την αφελή αντίληψη ότι αυτουργός ήταν αυτός που εκήρυξε πρώτος τον πόλεμο.

Για όσους ζητούν την ιστορική αλήθεια η πρώτη έκρηξη του πολέμου συνδέεται άρρηκτα με τα αίτια που την προετοίμασαν: Αντιθέσεις μεταξύ των Ευρωπαϊκών κρατών που οφείλονταν κυρίως στην τάση προς ανάκτηση εδαφικής και οικονομικής επάρκειας και εθνικής ομοιογένειας. Οι αντιθέσεις αυτές και οι συγκρούσεις συμφερόντων συμπυκνώθηκαν βαθμιαία σε προφανή εχθρότητα. Διαίρεσαν την ανθρωπότητα σε δύο στρατόπεδα που αγωνίστηκαν κοινό αγώνα. Η αφορμή υπήρξε τυχαίο περιστατικό.

Στον πόλεμο ενεπλάκησαν όλες οι Μεγάλες Δυνάμεις και στην πραγματικότητα όλα τα κράτη εκτός από την Ισπανία, την Ολλανδία, τις τρεις Σκανδιναβικές χώρες και την Ελβετία. Επιπλέον, στρατεύματα από υπερπόντιες χώρες στάλθηκαν να πολεμήσουν, συχνά για πρώτη φορά, έξω από τη δική τους χώρα. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αγνόησαν την προειδοποίηση του Τζωρτζ Ουάσιγκτον για «*Ευρωπαϊκές Εμπλοκές*» και έστειλαν στο στρατό τους να

πολεμήσει στη γηραιά Ήπειρο, καθορίζοντας έτσι τη μορφή της ιστορίας του εικοστού αιώνα. Μολονότι η στρατιωτική δράση έξω από τα όρια της Ευρώπης δεν ήταν πολύ σημαντική ο ναυτικός πόλεμος ήταν για μία ακόμη φορά, παγκόσμιος.

Mark Ferro: Στα αναπάντητα ερωτήματα για το νόημα του πατριωτικού αισθήματος, τις πολιτικές δυνάμεις που εξουσίαζαν τα κράτη προστίθεται και ένα ακόμη: Με ποιο τρόπο οι άνθρωποι που επιθυμούσαν να εμποδίσουν τον πόλεμο βρέθηκαν ξαφνικά εξουδετερωμένοι;

Δημοσιεύσεις επισήμων εγγράφων υπάρχουν από όλους σχεδόν τους εμπόλεμους με αισθητή μεροληψία και τα περισσότερα απ' αυτά είναι απολογητικού χαρακτήρα. Ο καθορισμός του ποσοστού ευθύνης που βαρύνει τα κράτη θα κατέληγε σε μεροληπτική και υποκειμενική εκτίμηση των πραγμάτων. Η ευθύνη του πολέμου αναζητείται σε αίτια αντικειμενικά παρά σε πρόσωπα.

Fernand Braudel: Πολύ πριν από την *“Συνθήκη των Βερσαλλιών”* άρχισαν να διαγράφονται οι αιτίες του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ακόμα και του Ψυχρού Πολέμου πριν από την *«Συνθήκη Μπρέστ-Λιτόφσκ»*.

Στο παρόν βιβλίο απαριθμούνται, κατ αρχήν, τα γεγονότα που προηγήθησαν από την σύρραξη. Στη συνέχεια παραθέτονται, με προσοχή και ημερολογιακή ακρίβεια, τα συμβάντα - υπό μορφή Χρονολογίου - που είναι ένας εύληπτος τρόπος αναφοράς. Παράλληλα υπάρχουν σχόλια επί των γεγονότων που έχουν συλλεγεί από επιφανείς ιστορικούς και αναλυτές.

Γεράσιμος Λιώκης

ΤΑ ΑΙΤΙΑ

1) Η γαλλογερμανική αντίθεση

Η διεκδίκηση της Γερμανίας για μία μοναδική παγκόσμια θέση («το γερμανικό πνεύμα θα αναζωογονήσει τον κόσμο»). Η αντίθεση αυτή χρονολογείται πολύ πριν από την ήττα της Γαλλίας από τα στρατεύματα του Μπίσμαρκ στο Σεντάν (1879) που είχε κατάληξη την προσάρτηση της Λωρραίνης και της Αλσατίας στην Γερμανία και την παραίτηση του Γάλλου Αυτοκράτορα Ναπολέοντα Γ'. Ο Γκαίτε στις «Αναμνήσεις» του είχε πει: «Ο αγγλικός μερκαντιλισμός και το μίσος των Γάλλων ενώνονται με τις φιλοδοξίες των ενάντια στην άμοιρη Γερμανία».

2) Η ρωσοτουρκική αντίθεση

Η αντίθεση χρονολογείται από το Συνέδριο του Βερολίνου (1878) όπου η Ρωσία, νικήτρια του Ρωσοτουρκικού Πολέμου (1877-1878), ηττήθηκε διπλωματικά και η Αυστρία ανέλαβε την διοίκηση της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης (πρώην τουρκικές κτήσεις). Οι Ρώσοι είχαν την τάση να εξυμνούν το μεγαλείο του έθνους τους και να κρίνουν παράνομες τις αξιώσεις των μειονοτήτων.

3) Οι Σλάβοι της Αυστροουγγαρίας

Τσέχοι, Σλοβάκοι και Κροάτες ευρίσκονταν ως νάρκη υπό την αυτοκρατορία των Αψβούργων της Αυστρίας. Οι εθνότητες αυτές υπήρξαν πρωτεργάτες της όξυνσης και του εθνικισμού με αίτημα για φυλετική και εθνική αποκατάσταση και ανεξαρτησία. Ίδρυση και δράση, συχνά ανεύθυνη, μυστικών εθνικιστικών οργανώσεων. Η προσάρτηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στην Αυστρία (1908) μετέτρεψε τα παλιά όνειρα σε αυταπάτες για το ιδεώδες του πανσλαβισμού.

4) Το Σερβικό “εμπόδιο” για την Αυστρία

Ο οχληρός αυτός γείτονας, οι Σέρβοι, έφρασε την οδό της αυτοκρατορίας προς το Αιγαίο και ανέκοπτε κάθε εξωτερική εξέλιξη και περαιτέρω επέκταση της στα Βαλκάνια. Χρησιμοποιούσαν βία εναντίον των αυστριακών δημοσίων λειτουργών στην κατεχόμενη Βοσνία για να κάνουν ανυπόφορη την εκεί διαμονή των Αυστριακών.

5) Το Ρουθηνικό ζήτημα

Στην Νότια Γαλικία και τον Καύκασο, εδάφη της Αυστροουγγαρίας, διαβιούσαν τέσσερα εκατομμύρια Ρουθήνοι (Λευκορώσοι) τους οποίους διεκδικούσε η Ρωσία έπ' ονόματι των είκοσι εννέα εκατομμυρίων συμπατριωτών τους που ζούσαν στο κράτος της Ρωσίας.

6) Τα σχέδια Γερμανίας – Τουρκίας

Υπήρχε παλαιό γερμανικό σχέδιο αποκατάστασης ενιαίου και αυτόνομου χώρου που άρχιζε από την Γερμανία, την Μικρά Ασία μέχρι τον Περσικό Κόλπο. Το περίφημο πρόγραμμα “*Ελβας – Ευφράτης*”. Με το σχέδιο αυτό η Γερμανία θα έβρισκε διέξοδο προς τις πετρελαιοφόρες περιοχές τις οποίες εκμεταλλεύονταν κυρίως η Βρετανία και δευτερευόντως οι Γαλλία / Ολλανδία. Η Γερμανία ήταν η μόνη χώρα σ’ όλη την Ευρώπη όπου οι στρατιωτικοί εξασκούσαν ιδιαίτερα μεγάλη επιρροή στις κρατικές υποθέσεις.

7) Η έλλειψη διεθνούς οργανισμού

Ίσως μια παγκόσμια παρέμβασή να εξασφάλιζε την ειρήνη. Στις 28/4/1919 ιδρύθηκε η «*Κοινωνία των Εθνών*» έδρα τη Γενεύη με κύριον έργο την διευθέτηση των προβλημάτων ειρηνικά και δημοκρατικά με δημόσιες διαπραγματεύσεις.

8) Ο Ρωσοϊαπωνικός πόλεμος (1904-1905)

Η ταπείνωση της Ρωσίας. Οι Ιάπωνες σημείωσαν αλληπάλληλες νίκες και έγιναν κυρίαρχοι της Κορέας, της Νότιας Σαχαλίνης, του Πορτ Άρθουρ και ενίσχυσαν τη θέση τους στην Μαντζουρία.

9) Η Βρεταννική κατοχή της Αιγύπτου

Από το 1882 η Βρεταννία με πρόσχημα την σταθεροποίηση της οικονομίας της, προσάρτησε την Αίγυπτο ως προτεκτοράτο. και οδήγησε σε μακροχρόνιο αδιέξοδο με τις άλλες μεγάλες δυνάμεις.

ΟΥΔΕΤΕΡΟΙ

Ολλανδία:	Βιλελμίνη Α΄
Δανία:	Χριστιανός Ι΄
Σουηδία:	Γουσταύος Ε΄
Νορβηγία:	Χάκων Ζ΄
Ισπανία:	Αλφόνσος ΙΓ΄
Ελβετία:	—
Βατικανό:	<i>Πάπας: Πίος Ι΄</i> <i>Πάπας: Βενέδικτος ΙΕ΄</i>
Αιθιοπία:	<i>Λίτζι Γιάσου</i>
Αργεντινή:	<i>Β. Ντε Λα Πλάσα</i>
Μεξικό:	<i>Αλβάρο Ομπρεγόν</i>
Κολομβία:	<i>Χ. Β. Κόντσα</i>
Περού:	<i>Χοσέ Μπαρρέντα</i>
Χιλή:	<i>Χουάν Σανφουέντες</i>
Βενεζουέλα:	<i>Χουάν Β. Γκόμες</i>
Νικαράγουα:	<i>Χουάν Τσάμορο</i>
Γουατεμάλα:	<i>Μανουέλ Εστράδα</i>
Ονδούρα:	<i>Τιμπούρσιο Καρίας</i>

Deutschland uber alles

Στις αρχές του εικοστού αιώνα η ιδέα για μια Γερμανική ;Ευρώπη έμοιαζε πολύ λογική και είχε μια αμυδρή συγγένεια με τη σημερινή κατάσταση. Ένας ευρωπαϊκός οικονομικός χώρος ο οποίος θα ήταν προστατευμένος από τον Βρετανικό ή το αμερικανικό ανταγωνισμό και ο οποίος θα περιλάμβανε τα μεταλλεύματα της Σουηδίας και της Γαλλίας, τις βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα της Γερμανίας και θα επεκτεινόταν στη Βόρεια Αφρική ή ακόμα και στην Βαγδάτη, μια και το πετρέλαιο είχε ήδη να παίζει σημαντικό ρόλο. Γιατί όχι;

Η δημιουργία μιάς γερμανικής αυτοκρατορίας, όσο ένα είδος γερμανικής κοινοπολιτείας όπου το Βερολίνο θα έδειχνε το δρόμο στους διάφορους μικρότερους λαούς της νοτιοανατολικής Ευρώπης οι οποίοι ήταν πάρα πολλοί. Τους λαούς αυτούς -οι Πολωνοί ήταν ο πλέον πολυάριθμος- τους είχαν καταβροχθίσει οι ιστορικές αυτοκρατορίες της Αυστρίας, της Ρωσίας και της Τουρκίας, Κατά την άποψη του Βερολίνου αυτοί οι λαοί κόστιζαν πάρα πολύ.

Οι Αυστριακοί μάλιστα ξόδευαν τόσο πολλά κεφάλαια σε μια μάταιη προσπάθεια να εξαγοράσουν τους εθνικιστές, ώστε δεν τους έμεναν πιά αρκετά χρήματα για να συντηρήσουν τις δομές της εξουσίας – ιδίως το στρατό. Αν λοιπόν στην Αυστρία υπήρχε σωστή διακυβέρνηση με μια δόση πρωσικής αποτελεσματικότητας, τέτοια προβλήματα θα έπαυαν να υπάρχουν.

Νόρμαν Στόου
(Ιστορικός)

ENTENTE: (Εγκάρδια Συνεννόηση)*

<u>ΓΑΛΛΙΑ</u>	Πρόεδρος:	Ραϋμόν Πουανκαρέ
	Πρωθυπουργοί:	Αριστίντ Μπριάν ^{10/1915} – ^{3/1917} Αλεξάντρ Ριμπό ^{3/1917} – ^{9/1917} Ζωρζ Κλεμανσώ ^{9/1917} –
	Υπουργοί Πολέμου:	{ Ζοζέφ Γκαλιενί Λυωτέ Παινλεβέ
	Στρατηγοί:	Σεζάρ Ζοφρ Ρομπέρ Νεβίλ Ανρί Φιλίπ Πεταίν Φερντινάν Φος Μωρίς Σαράϊγ Φρανσέ – Ντ' Εσπεραί Νοέλ Ντε Καστελνώ Ζοζέφ Μισελέ Μισέλ Μωνουρί Ζαν – Μαρύ Γκυγιεμέν Αντόλφ Γκιγιωμά Ζοζέφ Σιμόν Γκαλιενί
<u>ΑΓΓΛΙΑ</u>	Βασιλεύς:	Γεώργιος Ε΄
	Πρωθυπουργοί:	Χέρμπερτ Άσκουϊθ Ντέιβιντ Λόϋντ – Τζωρτζ
	Υπουργός Εξωτερικών	Έντουαρντ Γκρέϋ
	Πολέμου: Επιτελάρχες:	Χέρμπερτ Κίτσεναρ Γουίλλιαμ Ρόμπερτσον Χένρυ Γουίλσον

*Τριπλή συμμαχία Γαλλίας, Βρεταννίας και Ρωσίας.

Δυναστεία Ρομανώφ (Ρωσία)

Μιχαήλ Β' Ρομανώφ	1613 – 1645
Αλέξιος Α'	1645 – 1676
Θεόδωρος Γ'	1676 – 1682
Ιβάν Ε'	1682 - 1689
Πέτρος Α' ο Μέγας	1689 – 1725
Αικατερίνη Α'	1725 – 1727
Πέτρος Β'	1727 – 1730
Άννα Ιβάνοβνα	1730 – 1740
Ελισάβετ Πέτροβνα	1740 – 1752
Πέτρος Γ'	1762
Αικατερίνη Β' η Μεγάλη	1762 – 1796
Παύλος Α'	1796 – 1801
Αλέξανδρος Α'	1801 – 1825
Νικόλαος Α'	1825 – 1855
Αλέξανδρος Β'	1855 – 1881
Αλέξανδρος Γ'	1881 – 1894
Νικόλαος Β'	1894 – 1917

ENTENTE: (Εγκάρδια Συνεννόηση)

<u>ΑΓΓΛΙΑ</u>	Γενικών Επιτελείων:	Τσαρλς Χάρντινγκ Χένρι Ρόλινσον
	Στρατηγοί:	Ντάγκλας Χαίηγκ Τζων Ρόμπερτσον Έντμοντ Άλλενμπυ Τζων Φρέντς Ίαν Χάμιλτον Τζων Ντε Ρόμπεκ Τσαρλς Τάουνσεντ Τζων Μόνας (Αυστραλός) Άρθουρ Κιούρι (Καναδός)
	Ναύαρχοι:	Τζων Τζέλικο Ντέιβιντ Μπίπτι Τζών Φίσερ
<u>ΡΩΣΙΑ</u>	Αυτοκράτωρ:	Νικόλαος Β΄
	Πρωθυπουργοί:	Goremykin Stürmer A.F. Kerensky
	Υπ. Εξωτερικών: Γενικών Επιτελείων:	Σεργκέι Σαζονοφ Νικολάι Γιανούσκεβιτς
	Στρατηγοί:	Πρίγκιψ Νικολάϊ Γιάκοβ Ζιλίνσκι Αλεξέϊ Μπρουσίλωφ Πάβελ Ρένεκαμπφ Αλεξάντρ Σαμψόνωφ Λαβρ Κορνίλωφ Μίκαελ Αλεξέγιεφ
<u>ΙΤΑΛΙΑ</u>	Βασιλεύς:	Βίκτωρ Εμμανουήλ
	Πρωθυπουργοί:	Τζιοβάνι Τζιολιτί Αντόνιο Σαλάντρα Πάολο Μπροσσέλι Βιπτόριο Ορλάντο
	Στρατηγοί:	Λουίτζι Καντόρνα Αρμάντο Ντίας

Οι λαοί της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας

	%
Γερμανοί	24.7
Μαγυάροι	19.7
Τσέχοι	13.1
Πολωνοί	9.3
Ρουθήνοι	8.2
Ρουμάνοι	6.4
Κροάτες	5.8
Σλοβάκοι	4.4
Σέρβοι	3.5
Ιταλοί	1.5

ΣΗΜ.: Με την έναρξη των εχθροπραξιών αλλάζει και η στάση των αλλογενών. Γίνονται και αυτοί στρατιώτες όπως όλοι οι πολίτες της αυτοκρατορίας και, ντυμένοι με τη στρατιωτική στολή, συμμετέχουν στην ίδια περιπέτεια. Με την στολή ο αλλογενής είναι ένας στρατιώτης όπως και οι άλλοι. Αυτή η «προαγωγή» τον ενθουσιάζει.

Στρατιωτική εξουσία υποχρεώθηκε να προβεί σε παραχωρήσεις. Τα ποσοστά των αξιωματικών καριέρας στους Ούγγρους ήταν της τάξης 9% και στους Τσέχους του 20%.

ENTENTE: (Εγκάρδια Συνεννόηση)

ΣΕΡΒΙΑ Βασιλεύς: Πέτρος Καραγιώργεβιτς

Πρωθυπουργός: Νικόλα Πάσιτς

Στρατηγοί: Ζινόζιν Μίσιτς
Ράντιμιρ Πούτνικ

Η.Π.Α. Πρόεδρος: Γούντροου Ουίλσον

Στρατηγοί: Τζων Πέρσιγκ
Ρόμπερτ Λη Μπούλαρντ

ΒΕΛΓΙΟ Βασιλεύς: Αλβέρτος Α΄
Στρατηγός: Ζεράρ Λεμάν

ΙΑΠΩΝΙΑ Αυτοκράτωρ: Γιασιχίτο
Πρωθυπουργοί: Σιγκενόμπου Ουκάμπα (1914-1916)
Μασατάκε Μαραούτσι (1916-1918)

ΛΟΙΠΑ ΚΡΑΤΗ

Λιβερία	4/8/1914	} εισηγήθηκαν στον πόλεμο
Πορτογαλία	5/1/1917	
Σιάμ	22/7/1917	
Κίνα	14/8/1917	
Βραζιλία	26/8/1917	
Κούβα	16/12/1917	

Οθωμανική Αυτοκρατορία

Μωάμεθ Δ΄	1648 – 1687	
Σουλεϊμάν Β΄	1687 – 1691	
Αχμέτ Β΄	1691 – 1695	
Μουσταφά Γ΄	1695 - 1703	
Αχμέτ Γ΄	1703 – 1730	
Μαχμούτ Α΄	1730 – 1754	
Οσμάν Γ΄	1754 – 1757	
Μουσταφά Δ΄	1757 – 1774	
Αμπντούλ Χαμήτ Α΄	1774 – 1789	
Σελήμ Γ΄	1789 – 1807	Δ*
Μουσταφά Ε΄	1807 – 1808	Δ*
Μαχμούτ Β΄	1809 – 1839	
Αμπντούλ Μετζήτ Α΄	1839 – 1861	
Αμπντούλ Αζήζ Α΄	1861 – 1876	
Μουράτ Ε΄	1876	
Αμπνούλ Χαμήτ Β΄	1876 – 1909	
Μωάμεθ Ε΄	1909 – 1918	
Μωάμεθ ΣΤ΄	1918 – 1920	

* εδολοφονήθησαν

ENTENTE: (Εγκάρδια Συνεννόηση)

<u>ΕΛΛΑΣ</u>	Βασιλείς:	Κωνσταντίνος Α΄ Αλέξανδρος Α΄
	Πρωθυπουργοί:	Ελ. Βενιζέλος Αλ. Ζαΐμης Σ. Σκουλούδης Σ. Λάμπρος
	Στρατηγοί:	Επ. Ζυμβρακάκης Λ. Παρασκευόπουλος Ν. Τρικούπης Ν. Βλαχόπουλος
	Ναύαρχος:	Π. Κουντουριώτης
<u>ΡΟΥΜΑΝΙΑ</u>	Βασιλεύς:	Φερδινάνδος Α΄
	Πρωθυπουργός:	Γιονέλ Μπρατιάνου
	Στρατηγοί:	Π. Κόνεφ Γ. Σμέτωφ
<u>ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ</u>	Βασιλεύς:	Νικήτας Α΄

1/6/1913: Συνθήκη φιλίας Ελλάδας – Σερβίας:-
«Αμοιβαία προστασία και παροχή βοήθειας σε περίπτωση
απρόκλητης επίθεσης από τρίτους εις βάρος του ενός εκ
των δύο συμβαλλομένων κρατών».

Δυναστεία Χοεντζόλερν (Γερμανία)

Φρειδερίκος Α΄	1415 – 1440
Φρειδερίκος Β΄	1440 – 1471
Αλβέρτος	1471 – 1496
Ιωάννης	1496 – 1499
Ιωακείμ Α΄	1499 – 1535
Ιωακείμ Β΄	1535 – 1571
Ιωάννης – Γεώργιος	1571 – 1598
Ιωάννης	1598 – 1608
Ιωάννης Σιγισμούνδος	1608 - 1619
Γεώργιος Γουλιέλμος	1619 – 1640
Φρειδερίκος Γουλιέλμος	1640 – 1701
Φρειδερίκος Α΄	1701 – 1713
Φρειδερίκος Γουλιέλμος Α΄	1713 – 1740
Φρειδερίκος Β΄ ο Μέγας	1740 – 1786
Φρειδερίκος Γουλιέλμος Β΄	1786 – 1797
Φρειδερίκος Γουλιέλμος Γ΄	1797 – 1840
Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ΄	1840 – 1861
Γουλιέλμος Α΄	1861 – 1888
Φρειδερίκος Γ΄	1888
Γουλιέλμος Β΄	1888 – 1918

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ
ΔΥΝΑΜΕΙΣ

ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Αυτοκράτωρ:	Γουλιέλμος Β΄
	Πρωθυπουργοί:	Τεόμπαλντ Μπέτμαν-Χόλβεγκ Γκεόργκ Μιχαέλις Μαξ φον Μπάντεν Φρήντριχ Έμπερτ
	Εξωτερικών:	Γκότλιμπ φον Γιάγκοβ Άρθουρ Τσίμερμαν
	Στρατηγοί:	Χέλμουτ Φον Μόλτκε Έριχ Φαλκενχάιν Πάουλ Χίντενμπουργκ Μαξ φον Πρίτβιτς Αουγκούστ Φον Μάκενσεν Έριχ Λούντεντορφ Αλεξάντρ Φον Κλούκ Μπέρναρν Χάινριχ Μπύλωφ Μαξ Φον Σουλτς Καρλ Φον Άϊνεμ Χέρμαν φον Άιχορν Ρούπερτ φον Χέριγκεν
	Ναύαρχοι:	Μαξ Φον Σπέε Γκραφ φον Τίρπιτς Ράινχαρτ Σέερ Λούντβιχ Φον Ρόϊτερ Φραντς Χίπερ Έντουαρντ Φον Κάπελ

Έντονη βιομηχανική ανάπτυξη,
Κούρσα εξοπλισμών. Αποικιακή πολιτική.

Δυναστεία Αψβούργων (Αυστροουγγαρία)

Αλβέρτος Α΄	1438 – 1435
Φραγκίσκος Γ΄	1439 – 1493
Μαξιμιλιανός Α΄	1493 – 1519
<i>(31/10/1517 – Ο Λούθηρος τοιχοκολλεί τις 95 θέσεις του)</i>	
Κάρολος Ε΄	1519 – 1556
Φερδινάνδος Α΄	1556 – 1564
Μαξιμιλιανός Β΄	1564 – 1576
Ροδόλφος Β΄	1576 – 1612
Μαθίας	1612 – 1619
Φρειδερίκος Β΄	1619 – 1637
Φρειδερίκος Γ΄	1637 – 1657
Λεοπόλδος Α΄	1657 – 1705
Ιωσήφ Α΄	1705 - 1711
Κάρολος ΣΤ΄	1711 – 1740
Μαρία – Θηρεσία	1740 – 1765
Ιωσήφ Β΄	1765 – 1790
Λεοπόλδος Β΄	1790 – 1792
Φραγκίσκος Β΄	1792 – 1836
Φερδινάνδος Α΄	1836 – 1848
Φραγκίσκος – Ιωσήφ Α΄	1848 – 1916
Κάρολος Α΄	1916 – 1918

**ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ
ΔΥΝΑΜΕΙΣ**

ΑΥΣΤΡΟ-ΟΥΓΓΑΡΙΑ Αυτοκράτωρ: **Φραγκίσκος Ιωσήφ (1916)
Κάρολος Α΄**

Πρωθυπουργοί: Στέφαν Τίσσα
Μιχάλι Κάρολαϊ

Εξωτερικών: Αλόις Έρενταλ

Στρατηγοί: Αρχιδούξ Ευγένιος
Μποχμ-Έρμολλι
Κόνρατ Φον Χέτσεντορφ
Αρτς Φον Στράουσμπεργκ
Άλφρεντ Κράους
Μόριτς Φον Αουφένμπεργκ
Όσκαρ Πότιορεκ

ΤΟΥΡΚΙΑ

Σουλτάνοι: **Μωάμεθ Ε΄
Μωάμεθ ΣΤ΄**

Πρωθυπουργός: Εμβέρ Πασάς

Στρατηγοί: Νουρή Πασάς
Εσσέτ Πασάς
Λίμαν Φον Σάντερς (Γερμ.)
Φον-Ντερ Γκόλτς (Γερμ.)

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Βασιλεύς: **Φερδινάνδος Α΄**

Πρωθυπουργοί: Βασίλι Ραντισλάβοφ
Αλεξάντρ Μαλίνωφ

Στρατηγοί Μιχαήλ Σάβωφ
Μ. Θεοντορώφ
Α. Τότσεφ
Τ. Πετρώφ
Β. Λουκώφ

Ένας σύντομος πόλεμος...

Όταν άρχισε ο πόλεμος όλοι πίστευαν πως θα ήταν σύντομος και πως θα επέστρεφαν τα Χριστούγεννα στεφανωμένοι με τις δάφνες της νίκης. Τόσο λοιπόν στο Παρίσι όσο και στο Λονδίνο και το Βερολίνο οι στρατιώτες έφευγαν τραγουδώντας γεμάτοι ενθουσιασμό με το «άνθος στο ντουφέκι».

Οι υπεύθυνοι ενδιαφέρονταν περισσότερο για την επιλογή ανδρών ικανών να κινητοποιηθούν και για τον εξοπλισμό τους παρά για την καινούργια κατάσταση πραγμάτων που θα προέκυπτε. Τα οπισθοδρομικά μυαλά φαντάζονταν ότι ο πόλεμος θα διαρκούσε μερικούς μήνες. Ένας σύγχρονος πόλεμος ήταν απαραίτητα ένας σύντομος πόλεμος. Όλοι έφευγαν και όταν παρήλαυναν, τα πρόσωπά τους μαρτυρούσαν με τι διάθεση το έκαναν: έλαμπαν ολόκληροι! Οι περισσότεροι απ' αυτούς πέθαναν άσκοπα και άδοξα μέσα στα χαρακώματα.

Άσκούϊθ: *«Ο πόλεμος θα τελειώσει σε λίγους μήνες»*

Ο «Μεγάλος Πόλεμος» ουσιαστικά θα κλείσει χωρίς οριστική λύση και θα είναι αυτό το ίδιο γεγονός που, υπό το βάρος των αντιφάσεων που θα κληροδοτήσει στην Ευρώπη, θα ανοίξει το δρόμο σε μια δεύτερη, ακόμη πιο τρομακτική, διεθνή σύγκρουση. Οι Βρεταννοί έχασαν μιαν ολόκληρη γενιά – κάπου μισό εκατομμύριο άνδρες ηλικίας κάτω των τριάντα ετών γόνους κυρίως των ανωτέρων κοινωνικών τάξεων.

1914

Αφορμή:

- 28/6:** **Σεράγεβο** (*Serajevo*), *Βοσνία*
Ο διάδοχος του θρόνου της Αυστρο-Ουγγαρίας **Φραγκίσκος Φερδινάνδος** των Αψβούργων πέφτει νεκρός από τις σφαίρες ενός Σέρβου εθνικιστή... Είχε βοηθηθεί από την πανσερβική εθνικιστική Εταιρεία «Μαύρη Χειρ».

Επακόλουθα:

- 23/7:** Τελεσίγραφο της **Αυστρίας** προς τη **Σερβία**:
- Άμεση διάλυση εθνικιστικών συνδέσμων.
- Ανάκριση προς αποκάλυψη δολοφόνων.
- Συμμετοχή Αυστριακών στις ανακρίσεις.
- Απομάκρυνση πολιτικών και στρατιωτικών που θα κατονόμαζε η Αυστρία.
- 28/7:** Η **Αυστρία** με τον απερίσκεπτα πολεμοχαρή Κόνρατ, κηρύσσει τον πόλεμο στη **Σερβία**.
- 28/7:** Η **Γερμανία** ζητεί από την **Γαλλία** να καθορίσει τις θέσεις της. Στην ουσία ήθελαν να υποκινήσουν μια αυστριακή επίθεση. Σε απάντηση η Γαλλία κήρυξε γενική επιστράτευση.
- 30/7:** Η **Ρωσία**, που ήταν εντελώς απροετοίμαστη για πόλεμο, αρχίζει κινητοποίηση των δυνάμεών της στρεφόμενη μόνον κατά της Αυστροουγγαρίας.
- 1/8:** Η **Γερμανία** κηρύττει τον πόλεμο.
Η **Αγγλία** προειδοποιεί ότι δεν θα παραμείνει αδιάφορη.
- 4/8:** Αποβιβάζει στρατεύματα στη **Γαλλία** (120.000 άνδρες)
B.E.F. (British Expeditionary Force).
- Ελλάς – Ιταλία – Τουρκία:** Ουδέτερες επί του παρόντος αναμένουν την εξέλιξη των γεγονότων. Δέχονται πιέσεις και από τα δύο στρατόπεδα.
- 28/8:** Η **Ιαπωνία** κηρύσσει τον πόλεμο
-

Τα Βαλκάνια

1914

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

28/7: Εισβολή της **Αυστρίας** σε **Σερβία** και **Μαυροβούνιο**.

Στρατός:

Αυστρία: Τρία σώματα στρατού

Επιτελάρχης: Κόνρατ Χότσεντορφ

Στρατηγός: Όσκαρ Πότιορεκ

Σερβία: 533.000 άνδρες

Μαυροβούνι: 50.000 άνδρες

Στρατηγοί: Ραντιμίρ Πούτνικ

Ζινοζίν Μίσιτς

α) 12/8-22/8: Πρώτη επίθεση επί του Δρίνου (*Drina*).

Αποκρούεται – 50.000 απώλειες.

Βομβαρδισμός Βελιγραδίου.

β) 8/9-16/9: Διάβαση του Δρίνου.

Αναχαίτιση από τους Σέρβους. Έλλειψη πυρομαχικών.

Βομβαρδίζεται το Βελιγράδι από πολεμικά πλοία επί του Δούναβη.

γ) 23/10-25/11: Μάχες στον ποταμό Κολομπούρα (*Kolobura*).

30/11: Εγκατάλειψη του Βελιγραδίου από τους Σέρβους.

Οι Τσέχοι της Σερβίας ενώνονται με Αυστριακούς.

δ) 3/12: Αντεπίθεση των Σέρβων – Υποχώρηση των

Αυστριακών πέρα από τα σύνορα.

ε) 16/12: Ανακατάληψη του Βελιγραδίου.

Αντικατάσταση του στρατηγού **Πότιορεκ** με τον

αρχιδούκα **Ευγένιο**. Η βεβιασμένη επίθεση στη Σερβία απέτυχε.

5/11: **Τουρκία 5/11:** Εισέρχεται στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων.

(Συνέχεια στη σελίδα 43)

Χαρακώματα

Οι Γερμανοί ξεκίνησαν το 1914 στην **Υπρ** κατασκευάζοντας ολόκληρα δίκτυα χαρακωμάτων με παραλλήλους διαδρόμους, ορύγματα που επικοινωνούσαν, εμπόδια με καταφύγια. Στην αρχή τοποθέτησαν συρματοπλέγματα κάτι που αποδείχθηκε πολύ επικίνδυνο. Μετά τοποθέτησαν σακιά γεμάτα άμμο για την προστασία των στρατιωτών από τα θραύσματα των οβίδων.

Οι στρατιώτες βιώνουν τον πόλεμο βασικά μέσα στα χαρακώματα, σε εντελώς πρόχειρες και υποτυπώδεις συνθήκες υγιεινής. Αποπνικτική βρώμα και κατακλυσμιαίες βροχές. Οι στρατιώτες κινούνται συνεχώς, σέρνονται στις λασπωμένες στοές και καταπονούνται φοβερά. Μια από τις καινοτομίες ήταν και η τέχνη του καμουφλάζ. Η κατάσταση επιδεινώνεται από τις ατελείωτες ώρες αγωνιώδους αναμονής ανάμεσα σε δύο επιθέσεις από τον φόβο ενός καταστροφικού κτυπήματος του πυροβολικού του εχθρού.

Οι Γάλλοι και οι Ρώσοι οργάνωσαν τα χαρακώματα με λιγότερη φροντίδα ίσως γιατί δεν πίστευαν ότι θα θάβονταν εκεί μέσα περισσότερο από τρία χρόνια. Τα χαρακώματα δεν είναι τίποτε άλλο από ένας χώρος όπου βυθίζεται καθημερινά στο τέλμα της απόγνωσης και της παθητικότητας η μεγάλη μάζα των στρατιωτών. Χαρακτηρίζονται από την αναμονή της τελικής απρόβλεπτης επίθεσης στο φάσμα της οποίας εξανεμίζεται σε ελάχιστα λεπτά η επιθετική ορμή και ισοπεδώνεται το μαχητικό μένος.

«Κόλαση δεν είναι τα πυρά. Η πραγματική Κόλαση είναι η λάσπη και το κρύο».

1914

Δ.Μ.

3/8-19/8: Η Γερμανία εισβάλλει στο ΒέλγιοΑρχηγοί Επιτελείων:Γαλλία: **Σεζάρ Ζοφρ** (Joffre)Αγγλία: **Ντάγκλας Χέιγκ** (Haig)Γερμανία: **Χέλμουτ Μόλτκε** (Moltke)Στρατηγοί:

Γερμανία:

Αλεξάντρ Φον Κλουκ

Καρλ Φον Μπύλωφ

Άλμπερτ Φον Χάουζεν

Entente:

Βασιλεύς Αλβέρτος

Ζεράρ Λεμάν Λαζεράκ

B.E.F. 6 Μεραρχίες

Καταλήψεις Γερμανών:

7/8 Λιέγη, Μυλχάουζ 20/8 Βρυξέλλες

12/8 Χααλεν **10/10** Αμβέρσα

«Σχέδιον Σλήφεν» (Schlieffen). Ραγδαία επέλαση.

Ηρωική αντίσταση του βελγικού λαού.

Ελεύθεροι σκοπευτές (franc-tireurs).

Υποχώρηση με επιτυχία των Γάλλων & Αγγλων.

5.000 άμαχοι Βέλγοι σφάζονται από τους Γερμανούς.

20/8-26/8: Γαλλική επίθεση στη Γερμανική Λορραίνη.

Μάχες μεταξύ Μετς και Στρασβούργου.

Στρατηγοί:

Γερμανία: Ρούπεντ Φον Χέριγκεν

Γαλλία: Νοέλ ντε Καστελνώ (Castelnau)

Αγγλία: Τζων Φρεντς (French)

Απώλειες:

Γερμανοί: 300.000 Ν

Γάλλοι: 280.000 Ν

BEF: 4.244 Ν

Οι Γερμανοί επικρατούν με σοβαρές απώλειες.

Κατέκτησαν μεγάλο τμήμα του Βελγίου και βάσεις για να εισβάλουν στην βόρεια Γαλλία.

Ο Κάιζερ

Η προσωπικότητα του Κάιζερ είχε τεράστια σημασία και ήταν φοβερά ατυχές όχι μόνο για τη Γερμανία αλλά και για ολόκληρη την υφήλιο το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη κρίσιμη στιγμή τον οίκο των Χοεντσόλερν εκπροσωπούσαν ο **Γουλιέλμος Β΄**, ένας άνδρας που ενσάρκωνε τρία χαρακτηριστικά της γερμανικής άρχουσας τάξης: τον απαρχαιωμένο μιλιταρισμό, την υπέρμετρη φιλοδοξία και τη νευρωτική ανασφάλεια. Ανήλθε στον θρόνο το 1888 με τη βαθεία πεποίθηση ότι η Γερμανία χρειάζεται ένα αυταρχικό καθεστώς μέσω της βασιλικής εξουσίας και βέβαια ισχυρότατο στρατό και ναυτικό.

«Κανείς δεν πρόκειται να μας ξεπεράσει όταν πρόκειται για την αγάπη προς την πατρίδα μας και τον Ηγεμόνα».

Ο Κάιζερ εμφανιζόταν πάντα με στολή ως ο ανώτατος πολεμικός άρχων και συνοδευόταν από στρατιωτική ακολουθία. Στο εξωτερικό αυτός ο μιλιταρισμός, με τις ατελείωτες παρελάσεις, στολές και εορτασμούς των νικών του 1870 φάνταζε περισσότερο γελοίος παρά απειλητικός. Και ίσως να ήταν, αν δεν συνδεόταν με το δεύτερο χαρακτηριστικό – τη φιλοδοξία. Επιθυμούσε να ασχοληθεί ο ίδιος προσωπικά με την εξωτερική πολιτική με αποτέλεσμα την απομόνωση της Γερμανίας.

Ο ίδιος ο **Μπίσμαρκ** έχοντας θεμελιώσει την Γερμανική Αυτοκρατορία, θα αρκούταν απλώς να τη διατηρήσει, αλλά η επόμενη γενιά δεν ικανοποιούνταν τόσο εύκολα. Την στιγμή της στρατιωτικής κατάρρευσης της Γερμανίας, η καθαίρεσή του τέθηκε ως όρος της ανακωχής. Κατέφυγε στην Ολλανδία όπου έζησε το υπόλοιπο της ζωής του.

Michael Howard
(Ιστορικός)

1914

Δ.Μ.

22/8-5/9: Γερμανικός στρατός διαβαίνει τα ΒΔ σύνορα της Γαλλίας

Στρατηγοί

Γερμανία: Αλεξάντρ φον Κλουκ (von Kluck)

BEF: Horrace Σμιθ-Ντόρρεν (Smith-Dorren)

Μικρή αναχαίτιση:

23/8: Mons

26/8: Le Coteau

7.182 Ν

Συνεχής υποχώρηση των Συμμάχων μέσα στο γαλλικό έδαφος. Οι γαλλικές δυνάμεις αποκρούστηκαν παντού με βαριές απώλειες.

Γερμανική πορεία 20 μιλίων την ημέρα!

Υποχρεωτικός ελιγμός του γαλλικού στρατού για την αποσόβηση σημαντικής φθοράς.

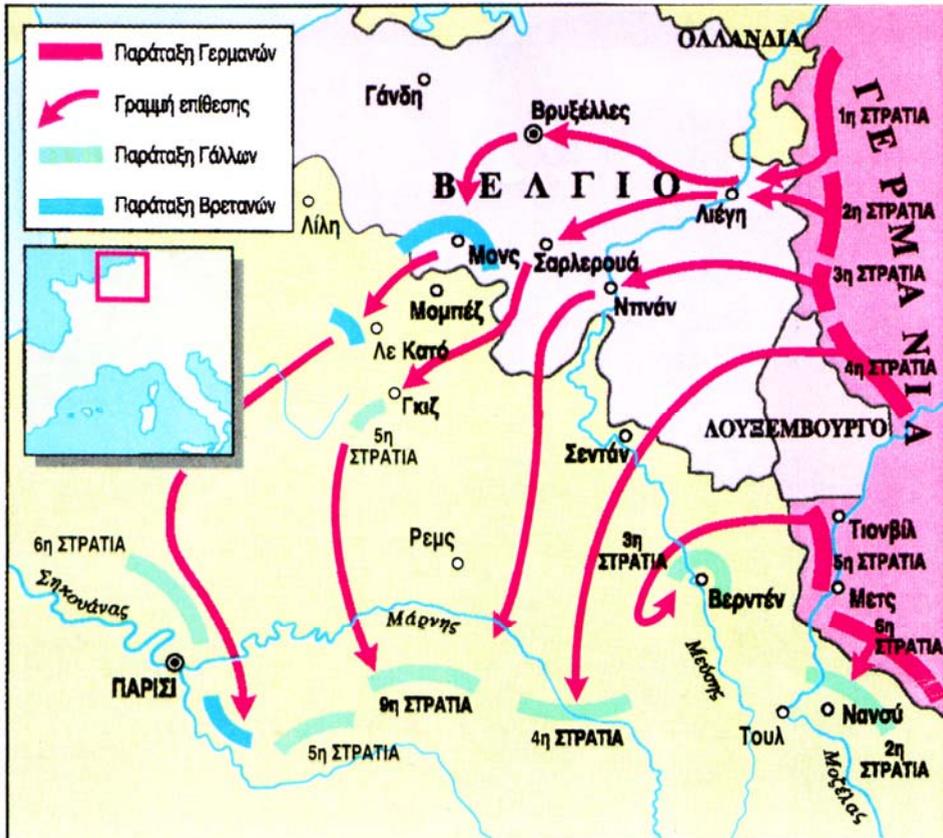
Μετά τα πολλαπλά ατυχήματα οι σύμμαχοι οργανώνουν νέα αμυντική γραμμή εις τα ενδότερα της χώρας

Κατόρθωσαν να αποφύγουν την κύκλωση, να φτάσουν στον ποταμό Μάρνη έγκαιρα, διατηρώντας τη συνοχή τους.

Οι Βέλγοι πρόσφυγες ήταν η πρώτη σταγόνα των ξεριζωμένων ανθρώπων.

Ο **Moltke** μεταφέρει δύο σώματα στρατού στο Ανατολικό Μέτωπο με σκοπό να αναχαιτίσουν την προέλευση των **Ρώσων** στην **Ανατολική Πρωσία**.

De Gaulle: *Η Γαλλία υπήρξε τυχερή στο γεγονός ότι παράλο που ο Ζοφρ έκανε λάθη, ήξερε να διατηρεί τις ισορροπίες.*

Μάχη του Μάρνη

Το Βερολίνο ζητά γρήγορη νίκη και ασκεί ψυχολογική πίεση στο φον Μόλτκε ο οποίος αποφασίζει να εγκαταλείψει το Σχέδιο **Schlieffen** και να κόψει στα δύο τα γαλλικά στρατεύματα.

1914

Δ.Μ.

5/9-12/9: **Μεγάλη Μάχη στον ποταμό Μάρνη (Marne)**

Τέσσαρες γερμανικές στρατιές μετά από θεαματική προέλαση είχαν φθάσει στον Μάρνη. Γάλλοι (6 στρατιές) με μικρή συμμετοχή Βρεταννών (1 στρατιά) επιτίθενται και αναγκάζουν τους Γερμανούς σε αναδίπλωση.

Χαρακώματα μήκους 40 χιλιομέτρων!!

Μάχη υψίστης σημασίας για τη Γαλλία και τους συμμάχους της γιατί ανέτρεψε οριστικά τα σχέδια του γερμανικού Επιτελείου.

Στρατηγοί:

Γερμανοί

Χάϊνριχ Φον Κλουκ

Καρλ Φον Μπύλωφ

Σύμμαχοι:

Μισέλ Μωνουρί

Φρανσέ Ντ' Εσπεραί

Φερντινάν Φος

Τζων Φρεντς (BEF)

Απώλειες:

Γερμανοί: 200.000

Γάλλοι: 250.000

Βρεταννοί: 12.700

Ο Στρατηγός φον Μόλτκε κλονίζεται. Δεν έχει ξεκάθαρη εικόνα όλων όσων συμβαίνουν. Τελικώς, αποφασίζει γενική υποχώρηση σε όλο το μέτωπο μέχρι τον ποταμό Αίν. Κατάλαβαν θέσεις που κατάφεραν να κρατήσουν τα επόμενα τέσσερα χρόνια.

“The miracle of the Marne” έσωσε το Παρίσι.

Ζοφφ: Δεν γνωρίζω ποιος κέρδισε τη μάχη αλλά ξέρω σε ποιον θα έπεφτε το φταίξιμο αν χανόταν!

12/9-28/9: Μάχη ποταμού Αιν (Aisne)

25/9-29/9: Μάχη Άλμπερτ (Albert)

18/10-30/10: Μάχη του Υζέρ (Yser)

} Χαρακώματα

Βέλγιο

Για να λυγίσουν την αντίσταση του Βελγίου οι Γερμανοί υιοθέτησαν την εκφοβιστική μέθοδο της καμένης γης αφήνοντας πίσω τους κατεστραμμένα χωριά και αμέτρητα θύματα στον άμαχο πληθυσμό. Το αίτημα του **Μόλτκε** για ανεμπόδιστη διέλευση διαμέσου ολόκληρου του Βελγίου απερρίφθη. Έδειχνε πως οι Βέλγοι είχαν σκοπό ν' αντισταθούν. Ο «στρατός οπερέτα» του βασιλέως **Αλβέρτου Α΄**, αντί να διαλυθεί και να τραπεί σε φυγή, αιφνιδιάζει τους πάντες προβάλλοντας σθεναρή αντίσταση. Οι Βέλγοι άνοιγαν τα κανάλια και οι πλημμύρες εμποδίζουν την προέλαση των Γερμανών. Η Λιέγη θα πέσει μετά από έντεκα ολόκληρες μέρες, ενώ το «*λιμάνι-φρούριο*» της Αμβέρσας μετά από ένα μήνα!

Η χώρα θα βιώσει τον υπόλοιπο πόλεμο υπό εχθρική κατοχή. Η οικονομία καταστράφηκε, ο πληθυσμός υπέφερε από την πείνα και θρήνησε πολλούς νεκρούς. Οι Βέλγοι πρόσφυγες ήταν οι πρώτες σταγόνες μιάς ατέλειωτης πλημμύρας εξαθλιωμένων ανθρώπων

Ο Αλβέρτος Α΄, ο «*βασιλεύς ιππότης*» που δεν εγκατάλειψε τον λαό του, παρέμεινε διοικητής του στρατού του που συγκεντρώθηκε στα νοτιοανατολικά της χώρας, και έγινε σύμβολο των ηθικών αξιών στο όνομα των οποίων πολεμούσαν οι Σύμμαχοι. Με τη συνθηκολόγηση το 1918, το μεγαλύτερο τμήμα του Βελγίου κατέχονταν από γερμανικό στρατό! Η μάχη του **Ύπρ** είναι από τα ενδοξότερα επεισόδια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

1914

Δ.Μ.

14/10-22/11: Πρώτη Μάχη του Υπρ (Ypres)

Πέντε σώματα γερμανικού στρατού αποβλέπουν στην κατάληψη των λιμανιών από την Δουνκέρκη ως το Καλαί.

Στρατηγοί:

Γερμανοί:

Έριχ Φον Φαλκενχάιν
Φον Μπέσελερ

Σύμμαχοι:

Τζων Φρεντς
Έντμουντ Άλλενμπυ
Χένρυ Ρόουλινγκσον
Φερντινάν Φος
Δουξ Αλβέρτος

Οι Βέλγοι ανοίγουν τα κανάλια.

Πλημμυρες. Το γερμανικό σχέδιο αποτυγχάνει.

Νεαροί Γερμανοί εθελοντές.

Υψηλές απώλειες εκατέρωθεν.

Franc-tireurs. Εξετέλεσαν 5.000 Βέλγους άμαχους.

«Η σφαγή των αθώων».

Απώλειες:

Γερμανοί: 130.000 N

Γάλλοι: 50.000 N

Βρεταννοί: 58.000 N

Βέλγοι: 32.000 N

18/12-22/12: Μάχη Ζιβανσού (Givenchy)

20/12-22/12: Μάχη Αρτουά (Artois)

Μηδαμινά αποτελέσματα

Απώλειες:

Γάλλοι: 90.000 N

Γερμανοί: 90.000 N

Παρά την κατοχή πολύτιμης περιοχής στο Βέλγιο και την Βόρεια Γαλλία, την ουδετερότητα της Ολλανδίας οι Γερμανοί αντιμετωπίζουν τον εφιάλτη ενός παρατεταμένου πολέμου.

(Συνέχεια στη σελίδα 51)

Ρωσία

Η απομακρυσμένη και πολυεθνική ρωσική αυτοκρατορία, απέχει πολύ από την φιλελεύθερη Ευρώπη. Το καθεστώς των τσάρων είναι αυταρχικό και στηρίζεται στην καταστολή κάθε μορφής εσωτερικής αντίθεσης με τη χρήση ωμής βίας. Η αστυνομία συνθλίβει κάθε εκδήλωση φιλελεύθερων τάσεων από την πλευρά της αστικής τάξης και όλες τις εκδηλώσεις δυσαρέσκειας εκ μέρους των αγροτών που έχουν καταδικαστεί σε πλήρη ένδεια.

*«Αν ο πόλεμος είναι νικηφόρος για μας» – υποστήριξε ο Ρώσος Υπουργός Εσωτερικών **Ντουρνόβο** - θα καταφέρουμε να επιτύχουμε χωρίς κόπο και την εκμηδένιση του σοσιαλιστικού κινήματος... Αλλά σε περίπτωση ήττας δεν θα μπορέσουμε να αποφύγουμε μια κοινωνική επανάσταση στην πιο ακραία μορφή».*

Τελικώς η περιπέτεια του πολέμου θα αποβεί μοιραία για την τσαρική Ρωσία. Μετά την επανάσταση του Μαρτίου 1917, ο τσάρος **Νικόλαος Β΄** παραιτήθηκε, όπως και ο γιος του. Μεταφέρθηκε από τους μπολσεβίκους στη Σιβηρία και τελικά στο Αικατερινμπούργκ, όπου, το 1918, δολοφονήθηκε μαζί με ολόκληρη την οικογένειά του από το τοπικό σοβιέτ. Η ρωσική επανάσταση είχε σαν συνέπεια την επιβολή κομμουνιστικού καθεστώτος για εβδομήντα χρόνια...

Κόνρατ: *«Η εχθρότητα, μεταξύ Ρωσίας και Αυστροουγγαρίας παίρνει τη μορφή φυλετικής μάχης».*

1914

B.M.

Μέτωπο Πρωσίας

17/8-22/8: Μάχη του Γκουμπίνεν (Gumbinnen)

Εσπευσμένη επίθεση των Ρώσων στην ανατολική Πρωσία και Γαλικία με δύο σώματα στρατού. Οι Γερμανοί αιφνιδιάζονται και απωθούνται.

Στρατηγοί:

Ρώσοι:	Γερμανοί:
Αλεξάντρ Σαμψόνωφ	Μαξ Φον Πρίβιτς
Πάβελ Ρένεκαμπεφ	Χέρμαν Φον Φρανσουά

Απώλειες:

200.000 Ν	150.000 Ν
-----------	-----------

Σύμπτυξη των Γερμανών πίσω από τον Βιστούλα. Ο Μόλτκε στέλνει ενισχύσεις τεσσάρων μεραρχιών από το Δυτικό Μέτωπο.

Η ανατολική Πρωσία αποτελούσε σιταποθήκη για την Γερμανία και σπουδαίο στρατιωτικό παράγοντα για μελλοντικές επιχειρήσεις. Δεν ήταν δυνατόν να εγκαταληφθεί τόσο εύκολο.

Ανάκληση του στρατηγού **Μαξ Φον Πρίβιτς**.
Αναλαμβάνει ο στρατηγός **Πάουλ Χίντενμπουργκ**.
Μεσήλικας στρατιωτικός καριέρας με τρομερές ικανότητες.

3/11: Αποστρατεία του γερμανού στρατάρχη **Χέλμουτ Μόλτκε**.
Αναλαμβάνει ο **Έριχ φον Φάλκενχαϊν**.

Αιχμάλωτοι πολέμου, 1914-1918

Χώρα προέλευσης των αιχμαλώτων	Ελάχιστος αριθμός	Μέγιστος αριθμός	Αιχμάλωτοι ως αναλογία των συνολικών απωλειών
Γαλλία	446.300	500.000	11,6
Βελγίο	10.203	30.000	11,0
Ιταλία	530.000	600.000	25,8
Πορτογαλία	12.318	12.318	37,2
Μ. Βρετανία	170.389	170.389	6,7
Βρετανική Αυτοκρατορία	21.263	21.263	3,3
Ρουμανία	80.000	80.000	17,8
Σερβία	70.423	150.000	14,6
Ελλάδα	1.000	1.000	2,1
Ρωσία	2.500.000	3.500.000	51,8
ΗΠΑ	4.480	4.480	1,4
<i>Σύνολο Συμμάχων</i>	<i>3.846.376</i>	<i>5.069.450</i>	<i>28,0</i>
Βουλγαρία	10.623	10.623	4,2
Γερμανία	617.922	1.200.000	9,0
Αυστροουγγαρία	2.200.000	2.200.000	31,8
Τουρκία	250.000	250.000	17,2
<i>Σύνολο Κεντρικών Δυνάμεων</i>	<i>3.078.545</i>	<i>3.660.623</i>	<i>19,9</i>
<i>Σύνολο αιχμαλώτων</i>	6.924.921	8.730.073	24,2

1914

B.M.

Μέτωπο Πρωσίας26/8-30/8: Μεγάλη Μάχη του Τάννενμπεργκ (*Tannenberg*)

Η λαμπρότερη μάχη των Γερμανών και μια από τις μεγαλύτερες στρατηγικές μάχες όλων των εποχών. Εξόντωση **τριών σωμάτων** του ρωσικού στρατού. Έλλειψη εφοδίων – Διάλυση Δύο ρωσικές στρατιές ήταν προσωρινά απομονωμένες στις Μαζουριανές Λίμνες. Κατάληψη της Ανατολικής Πρωσίας.

ΣτρατηγοίΡώσοι:

Αλεξάντρ Σαμφόνωφ

Γερμανοί:

Πάουλ Χίντενμπουργκ
Έριχ Λούντεντορφ
Καρλ Φον Μπίλνυφ

Στρατός

191.000

153.000

Απώλειες:

Ρώσοι: 50.000 Ν

95.000 Αιχμ.

Γερμανοί: 20.000 Ν

29/8:

Αυτοκτονία του στρατηγού Αλ. Σαμφόνωφ Αρχηγός του ρωσικού επιτελείου ο **Γιάκοβ Ζιλίνσκι**.

ΣΗΜ.: Ρώσοι

Το τέλος του 1914 διατηρούν την πρωτοβουλία με τεράστιες απώλειες. Πόλεμος χαρακωμάτων εκατέρωθεν. Έλλειψη πολεμοφοδίων του ρωσικού στρατού. Χαμηλό ηθικό των Ρώσων. Οι Κεντρικές Δυνάμεις είχαν το πάνω χέρι και η Ρωσία έδιναν μία αμυντική μάχη οπισθοφυλάκων έναντι της γερμανικής προέλασης.

Ο ασθενής του Βοσπόρου

Για ολόκληρο τον 19ον αιώνα η τύχη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής των ευρωπαϊκών δυνάμεων, οι οποίες δεν επιθυμούν να επωφεληθεί υπερβολικά η **Ρωσία** από τον «*Μεγάλο Ασθενή*» που πνέει τα λοίσθια. Παρακμή ήττας και ταπείνωση της εξουσίας

Το 1908 ανέλαβαν δράση οι λεγόμενοι **Νεότουρκοι**, μια ομάδα νέων αξιωματικών αποφασισμένων να αποκαταστήσουν το εθνικό γόητρο. Στηριζόμενοι στο στρατό αναγκάζουν το Σουλτάνο **Αμπντούλ Χαμίτ Β'** να παραιτηθεί. Υψώνουν την σημαία του τουρκικού εθνικισμού. Αντικαθιστούν την ιδέα της μεγάλης πολυεθνικής αυτοκρατορίας με την ιδέα μιας Αυτοκρατορίας της Ανατολής που θα θεμελιώνεται στο τουρκικό έθνος. Η κυβέρνηση αναζητεί έναν εσωτερικό εχθρό και τον βρίσκει στην αρμένικη μειονότητα που θα πληρώσει το πανάκριβο τίμημα και θα γίνει ο αποδιοπομπαίος τράγος στην περίφημη ουτοπία της «*Μεγάλης Τουρκίας*».

Αναζητούν μια λυτρωτική λύση για τον στρατό και έναν ισχυρό σύμμαχο. Τον βρίσκουν στη Γερμανία του **Γουλιέλμου Β'**. Ο Γερμανός στρατηγός **Λίμαν φον Σάντερς** αναλαμβάνει να εκσυγχρονίσει και να μεταρρυθμίσει τον οθωμανικό στρατό.

Εισέρχονται στον πόλεμο με ένα στρατό εκπαιδευμένο από Γερμανούς αλλά και τους περισσότερους στρατηγούς του τουρκικού στρατού Γερμανούς.

1914

B.M

7/9-17/9

Μέτωπο Πρωσίας**Μάχη των Μαζουριανών Λιμνών (N.A. Πρωσία)**

Χρήση ασφυξιογόνων από τους Γερμανούς και ενισχύσεις από Δ.Μ.

Υποχώρηση του ρωσικού στρατού.

Αγώνας χαρακωμάτων.

Φόβος κύκλωσης των Ρώσων

Στρατηγοί:

Ρώσοι:

Πάβελ Ρενέκαμφ

Γερμανοί:

Πάουλ Χίντενμπουργκ

Έρικ Λούντεντορφ

Απώλειες:

Ρώσοι: 125.000 N

Γερμανοί: 40.000 N

Μέτωπο Γαλικίας**26/8-16/9: Μάχη της Λεμβέργης(Lemberg)**Στρατηγοί:

Ρώσοι:

Αλεξέϋ Μπρουσίλωφ

Σεργκέϋ Μπρουσίλωφ

Αυστριακοί:

Μποχμ – Ερμολ

Αρχιδούκας Ιωσήφ

Κατάρρευση των Αυστριακών και υποχώρηση στα Καρπάθια. Οι Ρώσοι εισβάλλουν στην Ουγγαρία.

Απώλειες:

350.000 N

150.000 Αιχμ.

6/12: Οι Γερμανοί κατάλαβαν το Λοτζ (Lodz).

5/12-17/12: Μάχη Λιμανονα – Λαρανον

Ήττα του ρωσικού στρατού από αυστρουγγρικά στρατεύματα.

Εφεξής οι Γερμανοί θα έχουν να αντιμετωπίσουν δύο μεγάλα μέτωπα με απρόβλεπτη διάρκεια.

(Συνέχεια στην σελίδα 59)

Μάχη Μαζουριανών Λιμνών

1914

ΑΠΟΙΚΙΕΣ: (ΙΡΑΚ)

23/11: Βρεταννοί καταλαμβάνουν τη **Βασόρα** (*Basra*) για να εξασφαλίσουν τις πετρελαιοπηγές.

Στρατηγοί:

Αγγλίας: Τζων Ντίξον

Τουρκίας: Colmar von der Goltz

Τσαρλς Τάουνσεντ

Ινδοαγγλικά στρατεύματα (20.000)

5/12: Ισχυρή **τουρκική** στρατιά υπό γερμανική διοίκηση κυκλώνουν και αιχμαλωτίζουν

12.000 Αγγλοϊνδούς εις Κουτ-Ελ-Αμάρα

Ο Σουλτάνος δεν δέχτηκε δύο εκατομμύρια στερλίνες για την απελευθέρωσή τους! Απάνθρωπες συνθήκες αιχμαλωσίας. Τούρκοι στρατιώτες τους κτυπούσαν με μαστίγια.

Ρωσική στρατιά υπό τον στρατηγό Μπαράτωφ (50.000 κοζάκοι) προσπαθεί να σπάσει τον αποκλεισμό χωρίς αποτέλεσμα.

ΙΑΠΩΝΙΑ

15/8: Κηρύσσει τον πόλεμο στην Γερμανία.

Λιμάνι Τσινγκ-Τάο στη **ΚΙΝΑ**

Γερμανική αποικία.

Διοικητής: Πλοίαρχος Φον Βάλντεκ.

28/8-7/11: Απόβαση Ιαπώνων πεζοναυτών.

Πλοίαρχος: Κάτο

Κατάληψη του λιμανιού.

Απώλειες:

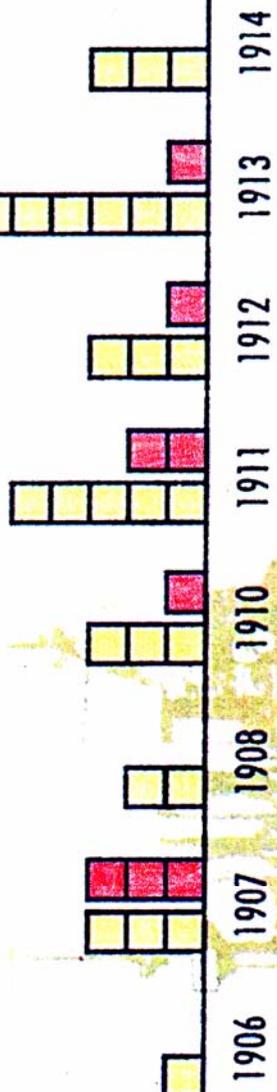
Γερμανοί: 4.000 Ν

Ιάπωνες: 170 Ν 600 Τρ.

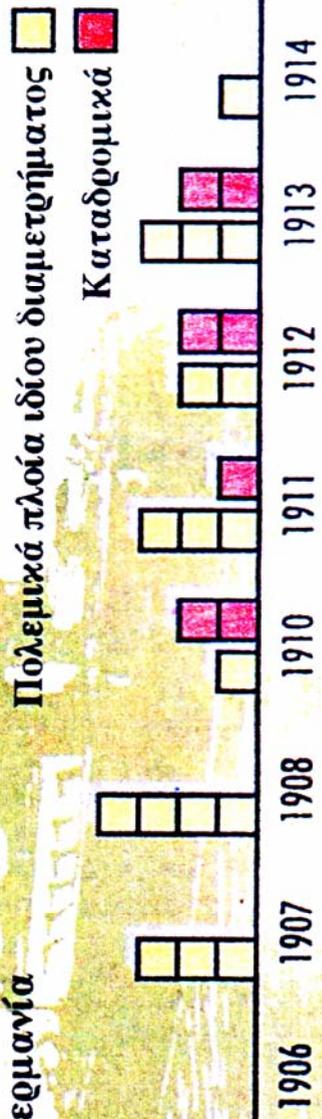
Θέτουν υπό Ιαπωνικό έλεγχο τα νησιωτικά συμπλέγματα **Μαριάνες, Μάρσαλ και Καρολίνες.**

Η κούρσα των ναυτικών εξοπλισμών 1906-1914

Μεγάλη Βρετανία

Γερμανία

Ναυτικοί εξοπλισμοί

1914

ΑΠΟΙΚΙΕΣ:

29/9/14: Άγγλοι καταλαμβάνουν στην **Αφρική** τη γερμανική αποικία στην Αφρική **Τόγκο** (*Togo*).
Στρατηγός: Γιαν Κρίστιαν Σμούτς

8/8: Κατάληψη της πρωτεύουσας της **Τανγκανίκας** Νταρ Εσ Σαλάμ (*Dar Es Salam*).
Αγγλικά πολεμικά.
Απόβαση από Μπόερς. Στρατηγός Ντεβέντερ
Άμυνα Γερμανών με 14.000 στρατιώτες απέτρεψε την απόβαση στην **Τάνγκα**.
2/5/16: Γερμανοί απωθούνται προς τη **Μοζαμβίκη** (Πορτογαλική αποικία) και συνεχίζουν τον πόλεμο.
Στρατηγός: Παούλ Λετόβ – Βορμπέκ.

**ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΣ:**

Γερμανικά θωρηκτά «*Γκαίμπεν*» και «*Μπρεσλάου*» εισέρχονται στο Αιγαίο.
Ναύαρχος: Βίλχελμ Σουσών
Καταδιώκονται από το βρετανικό στόλο υπό τον ναύαρχο Μπέρκλεϋ Μιλν.
Η **Τουρκία** είχε μόλις συνάψει σύμφωνον κατά της **Ρωσίας**.
10/8: Με επιτήδειους ελιγμούς τα θωρηκτά διέφυγαν στα Δαρδανέλια όπου προσαρτήθηκαν στον Τουρκικό στόλο.
(*Εβυθίστηκαν το 1918 από πρόσκρουση σε νάρκες στο Αιγαίο*).

Υποβρύχια:

Γερμανοί βύθισαν: 130 πλοία και τρία βρετανικά καταδρομικά στα στενά της Μάγχης (272.000 τόνους).

Θαλάσσιος πόλεμος

Η Γερμανία κήρυξε υποβρύχιο πόλεμο εναντίον κάθε εμπορικού πλοίου που θα συναντούσε στα βρετανικά χωρικά ύδατα. Τα πλοία αυτά, ακόμα και αν προέρχονταν από ουδέτερα κράτη, θα καταστρέφονταν χωρίς λύπη για το πλήρωμα, τους επιβάτες ή τα εμπορεύματα. Η απειλή αυτή ξεσήκωσε τη γενική κατακραυγή, αφού οι μη εμπόλεμοι γίνονταν θύματα μιας ιδιαίτερα σοβαρής παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μέχρι τότε τα υποβρύχια, πριν επιτεθούν, προειδοποιούσαν τα πλοία, με αποτέλεσμα να σώζονται ανθρώπινες ζωές, αφού δινόταν η δυνατότητα στο πλήρωμα να χρησιμοποιήσει τις σωστικές βάρκες. Ο βομβαρδισμός του υπερωκεάνιου «*Λουζιτάνια*», στο οποίο επέβαιναν πολλοί αμερικανοί πολίτες, μετέβαλε τελείως την κοινή γνώμη στις ουδέτερες χώρες. Παρά το εντατικό πρόγραμμα του **Τίρπιτς** ο γερμανικός στόλος «*Ανοικτής Θαλάσσης*» δεν ήταν ακόμα σε θέση να απειλήσει το Βρετανικό ναυτικό.

Οι Άγγλοι επωφελήθησαν από το γεγονός για να διευρύνουν τον κατάλογο των προϊόντων λαθρεμπορίου, περιλαμβάνοντας σ' αυτόν σιγά-σιγά όλα τα είδη που προορίζονταν για τις Δυνάμεις της κεντρικής Ευρώπης, όποια κι αν ήταν η οδός της διακίνησής τους, πράγμα για το οποίο οι Αμερικάνοι διαμαρτυρήθηκαν και πάλι έντονα

Τσώρτσιλλ: *Το βρετανικό ναυτικό ήταν μία «αναγκασιότητα» ενώ το γερμανικό ναυτικό ήταν μία «πολυτέλεια».*

1914

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΣ:15/10-1/11: **Ναυμαχία Κόρονελ** (*Coronel*) (Χιλή)Αρχηγός Στόλου: Τζων ΤζέλικοΝαύαρχοι:

Γερμανός: Βρεταννός

Μαξ φον Σπέε Κρίστοφερ Κράντοκ

Μοίρα γερμανικών καταδρομικών αναπτύσσουν
δραστηριότητα κατά των εφοδιοπομπών.

Εξουδετέρωσαν τα δύο βρετανικά καταδρομικά.

«**Montmouth**» & «**Good Hope**

τα οποία βυθίστηκαν αΐτανδρα.

Διαφυγή υπόλοιποι στόλου.

Η ήττα κεραυνοβολεί την Αγγλία.

8/12: **Ναυμαχία των νήσων Φόκλαντ** (*Folkland*)

Επίθεση του γερμανικού στόλου στην αγγλική βάση:

Εξουδετερώνονται από τους Βρεταννούς.

Ναύαρχοι:

Γερμανός: Μαξ Φον Σπέε

Βρεταννοί: Τζων Φίσερ

Φρέντερικ Στάρντι

Απώλειες:

Γερμανία: 4 Καταδρομικά:

«**Στάρχοστ**», «**Γκναϊζενάου**»,«**Λάϊπτσιχ**», «**Νύρεμπεργκ**»Μετά την νίκη στα νησιά **Φόκλαντ**, αποτέλεσμα της
στρατηγικής ιδιοφυΐας του ναυάρχου Φίσερ, το Βασιλικό
Ναυτικό της Μεγάλης Βρεταννίας ανακτά την κυριαρχία
στις θάλασσες.

(Συνέχεια στη σελίδα 61)

Καλλίπολη (Gallipoli) 16/2/15-9/1/16

Η εκστρατεία στην Καλλίπολη παραμένει ένα από τα πλέον φιλόδοξα σχέδια που επιχειρήθηκαν από τους Συμμάχους της **Entente**. Η ιδέα υποστηρίχθηκε από τον πρώτο Λόρδο του Ναυαρχείου **Ουίνστον Τσώρτσιλ**. Μαζί του συμφώνησε και ο Υπουργός Πολέμου λόρδος **Κίτσενερ**. Το Βασιλικό Ναυτικό είχε λάβει εντολές να βομβαρδίσει και να καταλάβει την Καλλίπολη στοχεύοντας την Κωνσταντινούπολη.

Η κατάληψη από την θάλασσα της χερσονήσου που ελέγχει τα **Δαρδανέλια** αποτελούσε το κλειδί για την πτώση της Τουρκίας. Ταυτόχρονα θα άνοιγε ένας νέος και ασφαλής δρόμος προς την Ρωσία μέσα από την Μαύρη Θάλασσα, για να διακινείται το σιτάρι προς την Δύση και από εκεί τα όπλα και το πολεμικό υλικό.

Η επιχείρηση ναυάγησε εξαιτίας μιας σειράς τραγικών λαθών. Οι Σύμμαχοι σκέφτηκαν να εμπιστευθούν την επίθεση στα Δαρδανέλια μόνο στο ναυτικό για να μην στερήσουν από άνδρες το δυτικό μέτωπο.

Μεταξύ 27/2 και 3/3/1916 οι Άγγλοι πεζοναύτες ολοκλήρωσαν με επιτυχία πολλές επιχειρήσεις σαμποτάζ ώστε τα πολεμικά σκάφη να πλησιάσουν την ακτή. Έξι μονάδες πέφτουν σε ναρκοπέδιο και χάνονται από τις εκρήξεις. Μέσα σε ελάχιστο χρόνο, η δυνατότητα ενός ισχυρού πλήγματος έχει εξαφανισθεί. Οι Σύμμαχοι με τυφλή επιμονή ρίχνουν στον Καιάδα της Καλλίπολης ολόκληρες μεραρχίες Αυστραλών και Νεοζηλανδών που είχαν εκπαιδευτεί βιαστικά στην Αίγυπτο.

1915

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

15/4/15- 19/12/15:

Εκστρατεία στα Δαρδανέλια (Gallipoli)

Έκκληση των δεινοπαθόντων Ρώσων να γίνει μια επί-
δειξη δυνάμεως στη Κωνσταντινούπολη.

Αγγλία Τουρκία

Ναύαρχοι:

Τζων Ντε Ρόμπεκ (Robeck) Λίμαν φον Σάντερς

Ρόμπερτ Κέϋς

Στρατηγοί:

Entente:

Ίαν Χάμιλτον (ANZAC)*

Τσαρλς Μονρό

Μουσταφά Κεμάλ

Έντμουντ Άλλεμπι

Μωρίς Σαράϊν

Στρατός: 480.000

Στόλος: 1 Θωρηκτό 16 Ντρέντοτ (Dreadnought)
4 Καταδρομικά 18 Αντιπορπιλικά 6 Υποβρύχια

19/12 & 25/12: Ανεπιτυχείς αποβάσεις.

25/4/15: Απόβαση στην Καλλίπολη σε πέντε σημεία.

Προγεφύρωμα τριών χιλιομέτρων.

Αναχαίτιση από τον Τουρκικό στρατό.

Πλήρης αποτυχία. Ανικανότητα των διοικητών. Τεράστια μείωση του γοήτρου της Entente.

1/1-9/1/16: Διαφυγή δέκα μεραρχιών προς τη Θεσσαλονίκη.

Διαμαρτυρία της Ελλάδος για παραβίαση της ουδετερό-
τητας. Δημιουργία περιχαρακωμένου στρατοπέδου των
Συμμάχων.

Ελλάς: Πρωθυπουργός ο Στ. Σκουλούδης.

Απώλειες:

Βρεταννοί 180.000 Τούρκοι: 230.000

Γάλλοι: 47.000

1 θωρηκτό: "Goliath Καταδρομικά: **Triumph, Majestic**"

(*Ίδαιτε σελίδα 42*)

* Australian and New Zealand Army Corps.

Βουλγαρία

Με την είσοδο της Τουρκίας στον πόλεμο, η Βουλγαρία κατέστη μία περιοχή τεράστιου στρατηγικού ενδιαφέροντος. Οι Κεντρικές Δυνάμεις βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση και κερδίζουν έναν νέο σύμμαχο που τους υπόσχεται να υποστηρίξει τις επεκτατικές τους θέσεις σε βάρος της Σερβίας, της Ελλάδας και της Ρουμανίας.

Η Βουλγαρική επέμβαση εναντίον της Σερβίας μπορούσε να δημιουργήσει ορισμένες υποχρεώσεις στην ελληνική κυβέρνηση. Όμως στην Αθήνα ο βασιλιάς και ο στρατός αρνούταν να δεσμευτούν όσο η Βουλγαρία δεν είχε κηρύξει επίσημα τον πόλεμο, Ο Υπουργός των Εξωτερικών **Γ. Στρέϊτ** δε δεχόταν ότι η Ελλάδα ήταν υποχρεωμένη (βάσει της συμφωνίας με την Σερβία (1913), να σπεύσει σε βοήθεια σε περίπτωση που αυτή δεχθεί επίθεση εκ μέρους βαλκανικού κράτους.

Ο πρωθυπουργός **Ελ. Βενιζέλος** προκήρυξε εκλογές. Πήρε την έγκριση του Κοινοβουλίου (3/5/1915) για να ασκήσει την πολιτική παρέμβαση που υποστήριζε εναντίον της Βουλγαρίας. Όμως ο βασιλιάς **Κωνσταντίνος** σε Συμβούλιο του Στέμματος, δεν αποδέχτηκε πολιτική του Πρωθυπουργού και έτσι, για μία ακόμα φορά, ο Βενιζέλος αναγκάστηκε να παραιτηθεί (24/9/1915).

Η Ελλάδα έβλεπε την ουδετερότητά της να γελοιοποιείται και τους Συμμάχους να στρέφονται εναντίον της. Η νέα κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον **Στέφανο Σκουλούδη** απείλησε αψυχολόγητα ότι θα αποπλίσσει τον σερβικό στρατό αν υποχωρούσε προς τη Μακεδονία.

1915

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Βουλγαρία: Βασιλεύς: **Φερδινάνδος Α΄**
 Πρωθυπουργός: Βασίλι Ραντισλάβοφ

14/10: Εισέρχεται στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων αποβλέποντας στα επεκτατικά σχέδια της στον ευρύτερο χώρο των Βαλκανίων. Οι Γερμανοί είχαν εξασφαλίσει την διαβεβαίωση από τον βασιλέα Κωνσταντίνο για την ουδετερότητα της Ελλάδας.

(*Ίδατε σελίδα 44*)

6/10-23/11:

Μάχη της Σερβίας

Επιδημία τύφου θερίζει το σερβικό στρατό.
 Κατάληψη της χώρας από τους Αυστρογερμανούς με τη σύμπραξη των Βουλγάρων μετά από έξη μηνών μάχες.
 Η Σερβία αβοήθητη συντρίβεται και κυριεύεται.

Στρατηγοί:

Γερμανία: Φον Γκάλουϊτς (Von Gallwitz) (2 στρατιές)
 Αυστρία: Κόνρατ Χότσεντορφ (Hotzendorff) (2 στρατιές)
 Σερβία: Ραντιμίρ Πούτνικ (Putnik)

Καταλήψεις:

9/10: Βελιγράδι
 23/10: Μιτροβίτσα
 16/11: Μοναστήρι

Οι Σέρβοι υποχωρούν μέσω Αλβανίας από λιμάνια της Αδριατικής προς την Κέρκυρα (150.000)
 Εφιαλτική πεζοπορία. Πείνα, δίψα, κρύο.
 Ο «Γολγοθάς της Αλβανίας».
 Ο βασιλέας **Πέτρος Α΄** ακολούθησε τον στρατό του και παρέμεινε στην Ελλάδα.

Αεροπλάνα

Το αεροπλάνο έκαμε μια σύντομη εμφάνιση κατά την διάρκεια του Ιταλοτουρκικού πολέμου στην Τριπολίτιδα. Οι Γερμανοί έδειξαν μια ιδιαίτερη προτίμηση για τα κατευθυνόμενα αερόστατα, τα **Zeppelin**. Ένα εξ αυτών βομβάρδισε το Έσσεξ τον Σεπτέμβριο του 1915 ενώ οι Σύμμαχοι βασίζονταν όλο και περισσότερο στα απλά αεροπλάνα.

Το 1914 χρησιμοποιήθηκαν:

Από τους Συμμάχους: 220 αεροπλάνα

Από τις Κεντρικές Δυνάμεις: 258 αεροπλάνα.

Ο Γάλλος **Ρολλάν Γκαρός** ήταν ο πρώτος πιλότος που διεύθυνε ένα είδος αεροπλάνο με μυδραλιοβόλο, το οποίο λειτουργούσε σε συγχρονισμό με την κίνηση του κινητήρα. Από τη στιγμή αυτή ξεκινά ένας φοβερός ανταγωνισμός για την κυριαρχία των αιθέρων που θα κρατήσει μέχρι το τέλος της σύρραξης. Οι Σύμμαχοι διέθεταν πλέον ειδικές δυνάμεις απώθησης τους ικανές να προκαλέσουν σοβαρές απώλειες στον εχθρό.

Οι Γερμανοί απειπειράθησαν να δοκιμάσουν τον βομβαρδισμό από αέρος με εκείνα τα περίεργα αεροπλάνα τα κινούμενα με ήλιον που είχαν σχήμα πούρου. Στις 3 Ιουλίου 1917, τα δικινητήρια **Gotta** εμφανίζονται στον ουρανό του Λονδίνου προκαλώντας 162 νεκρούς και 400 τραυματίες.

1915

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Ελλάδα:

Βασιλεύς: **Κωνσταντίνος Α΄**

τάσσεται υπέρ της ουδετερότητας.

Ο πρωθυπουργός Ελευθέριος **Βενιζέλος**

προτείνει συμμετοχή της χώρας στην
επιχείρηση της Entente

στα Δαρδανέλια. Διαφωνία με τον βασιλέα.

31/5/1915: Εκλογές. Το κόμμα των Φιλελευθέρων κερδίζει
(Φιλελεύθεροι: 189 Λαϊκό 127)

Πήρε την έγκριση του Κοινοβουλίου να ασκήσει
πολιτική ενάντια της Βουλγαρίας

22/9/1915: Νέα διαφωνία με τον βασιλέα. Παραίτηση του
πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου.

Προτάσεις της Entente για εδαφικές παραχωρήσεις
εφόσον ή χώρα συνταχθεί στο πλευρό της.

6/12/1915: Εκλογές με αποχή του κόμματος των Φιλελευθέρων.

Αθήνα: Κυβέρνηση Λαϊκού Κόμματος φιλοβασιλική.

Θεσσαλονίκη: «*Επιτροπή Εθνικής Άμυνας*»

συντάσσεται με την Entente και δημιουργεί προϋποθέσεις
για επαναστατική δράση, εκθρόνιση του Κωνσταντίνου
και ματαίωση των σχεδίων του.

9/1/1915: Μετακίνηση των δυνάμεων της Entente από
τα Δαρδανέλια στην Θεσσαλονίκη.

Ο βασιλεύς έδωσε απρόθυμα άδεια στα γαλλικά

στρατεύματα του στρατηγού : Μωρίς Σαράϊγ

Κατάσταση κωμικής ανικανότητας. Η Σερβία έμεινε
αβοήθητη.

(Συνέχεια στη σελίδα 63)

Σουέζ

Η Αίγυπτος ήταν στην ουσία ένα βρετανικό πεδίο ασκήσεως με την ίδια σπουδαιότητα με το Ηνωμένο Βασίλειο καθώς προστάτευε τις αποικιακές επικοινωνίες μέσω της διώρυγας του Σουέζ.

Το Νοέμβριο του 1914 τα τουρκικά στρατεύματα διέβησαν τα αιγυπτιακά σύνορα, διαμέσου της χερσονήσου Σινά, και προήλασαν μέχρι της διώρυγας του **Σουέζ**. Αγγλικά στρατεύματα υπό τον στρατηγό Τζων Μάξγουελ ανάγκα σαν τους Τούρκους σε υποχώρηση. Οι Βρεταννοί προέλασαν και εκείνοι δια μέσου της ερήμου μέχρι τα σύνορα της Παλαιστίνης. Κατ' επανάληψη τουρκικές επιδρομές απεκρούσθησαν επίσης. Τέλος οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εναντίον του Σουέζ επιθέσεις λόγω της ανάγκης να διαθέσουν δυνάμεις στις επιχειρήσεις της **Αρμενίας** και της **Μεσοποταμίας**.

Κατά τη δεύτερη κατά του Σουέζ προσπάθεια το 1916, τα τουρκικά στρατεύματα αντιμετώπισαν ισχυρές δυνάμεις των Άγγλων, οι οποίοι μάλιστα κατέλαβαν το Ελ-Αρίς. Κατόπιν αμυντικής ενισχύσεως η πόλη έγινε σημείο στηρίγματος δια την κάλυψη της κατασκευής σιδηροδρομικής γραμμής και υδραγωγείου.

Στις 16/12/1916 οι Άγγλοι κατόρθωσαν να απελευθερώσουν ολοσχερώς την **Αίγυπτο** από τους Τούρκους.

1915

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Τουρκία:

Οι Βρεταννοί ανακηρύσσουν την **Αίγυπτο** ανεξάρτητο από την Πύλη κράτος. Χεβίδης: Χουσεΐν Καμίλ.

Πολεμικές επιχειρήσεις:

Φεβρ. Επίθεση του τουρκικού στρατού κατά των Βρεταννών στο **Σουέζ**.

Στρατηγοί:

Τζεμάλ Πασάς

Τζων Μάξγουελ

F. von Kressenstein

(Γερμανός επιτελάρχης)

Κοπιώδης προέλαση του τουρκικού στρατού από την έρημο Σινά μέχρι το Σουέζ (120 μίλια).

Προσπαθούν να διέλθουν από την διώρυγα και να επιτεθούν στην Αίγυπτο αλλά οι Βρεταννοί έχουν κλείσει το κανάλι για τα εχθρικά πλοία.

16/12: Αντεπίθεση του συμμαχικού στρατού της Entente, από Αυστραλούς και Νεοζηλανδούς, είχε ως αποτέλεσμα την ολοσχερή απελευθέρωση της Αιγύπτου.

Οι Τούρκοι εγκαταλείπουν την εκστρατεία και διαθέτουν τις δυνάμεις τους κατά των Ρώσων στις επιχειρήσεις στην **Αρμενία**.

28/12: Αγγλοαιγυπτιακός στρατός προέλαυσε μέχρι το Ελ – Αρίς εις τα παράλια της Μεσογείου.

Άδεια

Οι στρατιώτες φυσικά ανυπομονούσαν να πάρουν άδεια για να πάνε στα σπίτια τους. Η εμπειρία της τραγικής παραμονής τους στο μέτωπο δημιουργούσε ένα έντονο αίσθημα αλληλεγγύης. Αν και υποτίθεται ότι οι Γάλλοι στρατιώτες έπαιρναν επτά μέρες άδεια κάθε τρεις μήνες υπηρεσίας, λίγοι το έκαναν αυτό.

Στους Βρετανούς στρατιώτες επιτρέπουν να πάνε σπίτι τους λιγότερο συχνά (δέκα μέρες άδεια για κάθε 15 μήνες υπηρεσίας). Για τους Αυστραλούς, φυσικά, δεν γίνονταν καν λόγος για να πάρουν άδεια.

Ωστόσο είναι σαφές ότι για πολλούς στρατιώτες η ευχαρίστηση της επιστροφής στα σπίτια τους σκιάζοταν από αισθήματα έχθρας προς τους πολίτες, των οποίων οι εμπειρίες έμοιαζαν τόσο πληκτικές μπροστά στις δικές τους και των οποίων η γνώση για τις συνθήκες που επικρατούσαν στην πρώτη γραμμή βασίζονταν στα ωραιοποιημένα ρεπορτάζ του Τύπου. Στην πραγματικότητα οι πολίτες ήταν πιθανώς λιγότερο εκστασιασμένοι απ' ότι πίστευαν οι στρατιώτες. Οι αναφορές του Ερυθρού Σταυρού για τους τραυματίες και τους αγνοούμενους απλώς μετριάζονταν προτού προωθηθούν προς τους συγγενείς.

Nial Ferguson

(Ιστορικός)

1915

Δ.Μ.

10/3-13/3: **Μάχη Νεβ Σαπέλ (Φλάνδρα) (*Neuve Chapelle*)**

Βρεταννοί καταλαμβάνουν την περιοχή
Μέτωπο 2.000 γιάρδες.
Βομβαρδισμός με αεροπλάνα hurricane.

Στρατηγοί:

Ντ. Χαίηγκ

Πρίγκιπ Ρούπρεχτ (Rupprecht)

Γ. Ρόμπερτσον

Απώλειες:

Βρεταννοί: 7.000 N

Ινδοί: 4.200 N

Γερμανοί: 13.000 N

Ανεπαρκείς επικοινωνίες και ανεφοδιασμός.

22/4 -22/5: **Δεύτερη Μάχη στο Υπρ (*Ypres*)**

Επίθεση Γερμανών με ασφυξιογόνα με αέρια χλωρίου
(5,730 κύλινδροι).
Πεδίο μάχης απάνθρωπο.
Υποχώρηση των Συμμάχων με πανικό.
Παραμένει ανεκμετάλλευτη από τους Γερμανούς.

Στρατηγοί:

Τζων Φρεντς

Έριχ Φαλκενχάϊν

Φέρντιναν Φος

Σμιθ Ντόρεν (Καναδός)

Χέρμπερτ Πλάμερ

Απώλειες:

Βρεταννοί: 59.000 N

Γερμανοί: 35.000 N

Γάλλοι: 10.000 N

Καναδοί: 1.000 N

Ιταλία

Η Ιταλία αμφιταλαντεύεται μεταξύ της επέμβασης στις πολεμικές επιχειρήσεις και της περίπτωσης να παραμείνει ουδέτερη, καθώς το νεοσύστατο κράτος φιλοδοξεί να συμπεριληφθεί στις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις. Το Δημόσιο Ταμείο της είχε αποστραγγιστεί εξ αιτίας του πολέμου με τους Τούρκους και η βιομηχανία της είχε παραλύσει από τις απεργίες.

Το σοσιαλιστικό κόμμα, με την έναρξη του πολέμου, χαμήλωσε τους τόνους υιοθετώντας το σύνθημα *ne aderire, ne sabotare* (ούτε εγκρίνουμε, ούτε σαμποτάρουμε). Οποιαδήποτε άλλη στάση είχε κριθεί παράτολμη, όσο οι πλατιές μάζες δεν είχαν ακόμα αγανακτήσει. Πολλοί Ιταλοί στρατιώτες δεν έβλεπαν κάποιο λόγο για τον οποίο θα έπρεπε να πολεμήσουν και κυρίως για μία κυβέρνηση ενός κράτους που δεν θεωρούσαν δικό τους.

Η κυβέρνηση, οι στρατιωτικοί και ο Βασιλιάς είναι αυτοί που οδηγούν στον πόλεμο ένα λαό, ο οποίος, ουσιαστικά, είχε παραμείνει στο περιθώριο των διαξιφισμών περί επέμβασης. Η Ιταλία μπήκε αργά στον πόλεμο και τα σημάδια δυσαρέσκειας και κούρασης του λαού δεν ήταν ιδιαίτερα έντονα. Πολύ γρήγορα οι αντιπαραθέσεις σχετικά με την επέμβαση ή μη της χώρας απλώνονται σε ολόκληρο το πολιτικό πλέγμα. Μετά το τέλος του πολέμου υπήρξε έντονη δυσαρέσκεια για τα ολίγα εδάφη που τις παρεχωρήθησαν από τους συμμάχους της.

Το Δυτικό Μέτωπο το 1915

Οι Σύμμαχοι πίστευαν ότι τώρα είχαν βρει τη συνταγή της νίκης: περισσότερα κανόνια, πιο παρατεταμένα προκαταρκτικά μποϊκοτάζ, καλύτερες επικοινωνίες, καλύτερη οργάνωση και διοίκηση. Θα ανάγκαζαν τους Γερμανούς να υποχωρήσουν μέχρι τον ποταμό Μέυση. Ήλπιζαν ότι όλα τούτα θα τα έθεταν σε εφαρμογή το 1916 σε μια μεγάλη κοινή επίθεση από ανατολικά και δυτικά, σχεδιασμένη ήδη από το Νοέμβριο από τη Συμμαχική Ανωτάτη Διοίκηση.

Ο **Ζοφφ** παρέμενε στη θέση του ως ανώτατος διοικητής του ισχυρότερου συμμαχικού στρατού στη δύση, αλλά η Βρετανία γινόταν ολοένα και πιο σημαντικός εταίρος καθώς το μέγεθος του Βρετανικού Εκστρατευτικού Σώματος είχε διογκωθεί από τις αρχικές έξη σε πενήντα έξη μεραρχίες. Θεωρήθηκε δεδομένο ότι ο καταλληλότερος διοικητής θα ήταν ο στρυφνός, λιγομίλητος και με σιδερένια θέληση Αλεξάντερ **Χάιηγκ**.

Παρόλο που όλοι πολεμούν για ένα κοινό σκοπό, στο εσωτερικό των εμπόλεμων παρατάξεων εντοπίζονται και κάποιοι ιδιαίτεροι στόχοι και αυτό ανακόπτει την πορεία της συνολικής γενικής κατεύθυνσης. Το Δυτικό Μέτωπο σταθεροποιήθηκε σε μία αιματηρή στασιμότητα. Η ίδια η εμπειρία φυσιολογικά βοήθησε στην αποκτήνωση και του πολέμου και της πολιτικής.

Ζοφφ: «Θα αναγκάσουμε τους Γερμανούς να υποχωρήσουν μέχρι τον Μέυση και κατά πάσαν πιθανότητα θα τερματιστεί ο πόλεμος!»

Michael Howard
(Ιστορικός)

1915

Δ.Μ.

15-27/5: Μάχη Φέστουμπερτ (Festubert)

Βομβαρδισμοί 60 ωρών και στην συνέχεια επίθεση του πεζικού. Ανεκπαίδευτοι εθελοντές οι οποίοι διοικούνταν από αξιωματικούς μη ικανούς.

Προέλαση των Άγγλων 1300 γιάρδες.

Στρατηγοί:

Β.Ε.Φ.

Τζών Φρέντς

Γερμανοί:

Πρίγκηψ Ρούπρεχτ

Απώλειες:

16.000 Ν

Haig: The enemy should be worn down by exhaustion & loss.

16/6-31/7: Μάχη στη Notre Dame de Lorette

77^η Μαροκινή μεραρχία.

Ανακατάληψη πέντε μιλίων γαλλικού εδάφους.

Στρατηγοί:

Φερντινάν Φος (Foch)

Ντ' Ορμπάλ

Απώλειες:

Γάλλοι: 100.000 Ν

Γερμανοί: 60.000 Ν

Ο πόλεμος που γενικά αναμενόταν να τελειώσει σε έξη μήνες –μετά ένα χρόνο– κανείς δεν περιμένει σύντομο τερματισμό. Η γραμμή του μετώπου παραμένει αμετάβλητη. Εξελίσσεται σε πόλεμο φθοράς.

Έλλειψη πολεμοφοδίων

Ο ναυτικός αποκλεισμός

Οι Σύμμαχοι υποστήριζαν πως η Γερμανία θα κατέρρεε αν σταματούσαν οι εισαγωγές/εξαγωγές της. Η ανάσχεση των γερμανικών εισαγωγών δεν ήτα εύκολη γιατί μπορούσαν να περάσουν μέσα από ουδέτερα λιμάνια, και σε κάθε περίπτωση το διεθνές δίκαιο (διακήρυξη του Λονδίνου 1909) δεν επέτρεπε την διακοπή εισαγωγής τροφίμων.

Σύμφωνα με τους βρεταννικούς κανόνες, υποτίθεται πως τα πλοία των ουδετέρων έπρεπε να είναι πρόθυμα να δεχθούν επιθεώρηση και κάποιες φορές γινόταν κατάσχεση των φορτίων τους, πράγμα που δημιούργησε επανειλημμένα προβλήματα.

Είναι αλήθεια πως, καθώς ο πόλεμος συνεχιζόταν, ο εφοδιασμός της Γερμανίας σε τρόφιμα γινόταν όλο και πιο

δύσκολος και τον χειμώνα του 1916-1917 είχε ελαττωθεί επικίνδυνα. Οι Γερμανοί θεωρούσαν πως υπεύθυνος γι αυτό ήταν ο αποκλεισμός. Κυρίως όμως ευθυνόταν το σύστημα ελέγχου τιμών. Φαίνεται πως το πρωσικό Υπουργείο Γεωργίας θεώρησε το αποκλεισμό ως μία ευκαιρία αύξησης του γεωργικού φόρου τον οποίο ζητούσε πάντα η δεξιά.

Οι Βρεταννοί περίμεναν πως με την πτώση των γερμανικών εξαγωγών θα έπαιρναν τη θέση τους οι δικές τους και θα επανακτούσαν τις αγορές, κάτι που εν μέρει επετεύχθη

Νόρμαν Στόουν
(Ιστορικός)

1915

Δ.Μ.

25/9-14/10: Μάχη Λους (Loos – Β.Α. Γαλλία)

Περιοχή των ορυχείων.
Ρίψη 250.000 οβίδων.
Υποστήριξη του πυροβολικού.
Βομβαρδισμός με ασφυξιογόνα επί 4 μέρες.
Αεροπορία εφεδρειών.
Αργή μετάδοση των οδηγιών από το Στρατηγείο της Entente με αποτέλεσμα να εκτελούνται χωρίς επιτυχία.

Στρατηγοί:

Γαλλία: Φερντινάντ Φος (Foch)
Νοέλ Ντε Καστελνώ (Castelnau)
Β.Ε.Φ.: Τζων Φρεντς (French)
Χούμπερτ Γκαφ (Gough)
Γερμανία: Αλεξάντρ Φον Κλουκ (Kluck)

Οι Βρεταννοί κατάφεραν να σπάσουν την πρώτη γραμμή των Γερμανών σε πλάτος πέντε μιλίων. Αλλά οι Γερμανοί δεν είχαν μείνει με σταυρωμένα τα χέρια. Είχαν προνοήσει να στήσουν μια δεύτερη πλήρη αμυντική γραμμή πίσω από την πρώτη. Η επιχείρηση τράβηξε για άλλον ένα μήνα.

Απώλειες:

Γάλλοι:	56.000 Ν	29.000 Τρ.
Γερμανοί:	48.000 Ν	25.000 Τρ.
Β.Ε.Φ.:	50.000 Ν	

Ο βρεταννός στρατηγός **Τζων Φρεντς** αντικαθίσταται από τον στρατηγό **Ντάγκλας Χαίηγκ**, στρυφνό, λιγομίλητο, με σιδερένια θέληση.

(Συνέχεια στην σελίδα 69)

Ρωσική προέλαση

1915

B.M.

Μέτωπο Γαλικίας:**1/5-14/5: Μάχη Gorlice – Tarnov**Στρατηγοί:

Γερμανοί:

Αουγκούστ Μάκενσεν

Χανς Φον Ζέεκτ

Αυστριακοί:

Κόνρατ Χέτσεντορφ

Ρώσοι:

Ράντκο Ντμίτριεφ

Αρχιδούξ Νικολάγεβιτς

Ι. Ε. Πετρώφ

Β. Ι. Τσουϊκωφ

Η πιο δραματική ήττα του πολέμου. Άτακτη υποχώρηση των Ρώσων. Το Gorlice κατελήφθη σε μια μέρα.

Προέλευση των Γερμανών κατά 100 χιλ. 17.000 αιχμ.

Οι Γερμανοί αποσπών άνδρες για το Ανατολικό Μέτωπο για να ξελασπώσουν τον αυστρουγγρικό στρατό.

13/6-22/6: Δεύτερη μάχη της Λεμβέργης (Lemberg)

Ισχυρές αυστριακές και γερμανικές δυνάμεις.

Ήττα των Ρώσων και υποχώρηση από την Γαλικία.

Ανεπαρκής οπλισμός και πολεμοφόδια.

Κατόρθωσαν να αποφύγουν την κύκλωση.

Στρατηγοί:

Ρωσία:

Αλεξέϊ Μπρουσίλωφ

Αρχιδούξ Νικόλαος

Αυστρία:

Κόνρατ Φον Χέτσεντορφ

Π. Πρίτγουϊτς

Απώλειες:

Ρώσοι: 35.000 Ν

Αυστριακοί: 40.000 Ν

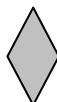
5/8:

Κατάληψη της Βαρσοβίας από τους Γερμανούς μετά από τρεις μάχες.

Ολόκληρη η Πολωνία και η Λιθουανία περιήλθαν

στους Γερμανούς, οι οποίοι προέλαυναν όχι ως κατακτητές αλλά ως αποικιοκράτες.

2.500.000 πρόσφυγες προς την Κεντρική Ασία.

(Συνέχεια στην σελίδα 77)

Το υποβρύχιο

Στις αρχές της σύγκρουσης σχεδόν όλες οι στρατιωτικές δυνάμεις παρατάσσουν υποβρύχια ως αποστολές αναγνώρισης. Το υποβρύχιο που κινείται στην επιφάνεια με ντιζελομηχανές και ηλεκτρικές μηχανές κατά την φάση της κατάδυσης, διαθέτει ως βασικό του όπλο την τορπίλη. Αλλά είναι αργό και ιδιαίτερα τρωτό. Για τον λόγο αυτό βασικός του στόχος γίνονται τα εμπορικά πλοία. Το υποβρύχιο αναδύεται μπροστά τους, τα εμποδίζει να προχωρήσουν και τα βυθίζει με τορπίλες.

Σε μερικά επεισόδια που χαρακτηρίζονται από ένα σχετικό ιπποτισμό, δίδεται η δυνατότητα εκκένωσης του πλοίου και διάσωσης του πληρώματος. Όλες οι ναυτικές δυνάμεις χρησιμοποίησαν το νέο και φοβερό όπλο. Στις 22/9/1914 ένα γερμανικό υποβρύχιο βύθισε τρία βρετανικά καταδρομικά στα στενά της Μάγχης με απώλειες 1500 άνδρες.

Όταν η Γερμανία αποφάσισε να κηρύξει τον υποβρύχιο πόλεμο μέχρι εσχάτων, πίστευε ότι με αυτόν τον τρόπο θα «γονάτιζε» την Αγγλία. Ανέπτυξε τα **U-boats** σε στρατηγικό επίπεδο από τη στιγμή που η ναυμαχία της Γιουτλάνδης απέδειξε ότι ο στόλος επιφανείας δεν μπορεί να λυγίσει τους Βρεταννούς.

Το 1917 οι Γερμανοί σχεδιαστές με τα υποβρύχια τους ξεπέρασαν τον βασικό στόχο βύθισης εμπορικών πλοίων συνολικού εκτοπίσματος 600.000 τόνων τον μήνα.

1915

**ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΣ:**

24/1/15: Ναυμαχία Ντόγκερμπανκ (*Dogger Bank*)

(Βόρεια Θάλασσα)

Ναύαρχοι:

Βρετανία: Ντέιβιντ Μπίπτι

Γερμανία: Φραντς Χίππερ

Απώλειες:

Βρεταννοί: Θωρηκτό «**Formidable**» (+ 14 μικρά πλοία)

Γερμανοί: Ναυαρχίδα: «**Λέων**»

Καταδρομικό: «**Μπλύχερ**» (+ 11 μικρά πλοία)

Μετά τις απώλειες ο Γερμανικός στόλος περιορίστηκε στη Βόρεια θάλασσα.

Ο αποκλεισμός δημιουργεί πιεστική επισιτιστική κατάσταση.

7/5: Γερμανικό υποβρύχιο βυθίζει το βρετανικό υπερωκεάνιο «**Λουζιτάνια**» στα νότια των ιρλανδικών ακτών.

Νεκροί: 1.200 (εκ των οποίων 128 Αμερικανοί).

Το πλοίο απεδείχθη ότι μετέφερε εκρηκτικά.

Διαμαρτυρία από **Η.Π.Α.** και απειλή του προέδρου **Γ.Γουίλσον** διά διακοπή σχέσεων.

7/15: Γερμανοί αποκλείουν με νάρκες τον **φινλανδικό κόλπο**.

Κατά το έτος 1915 οι Γερμανοί εβύθισαν 259 πλοία (900.000 τόνοι).

Οι Βρεταννοί δημιουργούν υπηρεσία περιπολιών των ακτών και συνοδείας των εμπορικών πλοίων.

(Συνέχεια στην σελίδα 83)

Ρουμανία

Η ιδιόζουσα θέση της Ρουμανίας, που ήταν ενταγμένη μεταξύ δύο μεγάλων Δυνάμεων, επέβαλε σ' αυτήν αυστηρή ουδετερότητα. Τα φιλογερμανικά αισθήματα της δυναστείας εφαινότο ότι θα απέτρεπαν την ρήξη με τη Γερμανία. Είχε πρόβλημα με την Τρανσυλβανία περιοχή που βρισκόταν κάτω από τη κυριαρχία της Διπλής Μοναρχίας,

Μετά από αρκετές αναβολές η Ρουμανία εισέρχεται στον πόλεμο στις 28/8/1916 και τάσσεται στο πλευρό της **Entente**. Ο ρουμανικός στρατός αποδείχθηκε σχεδόν κωμικά ανεπαρκής. Σε μια από τις πιο οργανωμένες εκστρατείες του πολέμου – ο στρατηγός **Έρικ Φάλκενχάιν** – θα οργανώσει μια συνδυασμένη επίθεση Τούρκων, Βουλγάρων και Γερμανών και θα θέσει εκτός μάχης το νέο σύμμαχο μέσα σε λίγους μήνες (28/8-6/12/1916). Οι Γερμανοί μπαίνουν στο Βουκουρέστι, καταλαμβάνουν εδάφη πλούσια σε πρώτες ύλες (σιτηρά και πετρέλαιο) και καλύπτουν ολόκληρη τη ρωσική πλευρά προς τον Δνείπερο.

Οι Ρουμάνοι, αφού αναδιπλώθηκαν στην περιοχή της Μολδαβίας, στο αριστερό άκρο του ρωσικού μετώπου, δεν θα έπαιζαν πλέον παρά μόνο συμβολικό ρόλο.

7/5/1918: Συνθήκη του Βουκουρεστίου: Η Ρουμανία τίθεται υπό την κηδεμονία των Κεντρικών Δυνάμεων με μονοπωλιακή εκμετάλλευση του πετρελαίου για 30 χρόνια!! Ήταν γεμάτοι μίσος για τους Ρώσους, τους οποίους κατηγορούσαν ότι δεν τους είχαν βοηθήσει όταν κινδύνευαν.

Hobsbaun: «Μετά τον πόλεμο η χώρα έγινε ένα πολυεθνικό αμάλγαμα.»

1916

ΒΑΛΚΑΝΙΑ:

Ρουμανία:

Βασιλεύς: **Φερδινάνδος Α΄**. (Γερμανικής καταγωγής)

Πρωθυπουργός: Γιονέλ Μπρατιάνου

Στρατηγοί:

Lechitsky (Ρουμανία) - Sakharov (Ρωσία)

Στρατός: 750.000 άνδρες

- 28/8:** Εισέρχεται στον πόλεμο στο πλευρό της **Entente**.
Εισβάλλει στην Τρανσυλβανία η οποία ανήκε στην Ουγγαρία αλλά είχε ρουμανικό πληθυσμό.

Δοβρουσά:

- 9/9:** Βουλγαρικός στρατός ενισχυμένος από Γερμανούς καταλαμβάνουν τη Σιλίστρια.
15/9: Εισχωρούν στη γραμμή προς Κωνσταντζα.
Αποκόπτουν την επικοινωνία με τον Πόντο.
21/9: Οι Ρουμάνοι εγκαταλείπουν την περιοχή.

Τρανσυλβανία:

Φάλκενχαϊν – Μάκενσεν κυκλώνουν τη ρουμανική στρατιά.

- 7/10:** Κατάληψη της Κρόνσταντ.
6/12: Εγκατάλειψη του **Βουκουρεστίου** προς αποφυγή ολοσχερούς καταστροφής.
4/1/17: Κατάληψη της Βράϊλας.
16/1/17: Κατάληψη του Γαλασίου.
19/1/17: Ανακωχή. Παραχωρήσεις:
- Η Δοβρουσά προσαρτάται στη **Βουλγαρία**.
- Ελεύθερος διάπλου στον Δούναβη.
- Παροχή ζωοτροφών και πετρελαίου.
- Γερμανικός στρατός στη Βλαχιά.
Εντυπωσιακή νίκη του γερμανικού στρατού.

(*Ίδате σελίδα 62*)

Ο άμαχος πληθυσμός

Ο πόλεμος αλλάζει το πρόσωπο των πόλεων και το ρυθμό της καθημερινής ζωής. Και μάλιστα οι αλλαγές αυτές είναι ιδιαίτερα ανατρεπτικές σε όσους είναι κοντά στο μέτωπο και βιώνουν τον πόλεμο στους δρόμους και στις πλατείες τους. Ολόκληρες περιοχές μετατρέπονται σε στρατόπεδο.

Ο άμαχος πληθυσμός, που ανέκαθεν υπήρξε θύμα των πολέμων, από τη σύγκρουση αυτή και μετά θα βιώσει καθημερινά τις συγκλονιστικές συνέπειες της νέας καταστροφικής τεχνολογίας, η οποία έχει την ικανότητα να μεταφέρει τον τρόπο από τα χαρακώματα μέσα στα σπίτια που πλήττονται αιφνιδιαστικά από τον ουρανό.

Ακόμα και στις πόλεις που λόγω απόστασης είναι πιο προστατευμένες, ο απόηχος του πολέμου αλλάζει ριζικά τα πάντα στους χώρους εργασίας, στον τομέα των ειδών πρώτης ανάγκης, στην κοινωνική ζωή.

Συχνά στους δρόμους βλέπει κανείς γυναίκες να μοιράζουν την αλληλογραφία, να σερβίρουν στα καφέ, να οδηγούν τραμ. Έχουν αντικαταστήσει τους άνδρες που, μέρα με τη μέρα, γίνονται όλο και λιγότεροι καθώς αναχωρούν κατά κύματα για το μέτωπο.

1916

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

-
- 11/1:** Οι Αυστριακοί καταλαμβάνουν το **Μαυροβούνιο**. Ο βασιλέας **Νικήτας Α΄** κατέφυγε στην Ιταλία.
- Μάρτ.:** 118.000 Σέρβοι στρατιώτες που είχαν καταφύγει στην Κέρκυρα αποβιβάζονται στη Θεσσαλονίκη με συμμαχικά πλοία τα οποία παραπλέουν τις ακτές της Πελοποννήσου! Η Ελληνική κυβέρνηση δεν δέχτηκε να μετακινηθούν μέσα από το έδαφος της χώρας!
- 9/1:** Γαλλικά και Βρετανικά στρατεύματα (10 μεραρχίες) προερχόμενα από την Καλλίπολη αποβιβάζονται στην **Θεσσαλονίκη** παρά τις αντιρρήσεις του Κωνσταντίνου. Επέβαλαν στην Ελλάδα περιορισμό στην εισαγωγή άνθρακα και άλλων ειδών.
Στρατηγός: **Μωρίς Σαρράϊν** (Sarrail)
Προέλαση δυτικά του Αξιού ώστε να αποφευχθεί η κατάληψη των υψωμάτων της Ανατολικής Μακεδονίας.
- 26/5:** Οι Βούλγαροι καταλαμβάνουν το οχυρό **Ρούπελ** (*Κιλκίς*) με την αδράνεια της ελληνικής κυβέρνησης Σκουλούδη που προφασίστηκε ότι αιφνιδιάστηκε!
Εν συνεχεία στις 29/8 καταλαμβάνουν την Καβάλα.
Το κόμμα των Φιλελευθέρων οργανώνει συλλαλητήρια.
Οι Σύμμαχοι ερμήνευσαν την παράδοση του οχυρού Ρούπελ συμπαγινία.
- 4/9:** Το Δ' Σώμα Στρατού υπό τον στρατηγό Χατζόπουλο παραδίδεται στους Γερμανούς και μεταφέρεται ως «φιλοξενούμενοι», σε στρατόπεδα στο Γκέρλιτς. Κατόπιν οι Βούλγαροι με ευκολία κατέλαβαν την Ανατολική Μακεδονία.
-

Ελλάδα Προσωρινή Κυβέρνηση

Από τον Σεπτέμβριο του 1916, η Ελλάδα μετέχει με τις ισχνές δυνάμεις της Εθνικής Άμυνας στις στρατιωτικές επιχειρήσεις του μακεδονικού μετώπου. Διορίζεται προσωρινή κυβέρνηση με τριμελή ηγεσία (Βενιζέλος, Κουντουριώτης, Δαγκλής) στη Θεσσαλονίκη, η οποία τάσσεται στο πλευρό της Entente.

Το τμήμα της επικράτειας που ελεγχόταν από τους επαναστάτες κυβερνήθηκε με διατάγματα της Προσωρινής Κυβέρνησης. Ο **Βενιζέλος** κήρυξε γενική επιστράτευση και εκφώνησε το ακόλουθο διάγγελμα:

«Ομιλών προς υμάς τους εν Μακεδονία δεν έχω ανάγκη να εξηγήσω τους λόγους του εθνικού μας κινήματος, διότι σεις ηγήθητε του αγώνος τούτου, σεις οίπινες είδατε, εξακολουθείτε να βλέπετε εκ του πλησίον ποίοι ήσαν οι ολέθριοι καρποί της εγκληματικής πολιτικής των εν Αθήναις... Σεις ήτο φυσικόν να εξεγερθείτε πρώτοι κατά του καθεστώτος το οποίον οδηγεί το έθνος εις τον τάφον. Και το σύνθημα ηκολούθησαν τα μακεδονικά συλλαλητήρια και ταύτα η σύστασις των εθελοντικών λόχων και της Επιτροπής Εθνικής Αμύνης. Το μακεδονικόν τούτο κήρυγμα εύρεν απήχησιν βαθυτάτην εις την εθνικήν ψυχήν και τούτου προϊόν είναι η συγκρότησις της Προσωρινής Κυβέρνησης».

Ελευθέριος Βενιζέλος
Θεσσαλονίκη 9/10/1916

1916

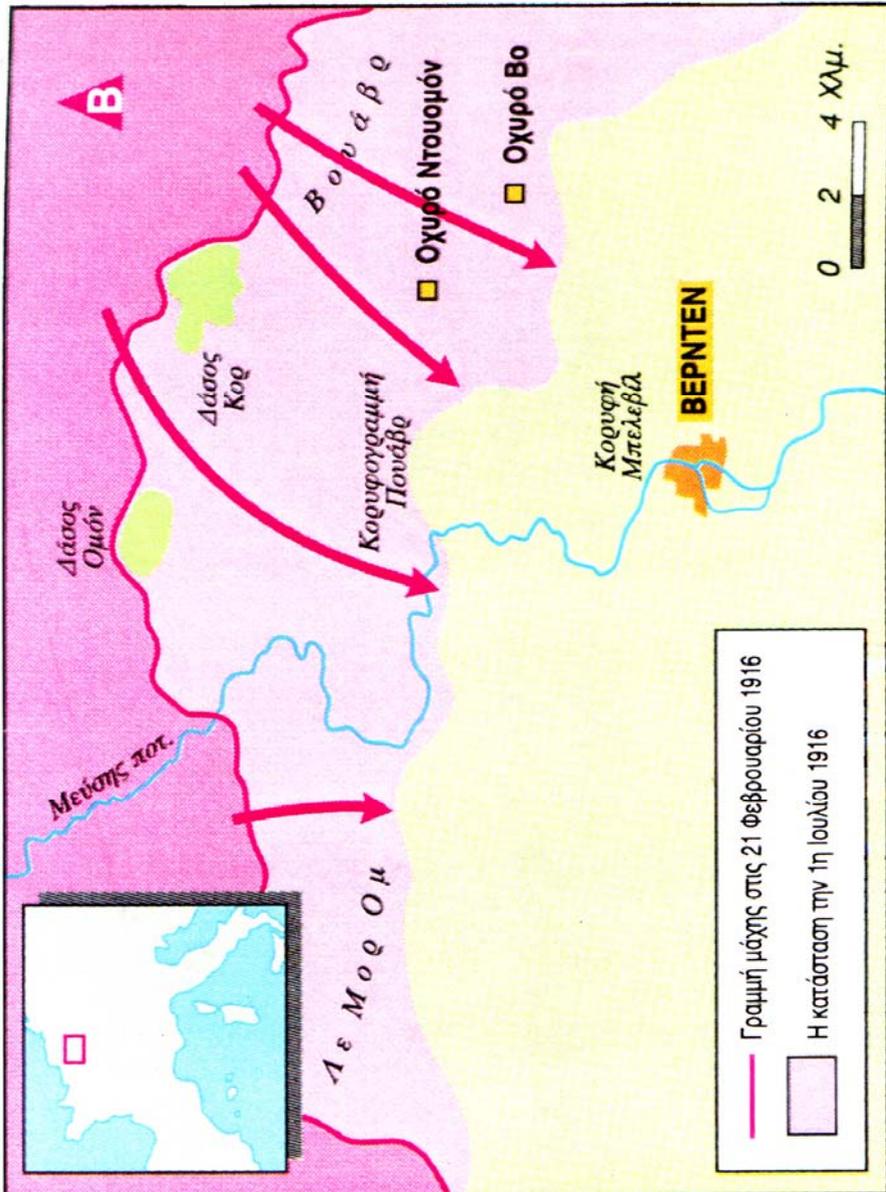
ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Ελλάς:

- 17/8:** Πραξικόπημα της Εθνικής Άμυνας εναντίον της κυβέρνησης Αθηνών.
- 9/10:** Διορίζεται προσωρινή κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη η οποία τάσσεται στο πλευρό της Entente.
"Τριανδρία"
 - Ελευθέριος Βενιζέλος
 - Παύλος Κουντουριώτης (Ναύαρχος)
 - Παναγιώτης Δαγκλής (Στρατηγός)
- 10/11:** Γαλλική μοίρα στον Πειραιά. Ο ναύαρχος **Ντε Φουρνέ** απαιτεί παράδοση πολεμικού υλικού. Ο βασιλεύς και η κυβέρνηση απέρριψαν το αίτημα.
- 16/11:** Γαλλικό άγημα 3.000 ανδρών συγκρούεται με βασιλικές δυνάμεις του στρατού που ήταν διατεθειμένος να παρατάξει ένοπλη αντίσταση.
 Βομβαρδίζεται η Αθήνα από τα γαλλικά πολεμικά πλοία.
 Νεκροί:
 30 Έλληνες
 74 Γάλλοι
 Με την επέμβαση του βασιλέως παραδίδονται έξι πυροβολαρχίες στους Γάλλους.
 Βιαιοπραγίες κατά των βενιζελικών στην Αθήνα και άλλες πόλεις. Μεγάλος αριθμός νεκρών, διώξεις, συλλήψεις και φυλακίσεις. Διεθνής κατακραυγή.
- 12/12:** Αφορισμός του Βενιζέλου από τον μητροπολίτη Θεόκλητο και φανατικούς ιερείς!
 Τελεσίγραφο των συμμάχων προς τον βασιλέα **Κωνσταντίνο** δια παραίτηση από το θρόνο (απεχώρησε προς Ιταλία την 12/7/1917).

(Συνέχεια στην σελίδα 85)

Μάχη του Βερντέν

1916

Δ.Μ.

21/2-18/11: Μεγάλη μάχη στο Βερντέν (Verdun)Γάλλοι:

Ρομπέρ Νιβάλ

Νόελ Καστελνλώ

Ανρί-Φιλίπ Πεταίν

Ντε Λανγκλ ντε Καρύ

}	259 τάγματα
	πεζικού
	4 αποικιακά

Γερμανοί:

Διάδοχος Βίλχελμ

Έρικ Φάλκενχαϊν

Φον Σβέλ (Zwehl)

Τρεις μέρες οι Γερμανοί πλήττουν τις εχθρικές γραμμές.
 Η πρόοδος είναι μικρή. Ο αρχικός στόχος είχε χαθεί.
 Εγκαταλείπεται η δεξιά όχθη του ποταμού.

7/7: Πέφτει το **Bo**.

20/7: Οι Γερμανοί φθάνουν στο Σουβίλ.

Ο Φάλκενχαϊν στρέφεται προς το **Σομ**. (Somme)

Ο Πεταίν επιτίθεται και οι Γερμανοί υποχωρούν.

3/11: Οι Γερμανοί εγκαταλείπουν το Βο.

Φθορά των αντιπάλων εκατέρωθεν.

Πραγματική κόλαση μέσα στα χαρακώματα.

Επιδημίες, λιμός, λιποταξίες.

Σκληρές προσπάθειες για επιβίωση.

Μεγάλη αυταπάρνηση. Έξη μήνες ατελείωτοι.

Σωροί πτωμάτων

Απώλειες:

Γάλλοι: 63.000 Ν

Γερμανοί: 180.000 Ν

Οι Βρεταννοί δε συμμετείχαν!

Joffre: Ils ne passeront pas!

Το ίδιο το Βερντέν δεν είχε στρατηγική σημασία αλλά
 ήταν μία ιστορική τοποθεσία.

Ο Γερμανός στρατάρχης **Έρικ Φάλκενχαϊν**
 αντικαθίσταται από τον **Πάουλ Χίντενμπουργκ**.

Μάχη του Σομ (Somme) 1/7-18/11/1916

Η μάχη του Σομ (Somme) εκτός του ότι υπήρξε καταστροφική λόγω των ανθρωπίνων απωλειών απεκάλυψε και το αλαζονικό πνεύμα των μεγάλων στρατιωτικών αρχηγών. Η στενοκεφαλιά του **Ντάγκλας Χαίηγκ** (να επιτευχθεί ένα ρήγμα) δεν υστερούσε σε τίποτε με το κατηγορηματικό ύφος του **Φερντινάν Φος**, (μάχη φθοράς) τις απόψεις του οποίου εξακολουθούσε να συμμερίζεται απεριορίστα ο **Σεζάρ Ζοφρ**.

Οι Άγγλοι είχαν σταματήσει τις επιθέσεις, αλλά ο Ζοφρ διέταξε τον **Ζοζέφ Μισελέ** να ξαναρχίσει «εις βάθος και εις πλάτος». Όμως ο Πρόεδρος **Ραϋμόν Πουανκαρέ** τον αντικατέστησε. Η μάχη του Σομ θα μείνει στην ιστορία, σύμφωνα με τα λόγια ενός Γερμανού αξιωματικού, ως ο τόπος που τάφηκε κάτω από τη λάσπη ο παλιός γερμανικός στρατός. Αλλά και οι Σύμμαχοι πλήρωσαν ένα πανάκριβο τίμημα για μία νίκη που τους απέδωσε μόνο μερικά χιλιόμετρα εδάφους. Οι καταρρακτώδεις βροχές μετατρέπουν τα χαρακώματα σε βάλτους και οι συνθήκες διαβίωσης για τους στρατιώτες γίνονται ακόμη πιο δύσκολες.

Αν κριθεί από την σκοπιά της τακτικής, πρόκειται για μία αδιαμφισβήτητη γερμανική ήττα, ένα βαρύ πλήγμα για το ηθικό του στρατού αλλά τα εδαφικά οφέλη είναι μηδαμικά: Ένα ύψωμα που βρίσκεται καμιά δεκαριά χιλιόμετρα μέσα στις γραμμές του εχθρού...

1916

Δ.Μ.

1/7-18/11: Μεγάλη μάχη στον ποταμό Σουμ (Somme)

Εμφάνιση των πρώτων Γερμανικών Tanks.
Feu roulant (συνεχείς τουφεκισμοί) και μηδαμινά
εδαφικά οφέλη.

Ασήμαντα αποτελέσματα

Στρατηγοί:

Γερμανία:

Μαξ φον Γκάλβιτς

Πάουλ Χίντεμπουργκ

Βρετανία: Ντάγκλας Χαίηγκ } 19 Μεραρχίες
Χένρυ Ρόλινσον }

Γαλλία: Φερντινάν Φος } 9 Μεραρχίες
Ζωζέφ Μισελέ }

Μεγάλες απώλειες: Γερμανοί: 680.000 Ν

Βρεταννοί: 419.654 Ν

Γάλλοι: 204.253 Ν

Καταρρακτώδεις βροχές μετατρέπουν τα χαρακώματα
σε βάλτους και μνήματα.

Από πλευράς τακτικής πρόκειται για μια Γερμανική
ήττα, αλλά τα εδαφικά οφέλη είναι μηδαμινά.

Η στρατηγική φθοράς ηττήθηκε από μόνη της.

Αλαζονικό πνεύμα των στρατηγών.

Αποστρατεία γάλλου στρατηγού: **Σεζάρ Ζοφρ**

Νέος αρχιστράτηγος: **Ρομπέρ Νιβέλ**

(Robert Nivelle)

(*Ιδαιτε σελίδα 70*)

Αυστρία

21/11: Θάνατος του γηραιού αυτοκράτορα **Φραγκίσκου-Ιωσήφ**.
Τον διαδέχθηκε ο ανιψιός του **Κάρολος Α΄**.

Ασφυξιγόνα

Οι Γερμανοί – πάντα δυνατοί στη χημεία – χρησιμοποίησαν για πρώτη φορά ασφυξιγόνα αέρια στο Λάγκεμαρκ (22/4/15).Τ ασφυξιγόνα αέρια είναι ουσίες σε αέρια κατάσταση που προκαλούν ερεθισμό και προβλήματα δυσλειτουργίας στο αναπνευστικό σύστημα. Η πρώτη δοκιμή έγινε σε ένα μέτωπο έξι χιλιομέτρων και είχε συνολική διάρκεια πέντε λεπτών. Δημιούργησε ένα νέφος 600-900 μέτρων. Το αποτέλεσμα ήταν άμεσο και ακαριαίο.

Όμως οι Γερμανοί φοβούνταν ότι δεν μπορούσαν να ελέγξουν το νέφος σε περίπτωση που ο άνεμος άλλαζε κατεύθυνση. Το αέριο ήταν συσκευασμένο σε αμπούλες που ανοίγονταν τη στιγμή της επίθεσης και τελικά το έπαιρνε ο αέρας.

Η εμφάνιση του χημικού πολέμου μεταμορφώνει το σκηνικό στα πεδία της μάχης και το κάνει ακόμα πιο απάνθρωπο. Οι άντρες που προσβάλλονταν πέθαιναν από τύφλωση ή ασφυξία και οι ψυχολογικές επιπτώσεις στα στρατεύματα ήταν τρομακτικές.

Οι επιθέσεις αυτού του είδους καταδικάστηκαν έντονα από την διεθνή κοινή γνώμη η οποία τις χαρακτήρισε σαν καταπάτηση των *«νόμων του πολέμου»* και το 1925 η Σύμβαση της Γενεύης απαγόρευσε τη χρήση χημικών όπλων κατά τον πόλεμο.

1916

Δ.Μ.

15/7-3/9: Μάχη δάσους Ντελβίλ (*Delville*)

Βρεταννικός στρατός: South African brigade.
Ανομοιογένεια. Ανεπαρκής εκπαίδευση.

23/7-27/8: Μάχη γέφυρας Ποζιέρ (*Pozières*)

Βρεταννικός στρατός με επικεφαλής την Αυστραλιανή μεραρχία.
Βροχή και λάσπη.
Πολύνεκρη μάχη χωρίς αποτέλεσμα.

Απώλειες:

Νότιος Αφρική:	5.500
Γερμανία:	9.500
Αυστραλία:	23.000

(Ο Αυστραλός στρατηγός Χούμπερτ Γκαφ (*Gough*) έτυχε σκληρής κριτικής για την επιμονή του να καταλάβει την γέφυρα πολεμώντας άσκοπα για πέντε εβδομάδες).

ΙΡΛΑΝΔΙΑ:

24/4: Επανάσταση για παροχή αυτονομίας από την εθνικιστική οργάνωση **Σιν – Φέϊν** (Ρότζερ Κέϊσμεντ).

1.200 Ιρλανδοί κατέλαβαν επί πέντε μέρες το Δουβλίνο. Αυτό το αιματηρό Πάσχα σημάδεψε την πόλη με πολλές πληγές.

Κατεστάλη προσωρινά αλλά δεν έπαυσαν οι ταραχές (394 νεκροί).

6/12/1921: Η Ιρλανδία (εκτός του Ώλστερ) αναγνωρίζεται ως “Ελεύθερον Κράτος με ιδίαν βουλήν.”

Έλλειψη τροφίμων

Όπως προκύπτει, ο ολοκληρωτικός πόλεμος δεν απόμύζησε μόνο τις στρατιωτικές δυνάμεις αλλά κατέστρεψε όλες τις ζωντανές δυνάμεις των εθνών, πράγμα που θα έθετε αργότερα πολλά και δυσεπίλυτα προβλήματα.

Σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις είχε ο πόλεμος στην οικονομία της Ευρώπης που παρουσίασε μεγάλη υποχώρηση σε όλους τους κλάδους. Παρά τις προσπάθειες προσαρμογής της οικονομίας στα νέα δεδομένα, η παραγωγή στις εμπόλεμες χώρες σημείωσε πτώση, ελαφρά στη βιομηχανία, καταστροφική όμως στη γεωργία.

Στον αγροτικό τομέα λόγω της αναχώρησης στο μέτωπο μεγάλου μέρους των εργαζομένων σ' αυτόν, η παραγωγή μειώθηκε στη Γερμανία από 50% έως και 70%, στη Ρωσία έως και 50% και στη Γαλλία 30% έως 50%.

Ο Ερυθρός Σταυρός οργανώνει αποστολές και διανομή τροφίμων στον πληθυσμό της Γαλλίας με την εισαγωγή ενός συστήματος δελτίων για το ψωμί, το κρέας, τις πατάτες κτλ. Στην Γερμανία η «Υπηρεσία Σιτηρών» καθόριζε τη σύνθεση του αρτοποιήσιμου αλευριού προσθέτοντας σ' αυτό μια ορισμένη αναλογία από άμυλο πατάτας. Αντίθετα, στην Αγγλία δεν χρειάστηκε να εφαρμοστεί το σύστημα διανομής τροφίμων παρά μόνον στον καφέ και το βούτυρο.

1916

Δ.Μ. Μέτωπο Ιταλίας

15/5-18/8: Επίθεση Αυστριακών στο Trentino.

Βομβαρδισμοί από το πυροβολικό.
Κατακρημνίσεις βράχων.
Άμυνα από τους Ιταλούς αλπινιστές.
Οι Αυστριακοί φθάνουν 20 χιλ. από την Βενετία!
Αντεπίθεση των Ιταλών.
Απωθούνται οι Αυστριακοί στις αρχικές τους θέσεις.

Στρατηγοί:

Ιταλία
Λουίτζι Καντόρνα

Αυστρία
Κόνρατ Χέτσεντορφ

4/8-10/8: Κατάληψη της Γκορίτσια. (Gorizia)

Έκτη μάχη του Ισόντζο

Ιταλία:
Δούξ της Αόστης
16 μεραρχίες
1.250 πυροβόλα

Αυστρία:
Α. Μπόροβιτς

Αναπτέρωση του ηθικού του ιταλικού στρατού.
Πρωίτηση τεσσάρων μιλίων. Με την έλευση του χειμώνα οι επιθετικές προσπάθειες τελεματώθηκαν.

Απώλειες 1916:

Ιταλοί:
120.000 Ν
285.000 Τραυμ.
78.000 Αιχμ.

Αυστριακοί:
200.000 Ν
-
60.000 Αιχμ.

12/12: Οι Κεντρικές Δυνάμεις προτείνουν στους αντιπάλους ν' αρχίσουν διαπραγματεύσεις για ειρήνη.
Η Entente αρνήθηκε.

(Συνέχεια στην σελίδα 95)

Λώρενς της Αραβίας

Ο Τόμας Ε. Λώρενς ήταν ένας νεαρός ανατολιστής, γνώστης του Ισλάμ και των Αράβων των οποίων εκτιμούσε τον πολιτισμό. Σπούδασε στην Οξφόρδη, οπαδός του οριενταλισμού και της μεγάλης ιδέας της αναγέννησης του ισχυρού αραβικού έθνους της μεσαιωνικής εποχής.

Μιλούσε τις διαλέκτους των διαφόρων φυλών, συμμετείχε στην καθημερινή ζωή τους. Όταν ξέσπασε ο πόλεμος ο Λώρενς επηρέαζε ένα ολόκληρο δίκτυο φυλών μεταξύ των οποίων και τον **Αούντα** τον βεδουίνο «*Ρομπέν των Δασών*». Το πιθανότερο είναι ότι στρατολογήθηκε από την αγγλική κατασκοπεία, η οποία ενδιαφερόταν για οτιδήποτε είχε σχέση με την σιδηροδρομική γραμμή Βερολίνο – Βυζάντιο – Βαγδάτη.

Η ευφυΐα του Λώρενς ανέτρεψε τους όρους Ήξερε πως ήταν μάταιο να συγκροτήσει τους Άραβες σε τακτικό στρατό αφού οι Τούρκοι θα επικρατούσαν παντού.. Αν και δεν ενήργησε με κίνητρο τον υπολογισμό αλλά τα ιδεώδη, τα αποτελέσματα ήταν το ίδιο ευνοϊκά για την χώρα του.

Αντιφατική προσωπικότητα που θα αποκαλυφθεί μετά τον πόλεμο με τάσεις μαζοχισμού και ομοφυλοφιλικές σχέσεις. Είδε τα όνειρά του για ένα ανεξάρτητο αραβικό βασίλειο να γκρεμίζονται με την εγκαθίδρυση της Pax Britannica. Το έργο του «*Οι επτά στίλοι της σοφίας*» γνώρισε διεθνή επιτυχία. Έχασε την ζωή του σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα (1935).

1916

B.M.

18/6: **Μάχη λίμνης Ναρόχ, Πολωνία (Naroch)**

Σφαγή χωρίς κέρδη.
Απέτυχε ο ρωσικός αιφνιδιασμός.
Οι Γερμανοί αποφάσισαν να μεταφέρουν στρατεύματα από το Δυτικό Μέτωπο.

Στρατηγοί:Ρώσοι:

Μίκαηλ Αλεξέγιεφ
Αλεξέϊ Κουροπάτκιν
Έβερτ (Evert)

Γερμανοί:

Χέρμαν Άιχορν (Eichhorn)

Απώλειες:

Ρώσοι: 100.000

Γερμανοί: 30.000

Έλλειψη βαρέως πυροβολικού.
Χιλιάδες ρώσοι λιποτακτούν.
Ο Κουροπάτκιν επρότεινε αναστολή των επιχειρήσεων.
Αποστρατεία του στρατηγού **Μικαήλ Αλεξέγιεφ**.
Ο Μπρουσίλωφ προτείνει συνδυασμένες επιθέσεις σε όλα τα μέτωπα.

A.M. **Τόμας Ε. Λόρενς:** Φθάνει στην Αραβία ως στρατιωτικός σύμβουλος των Αράβων της Χετζάζης. Οργανώνει εξέγερση των Εμίρηδων κατά της Τουρκίας. Ξεσηκώνει τους:

Χουσεϊν: Χαλίφη της Μέκκας**Φεϋζάλ:** Υιό του Χουσεϊν (μετέπειτα βασιλέα του Ιράκ)

(Ίδαιτε σελίδα 76)

Γενοκτονία των Αρμενίων

Στις μεγαλύτερες ωμότητες του πολέμου συγκαταλέγεται ένα σοβαρότατο γεγονός παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το οποίο και παραμένει σχεδόν άγνωστο μέχρι σήμερα, εξαιτίας της πεισματικής αρνητικής στάσης της τουρκικής κυβέρνησης και της ελάχιστης σχετικής πληροφόρησης.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου το Αρμενικό Κόμμα στέλνει μυστική αποστολή στη Δύση να διαπραγματευθεί τη δημιουργία ανεξάρτητου Αρμενικού κράτους. Έκτοτε οι Αρμένιοι της Ρωσίας ενθάρρυναν τους αδελφούς τους να εξεγερθούν εναντίον των Τούρκων.

Όταν ο στρατός του Σουλτάνου ηπτάτο στο Σαρακαμίσκ από τους Ρώσους, οι Αρμένιοι ξεσηκώνονται. Δημιουργούν σαμποτάζ κατά των Τούρκων. Οι Αρμένιοι στρατιώτες του οθωμανικού στρατού αφοπλίζονται και εκτοπίζονται.

Τα αντίποινα υπήρξαν φοβερά: οι πόλεις Βαν, Μπιτλίσ, Σασόν κ.α. καταστρέφονται ολοσχερώς. Άμαχοι σφαγιάζονται εν ψυχρώ. Χωριά καίονται και οι κάτοικοί τους οδηγούνται σε άγνωστα μέρη. Οι περισσότεροι πέθαναν από αστία. 320.000 Αρμένιοι έφυγαν για να γλυτώσουν την γενοκτονία απ' τους Τούρκους. Οι άνθρωποι αυτοί δεν είχαν γραφειοκρατική ύπαρξη σε κανένα κράτος ήταν άνευ κράτους (stateless)

Νεκροί: 500.000
Εξόριστοι: 500.000

1916

B.M.

Καύκασος (*Kavkaz*)

Ρωσικόν σώμα επιτίθεται στον Καύκασο

Στρατηγοί:

Ρώσοι:

Πρίγκιψ Νικόλαος

Γιούντενιτς

Τούρκοι:

Φον Ντερ Γκολτς (Γερμ)

Νουρή πασάς

(350.000 άνδρες)

Φεβρ.- Απρ. Ολοσχερής εκκένωση του Καυκάσου και του Αζερμπαϊτζάν (Βατούμ, Τιφλίς, Βακού) από τους Τούρκους Καταλήψεις: Ερζερούμ, Βαν, Μπιπλίσ, Τραπεζούντα.

Οι Τούρκοι επιστρατεύουν **Έλληνες** του Πόντου ως «τάγματα εργασίας» («αμελέ ταμπούρ»).

Βάρβαρες συνθήκες, εξαντλητικές πορείες, λιμοί εξολοθρεύουν τους περισσότερους Έλληνες.

Οι **Αρμένιοι** πολεμούν παρά το πλευρόν των Ρώσων!

Στην Τραπεζούντα διορίζεται Ελληνική διοίκηση (Χρ. Φιλιππίδης).

Οι Τούρκοι εκτοπίζουν μαζικά τους Αρμένιους.

Ο άμαχος αρμενικός πληθυσμός σφαγιάζεται ανελέητα. (ίδατε σελίδα 78).

Έλλειψη σιδηροδρόμου και ανεφοδιασμών.

Οι Ρώσοι εγκαταλείπουν τον Πόντο μετά την επικράτηση των Μπολσεβίκων (Νοέμβριος 1917) και την ανακωχή Μπρεστ-Λιτόφσκ.

Οι Τούρκοι ανακαταλαμβάνουν τις πόλεις.

Αγριότητες, σφαγές, βανδαλισμοί.

Σκοπός των «*Νεοτούρκων*» ο ξεριζωμός όλων των αλλόθρησκων.

Η γενοκτονία των Ποντίων

Το καθεστώς των Νεοτούρκων προχώρησε αρχικά στη γενοκτονία των Ποντίων (1915) και στη συνέχεια στις εκτοπίσεις των ελληνικών πληθυσμών με πρώτους τους Έλληνες του δυτικού Πόντου.

Βασικό μέσο για την επίτευξη του στόχου των Νεοτούρκων αποτέλεσε η επιστράτευση των χριστιανικών πληθυσμών αμέσως μετά την έξοδο της Τουρκίας στον Πόλεμο, στο πλευρό της Γερμανίας και της Αυστροουγγαρίας.

Οι Χριστιανοί που επιστρατεύονταν δεν περιορίζονταν φυσικά για ένοπλες θέσεις, με το πρόσχημα ότι η Τουρκία δε θα μπορούσε να τους έχει εμπιστοσύνη, αλλά για τη στελέχωση των διαβόητων ταγμάτων εργασίας, γνωστών ως «αμελέ ταμπούρ». Οι συνθήκες διαβίωσης στα τάγματα εργασίας ήταν κυριολεκτικά απάνθρωπες.

Οι στρατιώτες που μετείχαν σ' αυτά δούλευαν με εξοντωτικούς ρυθμούς, μερικές φορές κάτω από πολύ χαμηλές θερμοκρασίες και υποσιτίζονταν με αποτέλεσμα πολλοί να πεθαίνουν από τις κακουχίες και την εξάντληση. Υπολογίζεται ότι 230.000 Έλληνες εξοντώθηκαν κατά την περίοδο του πολέμου ενώ 80.000 κατέφυγαν στην Ρωσία.

Ο ελληνικός πληθυσμός της περιοχής πλησίαζε τις παραμονές του πολέμου τις 500.000

Τζίνα Καλυβιώτου
(Ιστορικός)

1916

B.M.

Ουκρανία (*Ukrainska*)

4/6-12/8: Μεγάλο μέτωπο των Ρώσων από τον **Βιστούλα** έως τα **Καρπάθια**, με τέσσερες στρατιές.

Στρατηγοί:

Ρώσοι:

Αλεξέϋ Μπρουσίλωφ }
 Μ. Αλεξέγιεφ }
 Α. Καλέντιν }
 Ρ. Ιβάνωφ }

64 μεραρχίες

Αυστριακοί:

Αρχιδούξ Φερδινάνδος }
 G. Bothmer }
 A. Linsiger }
 A. Böhm – Ermolli }

6 γερμανικές
16 ουγγρικές

Δίμηνες πολύνεκρες μάχες. Το ρωσικό Γενικό Επιτελείο είχε αναδιοργανωθεί.

Βαριές απώλειες στον Αυστροουγγρικό στρατό.

Η «σφαγή του Κόβελ». Διεσώθησαν από τον αφανισμό.

Η μεγαλύτερη επιτυχία της Ρωσίας μέχρι στιγμής.

Οι Ρώσοι κατέλαβαν:

7/6 – Λοτζ

16/7 – Τσέρνοβιτς

11/8 – Κόβελ και Στανισλάβωφ

(38.000 τ.χ. εκτάσεις)

Απώλειες:

Αυστριακοί:

700.000

Ρώσοι:

550.000

Μετά την κατάρρευση της **Σερβίας** ο ρώσος αρχιστράτηγος **Μπρουσίλωφ** αναγκάστηκε να αναλάβει ταχείαν αντεπίθεση με σκοπό να παρασύρει σε σύμπραξη την αναποφάσιστη **Ρουμανία**.

(Συνέχεια στη σελίδα 97)

Γιουτλάνδη

Στις 31 Μαΐου 1916, ο ναύαρχος **Τζων Τζέλικο** έδωσε ραντεβού στη Βόρεια Θάλασσα με τις αρμάδες του Ντέιβιντ Μπίτυ, για να καταδιώξουν την ομάδα γερμανικών υποβρυχίων του Φ. Χίπερ, η οποία είχε εντοπιστεί από τις μυστικές υπηρεσίες του βρετανικού ναυτικού. Αυτό που δε γνώριζε ο Τζέλικο είναι ότι σε εκείνο το σημείο βρίσκονταν το μεγαλύτερο τμήμα του στόλου του ναυάρχου **Ράϊνχαρτ Σέερ**, αλλά και αυτός είναι πεπεισμένος ότι έχει να αντιμετωπίσει ένα μικρότερο σε όγκο σχηματισμό.

Πρόκειται για τη μεγαλύτερη ναυμαχία θωρηκτών του 20^{ου} αιώνα. Οι Γερμανοί ξεπερνούν το μειονέκτημα των λιγότερων αριθμητικά πλοίων και τον οπλισμό μικρότερου διαμετρήματος με την ακρίβεια των βολών τους που οφείλεται στην καλύτερη δυνατότητα διοπτρεύσης. Ο Σέερ σώζεται χάρη σε μία διαταγή που θεωρείται από τις δυσκολότερες στην εκτέλεση της στην ιστορία του ναυτικού: Στροφή 180 μοιρών ολόκληρου του στόλου σε πλήρη σχηματισμό!

Από στρατηγικής σκοπιάς, η νίκη ανήκει στους Άγγλους αλλά ήταν μια νίκη χωρίς αντίκρισμα. Περιορίσε το Γερμανικό Στόλο Ανοικτής Θαλάσσης στη Βόρεια Θάλασσα αφήνοντας τον να πραγματοποιεί μόνον μερικές ασήμαντες επιδρομές. Το Γερμανικό ναυτικό δε ξανατόλμησε να εμφανιστεί σε ανοικτή θάλασσα και σάπιζε δεμένο στην Βαλτική μέχρι το τέλος του πολέμου.

1916

ΑΠΟΙΚΙΕΣ:

Φεβρ. Κατάληψη από Νοτιοαφρικανούς της Γερμανικής αποικίας
Καμερούν (Δυτική Αφρική).
 Στρατηγός: Λούις Μπόθα
 40.000 στρατός

**ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΣ****31/5: Ναυμαχία της Γιουτλάνδης (Δανία) (*Jut land*)
Κόλπος Σκάγιαρακ**Ναύαρχοι:

Βρεταννοί: Τζων Τζέλικο – Ντέιβιντ Μπίτι
 Γερμανοί: Ράινχαρτ Σέερ, Φ. Χίππερ

Απώλειες:

	<i>Γερμανοί</i>	<i>Βρεταννοί</i>
Θωρηκτά	2	6
Καταδρομικά	3	8
Αντιτορπιλικά	5	3
Νεκροί	2551	6094
Τραυματίες	507	674

Η μεγαλύτερη ναυμαχία του πολέμου. 250 πλοία.
 Σοβαρές απώλειες κυρίως των Βρεταννών.
 Αντικατάσταση του ναυάρχου **Τζων Τζέλικο**.
 Άφησε να του ξεφύγει η ευκαιρία για ένα καινούργιο
 Τραφάλγκαρ.

Υποβρύχιος πόλεμοςΕβύθισαν:

Γερμανοί: 436 πλοία (1.250.000 τόνους)
 Βρεταννοί: 61.000 τόνους

Το βασιλικό ναυτικό έδειχνε ανίκανο να τους σταματήσει.

(Συνέχεια στη σελίδα 99)

Η Αλβανία

Η βασική πολιτική της Αυστρίας αποσκοπούσε στον αποκλεισμό της Σερβίας από την Αδριατική, καθώς και τον αποκλεισμό της Ιταλίας από τις ανατολικές ακτές της θάλασσας αυτής. Προς τον σκοπό αυτό η Αυστρία ήταν διατεθειμένη να δημιουργήσει ένα αυτόνομο αλβανικό κράτος υπό την αιγίδα της, σε περίπτωση που η οθωμανική αυτοκρατορία έχανε τις ευρωπαϊκές κτήσεις της.

Η Ιταλία από την άποψη της οικονομικής διεισδύσεως στη Αλβανία ερχόταν δεύτερη μετά την Αυστρο-Ουγγαρία. Η Ιταλία, επί πλέον θεωρούσε την Αλβανία ως βάση για την προώθηση της οικονομικής διεισδύσεως στα Βαλκάνια και, από στρατηγική άποψη, για την εγκαθίδρυση της ηγεμονίας της στην Αδριατική.

Έτσι, εκ παραδόσεως, ο κυριότερος αντίπαλος της Αυστρίας στην Αλβανία και στην Αδριατική ήταν η τυπική σύμμαχος της Ιταλίας. Προς το παρόν όμως, και οι δύο δυνάμεις συνεργάζονταν στην εγκαθίδρυση ενός αυτόνομου αλβανικού κράτους, αποβλέποντας στον αποκλεισμό, των άλλων βαλκανικών κρατών της περιοχής

Η Γερμανία σαφώς δεν επιθυμούσε να εμπλακεί στην βαλκανική σύρραξη και άσκησε την επιρροή της για την συγκράτηση των συμμάχων της.

1917

ΒΑΛΚΑΝΙΑ:

Σερβία

12/3-24/5: Μέτωπο Δοϊράνης.

Περιορισμένες επιθετικές πρωτοβουλίες σε τυπική κλίμακα.
Ασήμαντα αποτελέσματα.

Στρατηγοί:

Γάλλος: Μωρίς Σαράϊν

Βούλγαρος: Πετρώφ

Συνολική επιχείρηση άσκοπη.

Απραξία.

Επιδημία ελονοσίας στη Θεσσαλονίκη προσβάλλει χιλιάδες
Βρετανούς.

«Δυτικιστές» της Entente αρνούνται να στείλουν
ενισχύσεις στο μέτωπο των Βαλκανίων.

Αποστρατεία στρατηγού **Maurice Sarrail**.

Αναλαμβάνει ο **M. Luis Guillaumat**.

Ελλάς

12/7: Κατόπιν ισχυρών πιέσεων της Entente ο Βασιλεύς
Κωνσταντίνος εγκαταλείπει το θρόνο. Στη θέση του
βασιλεύει ο υιός του **Αλέξανδρος**.
Ο Πρωθυπουργός **Ε. Βενιζέλος** τάσσεται στο πλευρό της
Entente.

Γενική επιστράτευση.

Δάνειο από την Γαλλία 50 εκατ. φράγκων.

Δεσμεύσεις από την Entente.

Στρατός:

Α' Σώμα στρατού (Λ. Παρασκευόπουλος)

Β' >> >> (Εμμ. Ζυμβρακάκης)

Μεραρχία Αρχιπελάγους (Δ. Ιωάννου)

>> Κρήτης (Π. Σπηλιάδης)

(Συνέχεια στη σελίδα 105)

Λιποταξίες

Παρά τους μύθους περί ενός στρατού λιποτακτών που περιπλανιόταν στη νεκρή ζώνη, στην πραγματικότητα υπήρξαν σχετικά λίγες λιποταξίες και από τις δύο πλευρές στο Δυτικό Μέτωπο. Το Νοέμβριο του 1917 περίπου το 10% των στρατευμάτων χρησιμοποιούσαν τα τρένα για να λιποτακτήσουν κάτι που έγινε αρκετά ευκολότερα μετά τη ρωσική κατάρρευση.

Το καλοκαίρι του 1918 περίπου το 20% των Γερμανικών στρατευμάτων αντικατάστασης εξαφανίστηκαν καθ' οδόν προς την Ομάδα Στρατιών του πρίγκιπα Ρούπρεχτ. Στο Βρετανικό Στρατό οι άνδρες που καταδικάστηκαν σε θάνατο για λιποταξία και εκτελέστηκαν ήταν μόνο 266. Μεταξύ του 1914 και του 1917 κατά ετήσιο μέσο όρο 15.745 Γάλλοι στρατιώτες καταγράφονταν ως αδικαιολόγητοι απόντες. Βέβαια οι Βρεταννοί και οι Γάλλοι διέθεταν τα αποικιακά τους στρατεύματα. Οι στρατιωτικοί αρχηγοί, ωστόσο, δίσταζαν να χρησιμοποιήσουν έγχρωμους στρατιώτες. Ήταν σαν να τους οδηγούσαν σε σφαγή.

Ούτε και στα αυστρουγγρικά στρατεύματα σημειώθηκαν τόσο λιποταξίες όσες αναμένονταν. Μέχρι και τα τελευταία στάδια του πολέμου οι Ρώσοι ήταν εκείνοι που λιποτακτούσαν σε μεγαλύτερους αριθμούς ιδιαίτερα όταν μυρίζονταν τις επικείμενες επιθέσεις.

Niall Ferguson
(Ιστορικός)

1917

Δ.Μ.

9/4-12/4: **Μάχη του ποταμού Αιν (Aisne)**Ο Δρόμος των Κυριών (**Chemin des dames**).Σχέδιο στρατηγού **R. Neville**.

«Επιχείρηση εκμετάλλευσης».

Στρατηγοί:

Γάλλοι:

Ζοζέφ Μισελέ

Σαρλ Μανζέν

Γερμανοί:

Ε. Φον Μποχ

Καρλ Φον Μπύλωφ

Υποστήριξη από 3.810 κανόνια.

Χρησιμοποίηση των τανκς. Έγιναν εύκολη λεία για τα βαριά μυθραλιοφόρα των Γερμανών.

Πλήρης αποτυχία. Προέλαση 5 χιλιομέτρων!

Απώλειες Γάλλων: 187.000 Ν – Γερμανοί: 163.000 (15/5)

Η χειρότερη και πιο μάταιη αιματοχυσία με μεγάλες απώλειες και από τις δύο πλευρές.

Εφθάρησαν οι γερμανικές εφεδρείες και κατέστησαν αναποτελεσματικές

Αναδίπλωση των Γερμανών σε μήκος 20-40 χιλιομέτρων και σε νέες οχυρές θέσεις.

Αποστρατεία του στρατηγού **R. Neville**.**Βέλγιο:**

Στο κατειλημμένο Βέλγιο η Γερμανία αναβίωσε το φλαμανδικό εθνικό ιδεώδες.

Το 1916 έθεσαν τέρμα στη χρήση των δυο γλωσσών ενώ το 1917 θέσπισαν διάταγμα για τον διοικητικό διαχωρισμό της Φλάνδρας και της Βαλλονίας.

Η.Π.Α.

Στις αρχές του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο πρόεδρος **Γουίλσον** προσέβλεπε σε μια ουδετερότητα και επιθυμούσε η χώρα του να διαδραματίσει μεσολαβητικό ρόλο μεταξύ των εμπόλεμων.

Η είσοδος των Ηνωμένων Πολιτειών στον πόλεμο αποφασίζεται μετά από πολλούς δισταγμούς. Κατά την διάρκεια των τριών πρώτων ετών του πολέμου η κυβέρνηση προτίμησε να τηρήσει μία στάση *«υπεράνω των δύο πλευρών»*. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μία ουδετερότητα που έτσι κι αλλιώς προσανατολίζεται προς την πλευρά της Entente.

Η Αμερική δεν ήταν προετοιμασμένη για τη σύγκρουση και χρειάστηκε αρκετούς μήνες για να εξοπλίσει τα στρατεύματα που προορίζονταν για τον πόλεμο.

Με αξιοθαύμαστη προσπάθεια κατόρθωσε να εξοπλίσει τέσσερα εκατομμύρια άνδρες από τους οποίους 1.850.000 στάλθηκαν στην Ευρώπη. Τον Νοέμβριο του 1918 διέθετε 3200 αεροπλάνα ενώ ο εμπορικός της στόλος έστειλε αποστολές που θα αντικαθιστούσαν τα αγγλικά πλοία στον Ατλαντικό, εάν χρειαζόταν. Έτσι μέσα από την διαδικασία αυτή η Αμερική φανέρωσε τις τεράστιες δυνατότητες που είχε η οικονομία της.

Γουίλσον: *«Κάθε άνθρωπος θα πρέπει να μείνει ελεύθερος να διαλέξει την πολιτεία από την οποία θα ζει».*

1917

Η.Π.Α.

6/4: Εισέρχονται στον πόλεμο στο πλευρό της **Entente**.

AEF: American Expeditionary Force.

Μεγάλη στρατιωτική και οικονομική ενίσχυση στο Δυτικό Μέτωπο.

Στρατηγός: Τζων Πέρσινγκ (John Pershing).

Ο Πρόεδρος των Η.Π.Α. **Γ. Ουΐλσον** (W. Wilson) θέτει 14 όρους για να επιτευχθεί μια τίμια και διαρκής ειρήνη.

Όλα τα κράτη της Νότιας Αμερικής (εκτός της Χιλής και της Αργεντινής) εισέρχονται στον πόλεμο.

Δ.Μ.

9/4-16/4: **Μάχη του Αρράς** (Φλάνδρα)

Μέτωπο εννέα μιλίων

Εννέα βρετανικές και καναδικές μεραρχίες.

Ανακούφιση στην 10η γαλλική στρατιά.

Τρομακτικές ποσότητες βομβών

Στρατηγοί:**Entente:**

Hubert Cough

Edmund Allenby

Henry Horne

Julian Byng (Καναδάς)

Γερμανία:

von Lossberg

Ασήμαντα αποτελέσματα

Στασιαστικά κινήματα στο στρατό.

Αιματηρές καταστολές.

Οι Γερμανοί ξανάφραζαν το ρήγμα.

Απώλειες:

21.874 νεκροί

1.182 αιχμάλωτοι

Τανκς

Οι Άγγλοι ήταν πρωτοπόροι στα ερπυστριοφόρα τεθωρακισμένα οχήματα με την τότε κωδική ονομασία «*άρματα μάχης*». Άφησαν να πιστεύουν ότι οι πλάκες θωράκισης προορίζονταν για ντεπόζιτα πετρελαίου (tanks). Έπρεπε να κατασκευάσουν με κάθε τρόπο ένα πολεμικό όπλο που να προσαρμόζεται σε όλα τα πεδία μάχης, να μπορεί να στηρίζει τις επιθέσεις του πεζικού, να εξαρθώνει τα συρματοπλέγματα, να καταστρέφει τα κρησφύγετα των μυδραλιοβόλων και να έχει την δυνατότητα να προχωρεί παράλληλα με τα στρατεύματα. Η πρώτη απόπειρα ήταν αρνητική.

Στη διάρκεια της μεγάλης επιθέσεως του **Νεβάλ** (17/4/17) τα γερμανικά κανόνια κτυπούν λυσσαλέα 381 γερμανικά τανκς που είχαν εισέλθει στην «*γη του κανενός*». Κατέστρεψαν και ακινητοποίησαν 114 τα πληρώματα των οποίων κάηκαν ζωντανά και το πεζικό που είχε μείνει χωρίς υποστήριξη εξολοθρεύτηκε. Οι Γερμανοί έβγαλαν το συμπέρασμα ότι το κανόνι θα υπερισχύει για πάντα από οποιοδήποτε άλλο πολεμικό όπλο ακόμα και από τα τανκς. Μοιραίο λάθος.

Πρώτη μεγάλη επιτυχία σημειώθηκε στη δεύτερη Μάχη του **Μάρνη** (18/7/18). 381 άρματα μάχης ακολουθούμενα από στρατιώτες καταφέρνουν να διεισδύσουν περίπου πέντε χιλιόμετρα μέσα στις γερμανικές γραμμές. Από τότε συμμετείχαν συστηματικά σε όλες τις επιθέσεις, παρόλο που υφίστανται κάθε φορά, σοβαρές φθορές από τους Γερμανούς.

1917

Δ.Μ.

Νέοι αρχιστράτηγοι:

Γαλλία: **Ανρί - Φιλίπ Πεταίν** (Henri Philippe Petain)

Γερμανία: **Πάουλ Χίντενμπουργκ** (Paul Hindenburg)

7/6-14/6: Μάχη στο ύψωμα Μεσσίν (*Messines - Φλάνδρα*).

Εκρίθη απαραίτητη η κατάληψη της γέφυρας σαν προγεφύρωμα για την προώθηση προς το Υπρ.

Μεγάλοι βομβαρδισμοί από 2.220 πυροβόλα.

3,5 εκατομμύρια οβίδες! Ναρκοπέδια.

Το χωριό καταλαμβάνεται από τους συμμάχους.

Κυλιόμενος φραγμός πυρός.

Έκρηξη 19 λαγουμιών με νάρκες πριν από την εισβολή του ιππικού.

Οι Γερμανοί υποχωρούν εγκαταλείποντας πολεμικό υλικό.

Στρατηγοί:

B.E.F.

Hubert Gough

Douglas Haig

Herbert Plumer

Γερμανοί:

Sixt von Arnim

Απώλειες:

B.E.F. 25.000 νεκροί

Γερμανοί 23.000 αιχμάλωτοι

Ο Χέϊγκ και ο Ρόμπερτσον υποστήριζαν ομόφωνα τη «στρατηγική της φθοράς και εξάντλησης της άμυνας του εχθρού».

Μάχη με περιορισμένους στόχους, απόλυτο αιφνιδιασμό και μεγάλη στήριξη από το πυροβολικό. Αποδείχθηκε μια από τις μεγαλύτερες τακτικές επιτυχίες του πολέμου των συμμάχων.

Οι νηοπομπές

Ο Πρωθυπουργός **Λόυντ-Τζώρτζ** κατέβαλε υπεράνθρωπες προσπάθειες για να κάνει τους ναυάρχους να κατανοήσουν ότι το σημαντικότερο δεν ήταν να βυθίζουν υποβρύχια αλλά να ενεργούν έτσι ώστε να πλέουν με ασφάλεια τα εμπορικά πλοία. Η ανάγκη για την οργάνωση της συνοδείας και της φρούρησης των εμπορικών πλοίων επιβλήθηκε σιγά σιγά.

Οι ναύαρχοι πίστευαν ότι η οργάνωση της φρούρησης των εμπορικών νηοπομπών, μια «επονείδιστη» αποστολή, δεν ήταν εφαρμόσιμη. Το συμπέραναν από την ευμετάβλητη ταχύτητα των φορηγών πλοίων, το μεγάλο τους αριθμό, το πλήθος των θαλασσίων οδών κτλ. Πίστευαν επίσης ότι δεν είχαν τα αντιτορπιλικά που χρειαζόνταν για να συνοδεύσουν όλα τα πλοία.

Η κυβέρνηση συσπείρωσε νέους πλοιάρχους και κατόρθωσε να οργανώσει μερικές νηοπομπές, οι οποίες αγκυροβόλησαν θριαμβευτικά στο Μπρίστολ και στο Λίβερπουλ. Έτσι οι ναύαρχοι αναγκάστηκαν να συμμορφωθούν.

Το ελληνικό τορπιλοβόλο «**Δωρίς**» έλαβε μέρος σε μικρές συνοδείες νηοπομπών στο Αιγαίο και περικοιλίες.

1917

Δ.Μ.

20/11-6/12: **Μάχη του Καμπρέ-Πασεντάλε (Βέλγιο)**
(Cambrai-Passchendaele)

Μεγάλη επίθεση των Βρεταννών.
 Συμμετέχουν βελγικά και πορτογαλικά στρατεύματα.
 Επικεντρωμένη προπαρασκευή του πυροβολικού.

Αιματηρές μάχες για τη διάσπαση της «γραμμής
 Χίντενμπουργκ».
 Ανώφελο αποτέλεσμα.

Στρατηγοί:

Βρεταννοί:

Τζων Φρεντς

Ντάγκλας Χαίηγκ

Γερμανοί:

Καρλ Φον Μπύλωφ

Φον Ντερ Μάρβιτς

Εμπλοκή τεθωρακισμένων.

476 αγγλικά τανκς διέσπασαν το μέτωπο.

Οι εφεδρείες δεν παρενέβησαν εγκαίρως.

Τελικά επικράτησαν οι Γερμανικές πυροβολαρχίες
 με τη χρήση ασφυξιογόνων. Οι Σύμμαχοι απεφάσισα
 να παραμείνουν σε θέσεις άμυνας εγκαταλείποντας
 μικρά εδαφικά οφέλη.

Απώλειες:

400.000 Νεκροί εκατέρωθεν.

Το τίμημα υπήρξε αβάστακτα βαρύ.

Η θέση της Γερμανίας κατά το τέλος του έτους ήταν
 μόνον επιφανειακά πλεονεκτική. Ο ναυτικός αποκλεισμός
 προκαλούσε σοβαρά ελλείμματα σε πετρέλαιο, άλογα,
 ελαστικά και στο εσωτερικό της χώρας αυξάνονταν οι
 δυσχέρειες διατροφής και η ψυχική στενοχώρια.
 Ο στρατός είχε φθάσει στα όρια της υπερκόπωσης.

(Συνέχεια στη σελίδα 107)

Καπορέττο

Η Ιταλία ήταν η μόνη χώρα της οποίας το κοινοβούλιο αντιτάχθηκε στον πόλεμο γεγονός όμως που δεν εμπόδισε την κήρυξή του χάρη στην δράση κύκλων που ήταν υπέρ του επεκτατισμού και είχαν καταφέρει να κερδίσουν την υποστήριξη του όχλου. Η πείρα αποδεικνύει πόσο η ισχύς του πολιτεύματος μπορούσε να είναι εικονική. Έφθασε στο σημείο να συνταχθεί με τους υποστηρικτές του πολέμου.

Την αυγή της 24^{ης} Οκτωβρίου 1917, μια στρατιά Αυστριακών και Γερμανών επιτίθεται στους Ιταλούς στον τομέα Πλέτσο και Τολμίνο, στο σημείο συνάντησης της 1^{ης} και της 2^{ης} στρατιάς. Επιλεγμένα τάγματα διαλύουν τα στρατεύματα που αιφνιδιάζονται και δεν προλαβαίνουν να αντιδράσουν. Τα στρατεύματα των Κεντρικών Δυνάμεων σπάνε το μέτωπο και απειλούν να περικυκλώσουν την 3^η στρατιά. Η κατάσταση είναι χαώδης. Με το μέτωπο διασπασμένο η αναδίπλωση πραγματοποιήθηκε μέσα σε αναταραχή, αιφνιδιαστικά. Έχοντας ήδη πεσμένο το ηθικό τους τα Ιταλικά στρατεύματα τράπηκαν σε φυγή.

Ο στρατηγός **Καντόρνα**, την επομένη του Καπορέττο, ρίχνει όλη την ευθύνη στους στρατιώτες για την καταστροφή. Τους αποκαλεί «σκυλολόι»

«Η ελλιπή αντίσταση των ταγμάτων που με δειλία υποχώρησαν χωρίς να πολεμήσουν ή επαίσχυντα παρεδόθησαν στον εχθρό...».

1917

Ιταλικό Μέτωπο

24/10: Μάχη του Καπορέττο (Caporetto)

Μεγάλη ήττα της Ιταλίας.
12η μάχη του Isozo η πιο αιματηρή όλων.

Στρατηγοί:

Γερμανία: Καρλ Φον Μπύλφφ
Αυστρία: Αρτς Φον Στράουσμπεργκ
Ιταλία: Λ. Καντόρνα

Στρατός:

Γερμανοί:	Ιταλοί:
44 μεραρχίες	41 μεραρχίες
4.126 κανόνια	3.354 κανόνια

Λανθασμένοι χειρισμοί.

Άρνηση Ιταλών να πολεμήσουν.

Αύξηση του φασισμού (Μουσολίνι)

Απώλειες:

Ιταλία:	
Νεκροί	11.000
Τραυματίες	29.000
Αιχμάλωτοι	30.000
Πρόσφυγες	300.000

Μεγάλη γερμανική επίθεση με το πυροβολικό να καταστρέφει τα αμυντικά έργα και το σύστημα επικοινωνίας των Ιταλών.

Αναδίπλωση μέσα σε αναταραχή προς Πιάβε.

Ο πόλεμος των χαρακωμάτων και οι ανώφελες επιθέσεις έχουν καταβάλει τα ιταλικά στρατεύματα.

Μεραρχίες ολόκληρες στα χέρια του εχθρού.

500.000 λιποτάκτες.

Στη θέση του **Καντόρνα** καλείται ο **Αρμάντο Ντίας**.

(Συνέχεια στην σελίδα 109)

ΡΩΣΙΑ **Οκτωβριανή Επανάσταση**

Ο αυταρχισμός των τσάρων στην Ρωσία συγκεντρώνει όλα τα αρνητικά στοιχεία ενός απολυταρχικού καθεστώτος. Δεν διαθέτει πλεονεκτήματα, όπως η επάρκεια αγαθών και εξοπλισμού, η αποτελεσματική οργάνωση, η πειθαρχία. Η αυτοκρατορική γραφειοκρατία είναι ανίκανη και διεφθαρμένη. Η εργατική τάξη δυσανασχετεί. Φαίνονταν πως οι λαοί χρειάζονταν κάποιο σήμα για να ξεσηκωθούν και να αντικαταστήσουν τον καπιταλισμό με τον σοσιαλισμό.

Το σύνθημα: «*Ψωμί, Ειρήνη, Γη*» άρχισε να κερδίζει οπαδούς γι' αυτούς που το προπαγάνδιζαν: Τους Μπολσεβίκους του **Λένιν** που από μια μικρή ομάδα ολίγων χιλιάδων ατόμων τον Μάρτιο 1917 έφτασαν να έχουν 250.000 χιλιάδες μέλη το καλοκαίρι του ίδιους έτους.

Την αποφασιστική στιγμή, ο κύριος όγκος των Ρώσων αγροτών σκέφτηκε ότι οι πιθανότητες να κρατήσουν τη γη τους κάτω από το καθεστώς των Κόκκινων ήταν καλύτερες σε σχέση με αυτές που θα υπήρχαν εάν επέστρεφε η τάξη των ευγενών γαιοκτημόνων. Κι αυτό έδωσε στους Μπολσεβίκους ένα αποφασιστικό πλεονέκτημα.

Ο Λένιν είχε την ικανότητα να αναγνωρίζει τι ακριβώς ήθελαν οι μάζες. Όταν, επί παραδείγματι, κατάλαβε ότι, σε αντίθεση με το σοσιαλιστικό πρόγραμμα, οι αγρότες ήθελαν το μοίρασμα της γης σε οικογενειακούς κλήρους, δεν δίστασε ούτε στιγμή να δεσμεύσει τους Μπολσεβίκους σ' αυτήν την μορφή οικονομικού ατομικισμού.

E. J. Hobsbawn
(1917 -)

1917

B.M. Αρχηγός του ρωσικού στρατού ο **Αλεξέϋ Μπρουσίλωφ**.

Μάιος – Ιούλιος: Μεγάλη επίθεση του ρωσικού στρατού με 23 μεραρχίες στη **Γαλικία**.

Κούραση και κακή διατροφή.

Αντιπολεμική δράση των Μπολσεβίκων.

Αυστρογερμανική αντεπίθεση και διάλυση του ρωσικού στρατού.

Καταλήψεις Γερμανών:

1/3: Κίεβο

20/3: Οδησσός

19/7: Φινλανδία

ΡΩΣΙΑ **Επανάσταση κατά του καθεστώτος**

(*Ίδαιτε σελίδα 96*)

12/3: Παραίτηση της κυβερνήσεως.

14/3: Κυβέρνηση υπό τον πρίγκιπα Γκεόργι Λβωφ.

15/3: Παραίτηση του Τσάρου **Νικολάου Β΄**.

24/7: Κυβέρνηση του **Αλεξάντρ Κερένσκυ**.

5/8: Αρχηγός του ρωσικού στρατού ο Λαβρ Κορνήλωφ.
Συνέχιση του πολέμου.

7/11: Κατάληψη της εξουσίας από τους Μπολσεβίκους.

«Οκτωβριανή Επανάσταση»

«*Όλες οι εξουσίες στα Σοβιέτ*»

Πρόεδρος: Ο **Νικολαΐ Λένιν**.

15/12: Ο **Λέων Τρότσκι** υπογράφει ανακωχή.

Διαπραγματεύσεις με τη Γερμανία.

Προέβλεπε την παραμονή των αντιπάλων στις θέσεις τους.

B.M. Ο Γερμανικός στόλος είναι παγιδευμένος στη **Βαλτική** από το Μάιο 1916. Οι ναύτες εγκλωβισμένοι στα πλοία.

⁶/1917: Ανταρσία των πληρωμάτων καταστέλλεται με θανατικές καταδίκες.

(*Συνέχεια στη σελίδα 117*)

**Το κόστος τού να σκοτώνεις:
Πολεμικές δαπάνες και θάνατοι**

	Πολεμικές δαπάνες (δισεκατομμύρια δολάρια)	Θάνατοι
Μ. Βρεταννία	43,8	723.000
Βρετανική Αυτοκρατορία (εκτός Μ. Βρεταννίας)	5,8	198.000
Γαλλία	28,2	1.398.000
Ρωσία	16,3	1.811.000
Ιταλία	14,7	578.000
ΗΠΑ	36,2	114.000
Άλλες	2,0	599.000
<i>Αντάντ και Συμμαχικές Δυνάμεις</i>	<i>147,0</i>	<i>5.421.000</i>
Γερμανία	47,0	2.037.000
Αυστρο-Ουγγαρία	13,4	1.100.000
Βουλγαρία και Τουρκία	1,1	892.000
<i>Κεντρικές Δυνάμεις</i>	<i>61,5</i>	<i>4.029.000</i>
Γενικό σύνολο	208,5	9.450.000

Πηγή: Hardach, First World War, σελ. 153. J. Winter, Great War

ΑΠΟΙΚΙΕΣ

Παλαιστίνη-Συρία

Οι Βρεταννοί προχωρούν μέσω του Σίνα προς Παλαιστίνη. Διάνοιξη δρόμων και κατασκευή σιδηροδρόμου.

Βρεταννός στρατηγός: Έντμοντ Άλλενμπυ
200.000 (Ινδοί, Αυστραλοί, Νοτιοαφρικάνοι)

Γερμανός στρατηγός: Λίμαν Φον Σάντερς

Τουρκικά στρατεύματα

Καταλήψεις Βρεταννών:

7/11/17: Χεβρόνα
17/11/17: Γάζα / Βηθλεέμ
21/2/18: Ιεριχώ
1/10/18: Δαμασκός
7/10/18: Βηρυτός
11/12/18: Ιερουσαλήμ

Στο πλευρό των Συμμάχων και οι Άραβες του **Εμίρη Φεϋζάλ** οργανωμένοι από τον **Λόρενς της Αραβίας**.

Απώλειες: 6.500 νεκροί

Περσία

Ρωσική στρατιά: Νοε 1915 μέχρι Ιαν 1916

50.000 Κοζάκοι

Στρατηγός: Μ. Μπαράτωφ

Εισήλθε στην Περσία και έφθασε μέχρι την Τεχεράνη.

Απεσύρθη μετά τη συνθήκη Μπρεστ – Λιτόφσκ.

Η σφαίρα επιρροής της Ρωσίας στο Ιράν είχε συμφωνηθεί με τους Συμμάχους να περιορισθεί εις τα εγγύς των συνόρων της εδάφη.

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Αμείλικτος πόλεμος κατά παντός πλοίου.

Γερμανοί εβύθισαν 8.916.000 τόνους!

Ιράκ

Η αποτυχημένη εκστρατεία στα Δαρδανέλια δεν είναι δυστυχώς η μόνη ήττα των Βρεταννών στη Μέση Ανατολή.

Η εκστρατεία στη Μεσοποταμία που ξεκίνησαν οι Βρεταννοί με μια απόβαση στο Αμπαντάν (για το πετρέλαιο) συμπίπτει με την άφρονα προσπάθεια της ινδικής μεραρχίας του στρατηγού **Τσαρλς Τάουνσεντ** κατά μήκος του ποταμού Τίγρη που έφθασε σε απόσταση 65 χιλιομέτρων από τη Βαγδάτη το θέρος του 1915. Έλλειψη τροφίμων, κόπωση και χαμηλό ηθικό.

Περικυκλώθηκε από τουρκική στρατιά με διοικητή το γερμανό στρατηγό Colmar von der Goltz στο **Κουτ** μαζί με 12.000 αγγλοϊνδούς. Όλες οι απόπειρες απεγκλωβισμού από την πολιορκία θα αποτύχουν, και υποχρεώθηκε να συνθηκολογήσει (16/4/1916). Οι Βρεταννοί πρόσφεραν δύο εκατομμύρια στερλίνες στον Σουλτάνο προκειμένου να σωθούν οι πολιορκημένοι και να επιστρέψουν στις βάσεις τους. Ο Σουλτάνος όμως αρνήθηκε.

Η συνθηκολόγηση είχε μεγάλη απήχηση σε ολόκληρη την αραβική Ανατολή. Ο **Χαλίλ πασάς** δεν εκμεταλλεύτηκε όπως θα έπρεπε την νίκη αυτή.

Το Κουτ θα πέσει στις 24/2/1917 από τον στρατηγό **Φρέντερικ Μώντ** μετά από σκληρούς αγώνες και οι αιχμάλωτοι θα απελευθερωθούν μετά από δέκα μήνες που σημαδεύτηκαν από πείνα και δυσεντερία.

1917

ΑΠΟΙΚΙΕΣ:**Ανακατάληψη του Ιράκ από τους Βρεταννούς.**

Υπερασπίζονται τις εγκαταστάσεις της Anglo-Persian Oil Co.
 Η βοήθεια που επρόσφεραν στην Τουρκία οι σύμμαχοι της,
 Γερμανία και Αυστρία, ήταν περιορισμένη.

Στρατηγοί:

Βρεταννοί:
 Φρέντερικ Μωντ

Τούρκοι:
 Χαλίλ Πασά
 Γ. Φον Ντε Γκόλτς

Ενίσχυση του βρεταννικού στρατού.
 Ο τουρκικός στρατός (40.000 άνδρες) αποδεκατισμένος
 από τις επιδημίες αποσύρεται προς την Μοσούλη.
 Απελευθέρωση των βρεταννών αιχμαλώτων.
 4.000 στρατιώτες πέθαναν από κακουχίες.

(Ίδατε σελίδα 100)

24/2: **Κούτ**
11/3: **Βαγδάτη**

Ρώσικη στρατιά υπό τον στρατηγό Μπαράτωβ
 συμμετέχει στις επιθέσεις και μάχες.
 Απεσύρθη μετά την ανακωχή της Ρωσίας 15/12/1917.

Τέλος 1917: Το **Ιράκ** και η **Κάτω Μεσοποταμία**
 περιέρχονται εις την κατοχή των Άγγλων.
 Με την Συνθήκη του Σαν Ρέμο (26/4/1920) το
Ιράκ παραχωρήθηκε στην Μεγάλη Βρεταννία
 ενώ έγινε συζήτηση για το ενδεχόμενο δημιουργίας
 «Κουρδικού κράτους».

Κίνα

Η κυβέρνηση της Ουάσινγκτον δεν εννοούσε να επιτρέψει στους Ιάπωνες να έχουν “το πάνω χέρι” στην περιοχή κι ο μόνος τρόπος για να χαλιναγωγήσει τις φιλοδοξίες τους ήταν η συμμετοχή της Κίνας στον πόλεμο. Οι γνώμες των ηγετικών κύκλων της Κίνας ήταν μοιρασμένες και η χώρα έμπαινε και πάλι σε διαδικασία εμφυλίων αγώνων.

Οι περισσότεροι πολιτικοί ήταν αρνητικοί στην εμπλοκή της χώρας στον πόλεμο, γιατί πίστευαν ότι κάτι τέτοιο θα εδραίωνε τη θέση της κλίκας των στρατιωτικών. Οι στρατιωτικοί εξ άλλου ήταν αποφασισμένοι από καιρό. Έκαναν πραξικόπημα και πήραν την εξουσία τον Ιούνιο του 1917. Ο στρατηγός Σουν Γιατ πρωτοστάτησε στην απόσχιση των νοτίων επαρχιών από τον έλεγχο του Πεκίνου και στο σχηματισμό νέας κυβέρνησης στην Καντόνα.

Δύο μήνες αργότερα η κινεζική κυβέρνηση κήρυξε τον πόλεμο στη Γερμανία. Ταυτόχρονα η Κίνα μπήκε σε μια μακρόχρονη περίοδο εμφυλίων ταραχών και πολύπλοκων κοινωνικοπολιτικών εξελίξεων δεχόμενη παράλληλα τις παρεμβάσεις των ξένων δυνάμεων.

1917

ΑΠΟΙΚΙΕΣ:

- Συρία**
Λίβανος } Με τη συνθήκη του Σαν Ρέμο (26/4/1920) διαμερισμός σε δύο χώρες με δικαιολογητικό την ύπαρξη μιας χριστιανικής κοινότητας. Γαλλική εντολή.
Συρία: Βασιλεύς: **Φαϋζάλ**
- Υπεριορδανία** Κατατεμαχισμός των εκτάσεων και διαμόρφωση της σκιώδους εμιρατικής εξουσίας υπό βρετανικό έλεγχο. Εμίρης **Αμπντουλάχ** (υιός του Σεΐχη της Μέκκας)
- Αραβία** Σεΐχης **Χουσεΐν Μπεν Αλί**
Σύμμαχος Entente.
Χαλαρή βρετανική επικυριαρχία.
- Παλαιστίνη** Νέον κράτος, «*Εβραϊκή Εθνική Εστία*», υπό την φροντίδα των Βρετανών. Οργή των Αράβων, που αισθάνονταν ότι έπεφταν θύματα της βρετανικής παρελκυστικής διπλωματίας.
- Αρμενία** Αναγνωρίζεται ως ανεξάρτητο κράτος. 2/12/1920: Μπροστά στο φάσμα του αφανισμού της χώρας από τα κεμαλικά στρατεύματα δεν απέμεινε άλλη διέξοδος από τη σοβιετοποίησή της.

Βαλκάνια

Το Δεκέμβριο του 1917 η γαλλική κυβέρνηση ανακάλεσε τον στρατηγό **Μωρίς Σαράϊγ** δια του στρατηγού **Αντόλφ Γκιγιωμά** «λόγω γενικής φύσεως συμβάντων».

Η πρώτη προσπάθεια του νέου στρατηγού ήταν η αποκατάσταση εμπιστοσύνης και συνοχής στις συμμαχικές δυνάμεις στη Θεσσαλονίκη και συγχρόνως η επίσπευση της οργάνωσης και εκγύμνασης του ελληνικού στρατού. Επίσης η προπαρασκευή σχεδίου επιχειρήσεων για νέαν επίθεση. Οι Σύμμαχοι απέκτησαν εμπιστοσύνη για την απόδοση του Ελληνικού στρατού. Η πιο σημαντική νίκη ήταν η κατάληψη του **Σκρα Ντι Λάγκεν** που βρισκόταν δεξιά του Αξιού. Αποτελούσε μια βραχώδη «εξέχουσα» του βουλγαρικού μετώπου και ένα πολύ χρήσιμο παρατηρητήριο. Ανεξάρτητα από τον ενθουσιασμό που προκάλεσε σ' όλη την Ελλάδα η επιτυχία των ελληνικών στρατευμάτων οι Σύμμαχοι απέκτησαν πλέον εμπιστοσύνη στις επιδόσεις του ελληνικού στρατού.

Στρατηγός **Γκιγιωμά**: *«Η νίκη του Σκρα είναι δι' εμέ κατόρθωμα εξ' ίσου σπουδαίου με τις μάχες στο Δυτικό Μέτωπο».*

Η έγκριση από την **Entente** για ενίσχυση του στρατού στα Βαλκάνια ήταν πολύ δύσκολη λόγω αμφιβολιών που εξέφραζαν οι στρατηγοί για την αποτελεσματικότητα μεγάλης έκτασης επιχειρήσεων σ' αυτό το μέτωπο. Με την άφιξη του νέου και ενθουσιώδη στρατηγού **Φρανσάι Ντ'Εσπεραί** το Βαλκανικό μέτωπο αφυπνίστηκε

1918

ΒΑΛΚΑΝΙΑ:

30/5: Μάχη του υψώματος Σκρα (Κιλκίς)

Λαμπρή νίκη του Ελληνικού στρατού.

Στρατηγοί:

Γάλλοι: Αντόλφ Γκιγιωμά (1 μεραρχία)
Έλληνες: Ν. Βλαχόπουλος } (2 μεραρχίες)
Ε. Ζυμβρακάκης }

Σέρβοι: Ζινοζίν Μίσιτς

Βρεταννοί: Τζωρτζ Μιλν

Βούλγαροι: Πέτρωφ & Λούκωφ

Βουλγαρικό παρατηρητήριο.

Λαβύρινθος χαρακωμάτων.

Αιφνιδιαστική ενέργεια.

Υψηλό ηθικό ελληνικού στρατού.

(Απώλειες: 441 Ν 2204 Τρ)

3/8-15/9: Βαλκανικό Μέτωπο

Νέος Γάλλος Στρατηγός ο **Φρανσαί Ντ' Εσπεραί**.

Προώθηση προς την Αλβανία,

το Μοναστήρι και τη Σερβία.

26/9: Συνθηκολόγηση της Βουλγαρίας

Ανακωχή άνευ όρων.

Παραίτηση του βασιλέως **Φερδινάνδου**

από τον θρόνο υπέρ του υιού του **Μπορίς Γ΄**.

Τουρκία

31/10: Συνθήκη ανακωχής Μούδρου (Λήμνος)

Σκληροί όροι

Τουρκική αντιπροσωπεία στο Παρίσι.

Διωγμοί χριστιανικών πληθυσμών.

Νέος Σουλτάνος ο **Μοχάμεντ ΣΤ΄**.

Η Κοινωνία των Εθνών

Η εναλλακτική λύση που ο αμερικανός πρόεδρος Ουίλσον προέτρεψε τους δύστροπους ευρωπαϊούς πολιτικούς να υιοθετήσουν ήταν η δημιουργία μιας «Κοινωνίας των Εθνών» που θα διευθετούσε τα προβλήματα ειρηνικά και δημοκρατικά πριν ξεφύγουν από κάθε έλεγχο, κατά προτίμηση δε με δημόσιες διαπραγματεύσεις, διότι ο πόλεμος είχε κάνει τις συνήθειες και λογικές διαδικασίες των διεθνών διαπραγματεύσεων ύποπτες «μυστικής διπλωματίας».

Επρόκειτο για αντίδραση απέναντι στις μυστικές συνθήκες που είχαν συνάψει μεταξύ τους οι Σύμμαχοι κατά τη διάρκεια του πολέμου και με τις οποίες διεμοίρασαν την μεταπολεμική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή.

Η Κοινωνία των Εθνών πραγματικά συστάθηκε ως μέρος των ειρηνικών διευθετήσεων και αποδέχτηκε σχεδόν μια ολοσχερής αποτυχία. Ήταν ένας θεσμός και δυστυχώς περιορίστηκε μόνο στη συλλογή στατιστικών στοιχείων. Ωστόσο, αρχικά κατάφερε να διευθετήσει μία-δύο διαμάχες ήσσονος σημασίας που δεν έθεταν σε κίνδυνο την παγκόσμια ειρήνη.

Η άρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών να συμμετάσχουν στην Κοινωνία των Εθνών, αποστέρησε τον οργανισμό από κάθε πραγματικό νόημα. Δεν διέθετε την ικανότητα να λάβει πρακτικές αποφάσεις.

Eric Hobsbawm
1917 -
(ιστορικός)

1918

Δ.Μ.

21/3-9/4: Γερμανική επιχείρηση «Michael»

Ευρύτατο μέτωπο 70 χιλιομέτρων από Δουνκέρκη (*Dunkirk*) μέχρι Ρεν (*Reims*) (62 μεραρχίες).

Στρατηγοί:

Entente:	Γερμανοί:
H. Horne	Otto von Below
H. Gough	Von Der Marwitz
	von Hutier
	von Boehn

Κανονιοβολισμοί: 10.000 οβίδες.

Εκτενής χρήση ασφυξιογόνων.

Ο Γερμανικός στρατός προωθείται προς την Αμιένη σε βάθος 64 χιλ. και κατάκτηση 3.072 χιλ. (*Amiens*).

Απώλειες:

Entente:	Γερμανοί:
Άγγλοι: 178.000 N	250.000 N
Γάλλοι: 77.000 N	

Το Γερμανικό ιππικό μειωμένο.

Λίγα τανκς. Έλλειψη αποθεμάτων.

Μηχανοκίνητα οχήματα ελάχιστα.

Καταπονημένος στρατός.

Μέθη και λεηλασίες. Κακός ανεφοδιασμός.

Μικρά οφέλη και διακοπή της επιχείρησης από τον

Στρατηγό **Λούντεντορφ** που κατηγορήθηκε για στρατιωτική αυτοκτονία.

24/4: Γάλλος αρχιστράτηγος ο Φερντινάν Φος.

Haig: Our position must be held to the last man.

There must be no retirement.

Each one of us must fight on to the end.

Ιταλο-αυστριακές μάχες

1918

Δ.Μ.

Ιταλικό Μέτωπο**15/6-23/6: Μάχη στον ποταμό Πιάβε (Piave)**

Επίθεση αυστριακών στο Τρεντίνο.
Επιχειρούν να κυκλώσουν τις ιταλικές μεραρχίες χωρίς επιτυχία. Οι Γερμανοί απρόθυμοι να λάβουν μέρος στις μάχες στο μέτωπο της Ιταλίας.
Σχέδιον του Κόνρατ.

Στρατηγοί:

Ιταλία

Αρμάντο Ντίας

ΑυστρίαΚόνρατ Φον Χέτσεντορφ
Φον Μπόεν (Boehn)Απώλειες:

Ιταλοί

40.000 Ν

Αυστριακοί

90.000 Ν

Ο Ντίας δεν εκαρπώθη τα οφέλη από τον κλονισμό του εχθρού.

Η μάχη του «*Ηλιοστασίου*» θέτει τις βάσεις για τη μελλοντική επιτυχία των Συμμάχων στο Βιππόριο Βένετο.

Πτώση του ηθικού του αυστρουογγρικού στρατού.

Κλονισμός της Αυστρο-Ουγγαρίας.

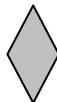
500.000 αιχμάλωτοι

Αυστρία:

Αντικατάσταση αρχιστράτηγου **Κόνραντ**.

Αναλαμβάνει ο Αρχιδούξ **Ιωσήφ**.

(Συνέχεια στην σελίδα 115)

Λένιν

Ο Λένιν στρέφεται προς την κατεύθυνση της διάλυσης κάθε ψευδαίσθησης σχετικά με την εκδοχή του επαναστατικού πολέμου κατά του γερμανικού στρατού ακριβώς τη στιγμή που οι αντιεπαναστατικές δυνάμεις αρχίζουν και πάλι να συσπειρώνονται.

Θέτει στην πρώτη γραμμή την ανάγκη να σωθεί η εξουσία των μπολσεβίκων, πεπεισμένος ότι οι θυσίες της συνθήκης του **Μπρεστ – Λιτόφσκ** θα διαρκέσουν λίγο, γιατί πολύ γρήγορα η σοβιετική σπίθα θα φουντώσει σε μια διεθνή επανάσταση. Μετά από μακρές συζητήσεις θα υπερισχύσει η θέση του Λένιν ακόμα και αν κοστίζει την αποχώρηση από την κυβέρνηση των σοσιαλιστών της αριστεράς.

Με τη συνθήκη του Μπρεστ – Λιτόφσκ συγκεκριμενοποιεί μια υπόσχεση που είχε επαναλάβει πολλές φορές και εκπληρώνει τη βαθιά επιθυμία και απαίτηση των Ρώσων να τεθεί τέρμα στον πόλεμο και να επικρατήσει μια ειρήνη χωρίς εδαφικές διεκδικήσεις.

«Η επανάσταση ταυτίζεται με την ειρήνη, επομένως, έχει άδικο όποιος επιχειρεί να αντιτάξει τους ηρωισμούς της Γαλλικής Επανάστασης με τα σασισμένα στρατεύματα της Ρωσικής Επανάστασης. Το 1793, ο πόλεμος προήλθε από την επανάσταση. Το 1917, η επανάσταση προήλθε από τον πόλεμο».

1918

Δ.Μ.

15/7-6/8: Δεύτερη Μάχη στον Μάρνη (Marne)

Επιχείρηση “Frientensturm”.
Χρησιμοποίηση αεροπορίας και τανκς.
Μεγάλη αναδίπλωση των Γερμανών. Κατόρθωσαν να αποφύγουν την κύκλωση.

Στρατηγοί:

Γαλλία: Ανρί Φιλίπ Πεταίν
Γερμανία: Έριχ Λούντεντορφ
Η.Π.Α.: Τζων Πέρσινγκ

Απώλειες Γερμανών:

139.000 Ν
29.000 Αιχμ.
793 Κανόνια

Η δεύτερη μάχη του Μάρνη υπήρξε σταθμός για τον πόλεμο. Μετά από πολλές δοκιμές και λάθη ο βρετανικός στρατός είχε μάθει να χειρίζεται τα άρματα μάχης σε συνδυασμό με τα αεροπλάνα.

8/8-3/9: Μάχη περί την Αμιένη (Amiens – Β. Γαλλία)

Στρατεύματα αγγλικών κτήσεων
(Αυστραλοί, Νεοζηλανδοί, Καναδοί).

Στρατηγοί:

Entente:	Γερμανία:
Χ. Ρόλινσον	Ε. Λούντεντορφ
Τζων Μόνας	
Άρθουρ Κιούρι	

Βομβαρδισμοί από πυροβολικό.

414 άρματα μάχης.

Αιφνιδιασμός – Πυκνή ομίχλη.

Προέλαση 10 χιλιομέτρων.

Η μεγαλύτερη ήττα του Γερμανικού στρατού.

Υποχώρηση στη Γραμμή “Ζήγκφρηντ”.

Οι Αυστραλιανές και Καναδικές μονάδες είχαν πλέον αποδειχθεί αξιόμαχες.

} Entente

Συνθηκολόγηση της Γερμανίας

Στη Γερμανία ο πρωθυπουργός καλεί τον αυτοκράτορα **Γουλιέλμο Β΄** να παραιτηθεί από τον θρόνο ελπίζοντας έτσι να σώσει την μοναρχία. «*Βλέπω ότι πρέπει να συντάξουμε έναν Ισολογισμό είμαστε στα πρόθυρα της πτώχευσης*». Ένα επαναστατικό κίνημα διευρύνεται παντού. Στις 7 Νοεμβρίου 1918 ανακηρύσσεται η Δημοκρατία. Είναι το τέλος της δυναστείας των Χοεντζόλερν.

Στις 9 Νοεμβρίου 1918 ο στρατηγός Wilhelm Groener ανακοίνωσε στον Κάιζερ ότι δεν είχε πλέον την εμπιστοσύνη του στρατού και τον εξόρισε στην Ολλανδία. Στο Βερολίνο οι σοσιαλδημοκράτες ηγέτες Φίλιπ Σάϊντερμαν και **Φρίντριχ Έμπερτ** ανακήρυξαν τη Δημοκρατία και έλαβαν τη διαβεβαίωση ότι ο στρατός θα τους στήριζε και θα κατέπνιγε κάθε απόπειρα ανατροπής τους.

Μια αντιπροσωπεία, με επικεφαλής σοσιαλδημοκράτη ηγέτη **Φρήντριχ Έμπερτ**, ξεκίνησε να συναντηθεί με τους ηγέτες των Συμμάχων σ' ένα βαγόνι τραίνου στο δάσος, κοντά στην Κομπιένη για να ακούσει τους όρους τους.

Οι Γερμανοί δεν είχαν άλλη επιλογή από το να υπογράψουν αυτά που –ευλόγως– πίστευαν ότι ήταν οι θανατικές καταδίκες τους. Έτσι στις 11 Νοεμβρίου, στις 11π.μ. την ενδέκατη ώρα της ημέρας του ενδέκατου μήνα, τα όπλα στο Δυτικό Μέτωπο εσίγησαν αφήνοντας και τις δύο πλευρές να θρηνήσουν τους νεκρούς τους.

Michael Howard
(Ιστορικός)

1918

Δ.Μ.

3/9-29/9: Μάχη δάσους Αργκόν (Argon)

Οι Γερμανοί προσπαθούν, χωρίς επιτυχία, να κυκλώσουν τους Συμμάχους με μικρής κλίμακας επιθέσεις σε επιλεγμένους στόχους.

Διάσπαση του μετώπου.

Στρατός:

Γερμανοί 500.000

Entente: 470.000

Απώλειες:

Γερμανοί: 100.000 N 30.000 Αιχμ.

Entente: 117.000 N

Erich Ludendorff: «Ημέρα πένθους για το γερμανικό στρατό».

(Παραιτήθηκε την 20/10/18)

29/10: Επανάσταση στη Γερμανία

Οι Ναύτες του Κιέλου υψώνουν κόκκινη σημαία.

Ο Κάιζερ **Γουλιέλμος Β΄** παραιτείται του θρόνου και καταφεύγει στην Ολλανδία.

Νέος πρόεδρος ο **Φρήντριχ Έμπερτ**.

11/11/18: Συνθηκολόγηση της Γερμανίας

«Ημέρα ανακωχής»

Η Γερμανία κατέχοντας ακόμη εχθρικά εδάφη απευθύνθηκε προς τον Πρόεδρο **Ουίλσον** ζητώντας «τη μεσολάβησή του για συνομολόγηση ανακωχής με βάση τους 14 όρους που προτείνει σε διακήρυξή του. Ο στρατός μας παρέμεινε αήττητος στο πεδίο της μάχης».

Υπογράφει: Ο **Φρήντριχ Έμπερτ**

για την «**Δημοκρατία της Βαϊμάρης**» και ο **Φερνινάν Φος** για τους Συμμάχους.

Βιτόριο Βένετο

Επί μήνες οι Σύμμαχοι προσπαθούν να πείσουν την ιταλική κυβέρνηση να περάσει ο στρατός τους στην επίθεση αλλά ο Ιταλός διοικητής θέλει να είναι σίγουρος για το αποτέλεσμα και να μπορεί να υπολογίζει με βεβαιότητα σε ένα στρατό ικανό και ως προς τις δυνατότητες των ανδρών του και ως προς τα μέσα του πυροβολικού.

Αμέσως μετά την κατάρρευση του Βουλγαρικού μετώπου, ο **Αρμάντο Ντίας** θεωρεί ότι ήλθε η κατάλληλη στιγμή για να εξαπολύσει την αποφασιστική επίθεσή του. Προβλέπει μια επίθεση αντιπερισπασμού στην Γκράτσα και κατόπιν ενίσχυση της επίθεσης στον ποταμό Πιάβε.

Τις δύο πρώτες μέρες ενισχύθηκε από βρετανικές και γαλλικές δυνάμεις και επιτέλους πέρασε στην επίθεση. τα πράγματα είναι πολύ δύσκολα και οι συνθήκες εξαιρετικά σκληρές. Κατόπιν όμως οι Αυστριακοί αρχίζουν να υποχωρούν. Ο σιδηροδρομικός κόμβος του Βιτόριο Βένετο και αντικειμενικός στόχος της επίθεσης καταλαμβάνεται τελικά στις 29 Οκτωβρίου. Η μάχη του Βιτόριο Βένετο, κλείνει την ιταλο-αυστριακή σύγκρουση και με το αποτέλεσμα της συμβάλλει καθοριστικά στη νίκη της Entente.

Η ανακωχή μεταξύ Ιταλίας και Αυστρίας υπογράφηκε στις 4 Νοεμβρίου στη Βίλα Τζούστι και οι εχθροπραξίες στο ιταλικό μέτωπο λήγουν οριστικά.

1918

Ιταλικό Μέτωπο**24-29/10:** **Μάχες Βιτόριο Βένετο** (*Vittorio Veneto*)

Συμμετοχή γαλλικών και αγγλικών μονάδων.
Οι Ουγγρικές μεραρχίες αρνήθηκαν να πολεμήσουν.

Στρατηγοί:

Ιταλοί:	Αυστριακοί:
Αρμάντο Ντίας	Φον Βέμπερ

Πιέτρο Μπαντόλιο
Ούγκο Καμπαλέρο

Στρατός:

51 Ιταλικές Μεραρχίες και 6 Συμμαχικές.

Θυελλώδης προέλαση
Διάλυση του Αυστριακού στρατού και δολοφονία του
πρωθυπουργού Στέφαν Τίσα.
Εκατοντάδες χιλιάδες αιχμάλωτοι κατά την υποχώρηση.

3/11: Κατάληψη του Τρέντο.

4/11: Ανακωχή μεταξύ Ιταλίας και Αυστρίας.

11/11: Ο Αυτοκράτορας **Κάρολος Α΄** εγκαταλείπει το θρόνο.

(*Ίδαιτε σελίδα 114*)

ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

28/10: Διακήρυξη ανεξαρτησίας: **Τόμας Μάζαρικ**
Επανάσταση στην Πράγα. Διάσπαση της
Αυстроουγγαρίας σε εθνικά κράτη.
Συνθήκη Σαιν Ζερμέν.

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

30/10: Επανάσταση – Ανταρσία στο ναυτικό – Κυβέρνηση
Μιχάλι Κάρολαϊ. Κατάλυση της Δυαδικής Μοναρχίας.
Συνθήκη Τριανόν.

Το δίλημμα Μπρεστ – Λιτόφσκ

Οι Μπολσεβίκοι όφειλαν να βρουν τη λύση σε μια σημαντική αντίφαση:

Για να σώσουν την εξουσία τους αλλά και την Επανάσταση έπρεπε να συνάψουν ειρήνη που την απαιτούσαν οι στρατιώτες, οι εργάτες, οι χωρικοί. Μπροστά στις γερμανικές απαιτήσεις, την απόσχιση της Ουκρανίας και της Φινλανδίας και την απειλή διάσπασης του ρωσικού κράτους, αναρωτιόνταν, ελλείπει άλλης επιλογής, μήπως έπρεπε να προτιμήσουν την σύμπραξη με τους Συμμάχους αντί της συνεργασίας με τους Γερμανούς.

Όμως οι Σύμμαχοι γνώριζαν ότι οι κύκλοι οι πλέον αντιμπολσεβικικοί ήσαν ακριβώς αυτοί που τάσσονταν υπέρ της συνεννόησης με τον Κάιζερ τις παραμονές της πτώσης των Τσάρων. Γι αυτό δεν ήταν υπέρ της ιδέας μιας διαπραγμάτευσης.

Οι Μπολσεβίκοι θα υποχρεώνονταν λοιπόν εκ των πραγμάτων να συνάψουν ειρήνη μόνον με τους Αυστρο-γερμανούς. Έτσι θα ενίσχυαν τον γερμανικό επεκτατισμό, θα κατέστρεφαν τις πιθανότητες για επανάσταση στην Γερμανία, απαραίτητη προϋπόθεση για την μέλλουσα σοσιαλιστική Ευρώπη. Κατά τα άλλα, οι κυβερνήσεις των Συμμάχων έσπευσαν να προσφέρουν τη βοήθειά τους στους εχθρικά προσκείμενους προς τη ρωσική επανάσταση. Άφησε περίπου ένα εκατομμύριο Γερμανούς στρατιώτες να τριγυρνούν στο χάος της Ανατολικής Ευρώπης.

Marc Ferro
(Ιστορικός)

1918

ΡΩΣΙΑ

3/3

Συνθήκη Μπρεστ – Λιτόφσκ

Συνθηκολόγηση της Ρωσίας.

Διαπραγμάτευση του **Τρότσκι**

ως Υπουργού Εξωτερικών από θέση αδυναμίας.

Ταπεινωτικοί όροι από τη Γερμανία.

Όταν οι Ρώσοι θέλησαν να αποχωρήσουν αντιμετώπισαν ραγδαία προέλαση του γερμανικού στρατού στα ρωσικά εδάφη και αναγκάστηκαν να υποκύψουν.

Οι Ρώσοι παρεχώρησαν στους Γερμανούς:-

Βαλτικές Χώρες, Φινλανδία, Πολωνία, Ουκρανία, Γεωργία
(ελαφρά εξαρτημένη προσάρτηση από τη Γερμανία,)Λευκορωσία και τμήμα του Καυκάσου! 60_εκατομμύρια
κάτοικοι!!

Πλέον: Αποζημίωση 6 δις χρυσά μάρκα!

Κάπου 1,5 εκατομμύριο Ρώσοι βρέθηκαν χωρίς πατρίδα είτε γιατί έφυγαν για να γλυτώσουν τα δεινά της Ρωσικής επανάστασης είτε γιατί ήταν με τη χαμένη πλευρά του ρωσικού εμφυλίου πολέμου.

Αντιπαράθεση στην κεντρική επιτροπή του κόμματος.

Ο Λένιν κατά των ψευδαισθήσεων.

Πρώτη ανάγκη: Να σωθεί η επανάσταση!

(Χαρακτήρισε τη συνθήκη:

«Επαναστατική ηττοπάθεια!»).

(Ίδαιτε σελίδα 116)

Συνθηκολόγηση:**Βουλγαρία:** 29/9/1918**Τουρκία:** 31/10/1918**Αυστροουγγαρία:** 3/11/1918**Γερμανία:** 11/11/1918

Άσκοπος πόλεμος

Ο πόλεμος έχει ρίξει τη θανάσιμη σκιά του σε όλους τους ευρωπαϊκούς λαούς. Στους πεσόντες στα πεδία της μάχης προστίθενται τα θύματα των επιδημιών, που εξαιτίας της επιδείνωσης των συνθηκών διατροφής και υγείας, βρίσκουν γόνιμο έδαφος και εξαπλώνονται. Για τέσσερα χρόνια, το εμπόριο στην Ευρώπη παρέλυσε, εύφορες αγροτικές περιοχές καταστράφηκαν ή έμειναν ακαλλιέργητες για μεγάλο χρονικό διάστημα. Πολλές βιομηχανίες κατεστράφησαν ή έκλεισαν εξαιτίας της έλλειψης πρώτων υλών. Οι περισσότεροι από τους άνδρες που υπηρέτησαν στον πόλεμο – στη συντριπτική τους πλειοψηφία ως κληρωτοί – μίσησαν ενσυνείδητα τον πόλεμο.

Ένας από τους μεγάλους υπουργούς ή διπλωμάτες του παρελθόντος – ένας Ταλλεϋράνδος ή ένας Μπίσμαρκ – αν σηκωνόταν από τον τάφο του για να παρατηρήσει τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο σίγουρα θα διερωτάτο γιατί λογικοί πολιτικοί δεν απεφάσισαν να διευθετήσουν τα πράγματα ερχόμενοι σε κάποιο συμβιβασμό πριν καταστρέψουν τον κόσμο.

Γιατί οι ηγετικές δυνάμεις των δύο πλευρών διεξήγαγαν έναν πόλεμο που θα έπρεπε κανείς ολοκληρωτικά να κερδίσει ή να χάσει; Και εμείς την ίδια απορία έχουμε. Οι περισσότεροι μη επαναστατικοί και μη ιδεολογικοί πόλεμοι του παρελθόντος δεν διεξήχθησαν μέχρι θανάτου ή ολοκληρωτικής εξάντλησης.

Eric Hobsbawn
(1917 -)

1918

**ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΣ
Δ.Μ.**

25/11/18: Ο Γερμανικός στόλος οδηγείται στο **Scapa Flow** (Αγγλικός ναύσταθμος):
11 θωρηκτά
5 βαριά καταδρομικά
8 ελαφρά καταδρομικά
50 αντιτορπιλικά

21/6/19: Αυτοβύθιση του στόλου από το ναύαρχο Λούντβιχ φον Ρόϋτερ... Η θάλασσα κατάπιε πλοία που υπερέβαιναν τους 400.000 τόνους. Εννέα Γερμανοί ναύτες έχασαν την ζωή τους κατά την διάρκεια της επιχείρησης... Είναι οι τελευταίοι πεσόντες αυτού του πολέμου. Διεσώθη μόνον το θωρηκτόν «**Baden**”.

ΑΠΟΙΚΙΕΣ:

Τανγκανίκα (Tanzania)

Γερμανός στρατηγός: Πάουλ φον Λέτοφ Φόρμπεκ

Στρατός 15.000 (Αφρικανοί)

Σθεναρή αντίσταση τριών ετών.

Άγγλος στρατηγός: Ντεβέντερ

23/11/18: Τελική κατάληψη της αποικίας από τους Βρετανούς και τους Βέλγους

Με βάση τις πολεμικές ειρηνευτικές ρυθμίσεις η Γερμανία εξέπεσε και επίσημα από τα αποικιακά της δικαιώματα. Το μεγαλύτερο μέρος της Τανγκανίκας πέρασε σε καθεστώς εντολής του Ηνωμένου Βασιλείου ενώ ορισμένες περιοχές κατακυρώθηκαν στο Βέλγιο.

Η Συνθήκη των Σεβρών 10/8/1920

Η Συνθήκη των Σεβρών έδινε στην Ελλάδα την Ανατολική Θράκη, τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο, επικύρωνε την κυριαρχία της στα άλλα νησιά του Αιγαίου που κατείχε απ' το 1913 και της εμπιστευόταν τη διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης από του κόλπου του Αδραμυτίου ως τον κόλπο της Σκάλα Νόβα, έδαφος που η Ελλάδα θα προσαρτούσε με πλήρη κυριαρχία μέσα σε πέντε χρόνια, ύστερα από ευνοϊκό δημοψήφισμα.

Η Τουρκία εξακολουθούσε να είναι κυρίαρχος των εδαφών της και μεταβιβάζει εις την Ελληνική Κυβέρνηση την ενσάρκωση των κυρίαρχων δικαιωμάτων της.

Στη συνθήκη αυτή, όμως δεν υπήρχε τίποτε για την Βόρειο Ήπειρο κι η Τουρκία παραιτούνταν για χάρη της Ιταλίας από τα δικαιώματά της στα **Δωδεκάνησα**. Η ιταλο-ελληνική συμφωνία της 29ης Ιουλίου 1919 που επιχειρούσε να διευθετήσει αυτά τα τελευταία ζητήματα, είχε χαρακτήρα αόριστο. Ως προς την **Κύπρο**, η Συνθήκη των Σεβρών επικύρωνε την προσάρτησή της στην Αγγλία.

«Τελικώς απεδείχθη ότι η Συνθήκη ήταν τόσο ευθραυστη όσο και κρύσταλλα των Σεβρών.»

Ν. Σβορώνος
(Καθηγητής Πανεπιστημίου
Σορβόννης)

1919

Εκστρατεία στην Ουκρανία

Ιαν.1919 – Απρίλιος 1919

Ανεπιτυχής απόπειρα Γάλλων με συμμετοχή Ελλήνων να εκδιώξουν τους Μπολσεβίκους και να βοηθήσουν τους αγωνιζομένους Λευκούς υπέρ της Τσαρικής Ρωσίας. Αποβιβάζονται στην Οδησσό με οπλιταγωγιά των γαλλικού στόλου.

Γαλλία

3 Μεραρχίες

Στρατηγός: Ντ' Ανσέλμ } (47.000)

Ναύαρχος: Λέζεϋ

Ελλάδα

Α' Σώμα στρατού

Αλ. Οθωναίος

Κ. Νίδερ (23.000)

Κ.Μανέτας

Αλ. Χατζηκυριάκος

Ιακ. Νεγρεπόντης

Συμμετέχουν:

Πολωνοί: Πιότρ Βράγγελ

Λευκορώσοι: Άντον Ντενίνιν

Κόκκινος στρατός (Ρωσία): Αντρέϊ Γρηγόριεφ (210.000)

25/2: Κατάληψη Χερσώνας.

5-24/3: Κατάληψη Οδησσού.

14/4: Απόφαση Γάλλων για εκκένωση της περιοχής λόγω της παρουσίας υπερτέρων σοβιετικών δυνάμεων. Επιστροφή Ελληνικού στρατού μέσω Ρουμανίας.

Απώλειες Ελλήνων

380 Ν οπλίτες – 18 Ν αξιωματικοί

ΣΗΜ

Η Ελλάδα συμμετείχε στην εκστρατεία της Ουκρανίας κατόπιν πιέσεων του Γάλλου πρωθυπουργού **Ζωρζ Κλεμανσώ** προς τον Έλληνα πρωθυπουργό **Ελευθέριο Βενιζέλο** με τη διαβεβαίωση ότι η συμμετοχή θα επιδρούσε καθοριστικά στις αποφάσεις για τις ελληνικές διεκδικήσεις.

Στα χαρακώματα...
(Οκτώβρης 1918)

Είναι φθινόπωρο. Από τους παλιούς συναδέλφους δεν υπάρχουν πια πολλοί. Είναι ο τελευταίος από τους επτά άνδρες της τάξης του... Όλοι μιλάνε για ειρήνη και για ανακωχή. Όλοι περιμένουν. Αν γελαστούν αυτό θα είναι καταστροφή...

Οι ελπίδες μου είναι πολύ δυνατές, δεν μπορείς να τις διώξεις χωρίς να πάθουν έκρηξη. Αν δεν γίνει ειρήνη θα γίνει επανάσταση. Σηκώνομαι! Είμαι πια ήσυχος. Ας έρθουν οι μήνες και τα χρόνια. Δεν θα μου πάρουν πια τίποτα... Αν τυχόν γυρίζαμε στα σπίτια μας γεμάτοι πόνος και δύναμη απ' όσα είχαμε ζήσει, θα εξαπολύαμε θύελλα. Μα σαν γυρίσουμε τώρα στις εστίες μας, θα πάμε κουρασμένοι, άδαιοι, ταπεινωμένοι, δίχως ρίζες και δίχως ελπίδες.

Έπεσε με το κεφάλι μπροστά κι ήταν ξαπλωμένος στη γη σα να κοιμότανε. Σαν τον γύρισαν, είδαν πως δεν υπόφερε πολύ... Το πρόσωπό του είχε μια έκφραση τόσο γαλήνια που θα 'λεγες πως ήταν ευχαριστημένος γιατί έτσι τελείωσε. Όταν τον γύρισαν από την άλλη μεριά, είδανε πως δεν θα υπέφερε πολύ.

Σ' όλο το Μέτωπο ήταν μια μέρα ήσυχη και το επίσημο ανακοινωθέν ανέφερε στερεότυπα: «*Ουδέν νεώτερον από το δυτικόν μέτωπο*».

Erich Maria Remarque (1878-1970)
(Γερμανός λογοτέχνης)

ΣΥΝΘΗΚΕΣ**Βερσαλλιών** 26/6/1919Αφορά τη: **Γερμανία**Παραχωρεί:

Στη Γαλλία: Αλσατία, Λορραίνη, Αριστερή Ρηνανία, Κοιλιάδα του Ρουρ. Αφαιρούνται όλες οι υπερπόντιες αποικίες.

Η δεξιά όχθη του Ρήνου αποστρατικοποιημένη (για 15 έτη). Εκμηδενίστηκαν οι μικρές πιθανότητες για αποκατάσταση κάποιας αμυδρής φιλελεύθερης Ευρώπης.

Πολωνία: Ελεύθερον κράτος.

Διάδρομος προς τη θάλασσα με παραχώρηση ελεύθερης ζώνης στο λιμάνι Ντάντσιχ (Corzon Corridor).

Αποζημίωση 132 δισ. σε χρυσά μάρκα! (42 δόσεις)

28/4/1919: Ίδρυση της **Κοινωνίας των Εθνών** με έδρα τη Γενεύη. Τα κατά καιρούς μέλη της έφθασαν αθροιστικά τα 63.

Συνολικά πάνω από δύο εκατομμύρια Γερμανοί βρέθηκαν τοποθετημένοι κάτω από την ηγεμονία της Πολωνίας.

Σαιν Ζερμέν 10/9/1919Αφορά την: **Αυστρία** (πλήρης διαμελισμός)Παραχωρεί:

Στην **Τσεχοσλοβακία:** Βοημία και Μοραβία.

Στην **Ιταλία:** Τρεντίνο, Τιρόλο, Τεργέστη.

Στη **Γιουγκοσλαβία:** Σλοβενία (1.000.000), Κροατία (3.000.000) Εκκρεμότης η Δαλματία.

Ουγγαρία: Ελεύθερον κράτος.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ (συνέχεια)

Τριανόν 4/6/1920

Αφορά την: **Ουγγαρία**

Παραχωρεί:

Στην **Τσεχοσλοβακία**: Σλοβενία και Ρουθηνία.

Στη **Ρουμανία**: Τρανσυλβανία και Τεμεσβάρ
(μειονότητες 4.300.000)

Βαρύ οικονομικό πρόστιμο.

Νεϊγύ 27/10/1919

Αφορά τη **Βουλγαρία**

Παραχωρεί:

Στη **Γιουγκοσλαβία**: Ανατολική Μακεδονία (FYROM)

Στην **Ελλάδα**: Ανατολική Θράκη

Στη **Ρουμανία**: Νότια Δοβρουτσά

(Δημιουργείται η «Μεγάλη Ρουμανία»)

Σεβρών 10/8/1920

Αφορά την: **Τουρκία** (διαμελισμός της
Αυτοκρατορίας)

Νέα Κράτη: { Συρία, Λίβανο
Παλαιστίνη, Ιορδανία
Σαουδική Αραβία
Ιράκ, Αρμενία

Παραχωρεί: Στην **Ελλάδα**: Ανατολική Θράκη,
Ίμβρο και Τένεδο.
Κηδεμονία στη Σμύρνη (5 ετών).

Βόσπορος: Επιτροπή δια την ελεύθερη ναυσιπλοΐα.

ΣΥΝΘΗΚΕΣ (συνέχεια)**ΑΠΟΙΚΙΕΣ**

Αφορούν την **Γερμανία**:

Τόγκο: ½ Γαλλία ½ Αγγλία
Καμερούν: >> >>

Τανγκανίκα: Αγγλία
Ρουάντα: Βέλγιο

Νήσοι Μαριάνες, Καρολίνες, Μάρσαλ στην **Ιαπωνία**.

ΑΠΩΛΕΙΕΣ

	Νεκροί	Τραυματίες
Αγγλία	870.000	2.100.000
Αυστροουγγαρία	1.200.000	2.000.000
Γαλλία	1.350.000	4.340.000
Γερμανία	1.800.000	4.250.000
Ιταλία	600.000	1.000.000
Ρωσία	1.700.000	5.730.000
Σερβία	120.000	160.000
Τουρκία	325.000	600.000
Η.Π.Α.	116.000	210.000
Βέλγιο	14.000	93.000
Ρουμανία	336.000	536.000
Βουλγαρία	88.000	267.000
Ελλάς	1.060	4.450
Πορτογαλία	7.222	13.751

Επίλογος

Στις 11 Νοεμβρίου 1918 επικρατούσε γενική ευθυμία. Ήταν ο τελευταίος των πολέμων... Το Παρίσι, το Λονδίνο, η Νέα Υόρκη γιόρταζαν την εκχειρία και τη νίκη, ενώ στις Βερσαλλίες, στο Σαν Ζερμαίν, στο Νείγυ, στις Σέβρες, ένας στρατός από διπλωμάτες ίδρυσαν την **Κοινωνία των Εθνών** και υπέγραψαν σύμφωνα τα οποία θα εξασφάλιζαν την ειρήνη για εκατό χρόνια. Όχι ένα έθνος να επιβάλλει την κυβερνητική του θέληση πάνω σε αλλοδαπή.

Βέβαια, οι κυβερνήσεις των νικητριών δυνάμεων επιθυμούσαν να εξασφαλίσουν την κυριαρχία των νικητών. Η ολοκληρωτική νίκη επικυρώθηκε από μια τιμωρό και καθ' υπαγόρευση ειρήνη. Παρ' όλα αυτά υποτιμούσαν την οργή της Γερμανίας και τη δυσαρέσκεια της Ιταλίας, της οποίας τα «συμφέροντα» θυσιάστηκαν εν μέρει υπέρ της Σερβίας η οποία επεκτάθηκε για να αποτελέσει μια νέα Γιουγκοσλαβία. Επίσης αγνοούσαν τη σύγχυση που επικρατούσε στη βαλκανική Ευρώπη και στην Ιρλανδία, καθώς και τη φωτιά που σιγόκαιγε στην Ασία και τον αραβικό κόσμο.

Τέλος, η σκιά ενός μεγάλου απόντος, της Σοβιετικής Ένωσης, επλανάτο πάνω από τις διαπραγματεύσεις... Ο φόβος του μπολσεβικισμού έπαιξε πρωταρχικό ρόλο. Ήθελαν να προλάβουν κάθε πιθανότητα διάδοσής της επανάστασης.

Marc Ferro
(Ιστορικός)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παγκόσμια Ιστορία – Ελευθερουδάκης (4 τόμοι)

Παγκόσμια Ιστορία – Εκδοτική Αθηνών (2 τόμοι)

Επισκόπηση της νεοελληνικής Ιστορίας –

Νίκος Σβορώνος

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος – Norman Stone

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος – Marc Ferro

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος – M. Howard

Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος – N. Ferguson

Τακτική στο Δυτικό Μέτωπο – P. Griffith

Στρατηγική στο Δυτικό Μέτωπο – W. Philpott

Η Εποχή των Άκρων – E. J. Hobsbawm

Η Ιστορία της Γαλλίας – Αντρέ Μωρουά

Η Ιστορία της Αγγλίας – Αντρέ Μωρουά

History of America – Alan Brinkley

Internet – First World War

The First World War – Hew Strachan

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος – d. Keegan

Ο Μεγάλος Πόλεμος – C. Crutwell

Περιοδικό «*Ιστορία*» (1-400 τεύχη)

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος – Πανεπιστήμιο
της Οξφόρδης.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Αγν.	- Αγνοούμενοι
Αερ.	- Αεροπλάνα
Αιχμ.	- Αιχμάλωτοι
A.M.	- Ανατολικό Μέτωπο
B.M.	- Βόρειο Μέτωπο
B.E.F.	- British Expeditionary Force
Δ.Μ.	- Δυτικό Μέτωπο
Θ	- Θωρηκτό
Κ	- Καταδρομικό
Κ.Τ.Ε.	- Κοινωνία των Εθνών
Ν	- Νεκροί
Τρ.	- Τραυματίες
Υπ.	- Υποβρύχιο

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

A

Αγγλία	9,10
Άδεια	50
Αεροπλάνα	46
Αίγυπτος	4,48,49
Αιν ποταμός (μάχες)	87
Αιχμάλωτοι	32
Αλβανία	85
Αλβέρτος	11
Αλέξανδρος Α΄	13,85
Αλεξέγιεφ Μίκκελ	9,77,81
Άλλεμπυ Έντμοντ	99,89
Άμαχος πληθυσμός	64
Αμιένη (μάχη)	111
Αποικίες	37,39,99,101,103,119,125
Απώλειες	98,125
Αραβία	103
Αργκόν (μάχη)	113
Αρμενία	49,78,103
Αρράς (μάχη)	89
Ασκούιθ Χέρμπερτ	7
Ασφυξιογόνα	72
Αυστροουγγαρία	6,16,17,84,123

B

B.E.F.	19
Βαγδάτη (Ιράκ)	37,100,103
Βαλκάνια	20,21,43-44, 65-67,85,98,104,105
Βασόρα (Ιράκ)	37

Βέλγιο	11,23,28,29,87,119
Βελιγράδι	21,45
Βενιζέλος Ελευθέριος	13,24,47,66,67,85,121
Βερντέν (μάχες)	68,69
Βερσαλλίες (συνθήκη)	123
Βίκτορ Εμμανουήλ	9,53
Βιστούλας (ποταμός)	81
Βιπόριο-Βένετο(μάχη)	114,115
Βόρειο Μέτωπο	31-36,59,77-81,97-117
Βουλγαρία	17,44,45,63,105,124

Γ

Γαλικία	59
Γαλλία (κυβέρνηση)	6,9
Γερμανία	6,15,102,103,123
Γεώργιος Ε' (Αγγλία)	7
Γιασιχίτο	11
Γιουτλάνδη (ναυμαχία)	82,83
Γκιγιωμά Αντόλφ	7,85,104,105
Γκορίτσια(Κατάληψη)	75
Γκόρλιτσε (μάχη)	59
Γκουμπίνεν (μάχη)	31
Γκραφ Χιούμπερτ	51,57
Γουλιέλμος Β' (Γερμανία)	14,15,112,113

Δ

Δαρδανέλια (απόβαση)	42,43
Δοϊράνη	85
Δυτικό Μέτωπο	23-29,51-57,69-75, 87-93,17-115
Δωδεκάνησα	120

Ε	
Entente	7-13
Ελλάς	13,43,47,66,67,85
Έμπερτ Φρίντριχ	103

Ζ	
Ζοφρ Σεζάρ	7,23,70,71

Η	
ΗΠΑ	11,88,89

Θ	
Θαλάσσιος Πόλεμος	39,40,41,61,83,99,119
Θεσσαλονίκη	65,66,67,85

Ι	
Ιαπωνία	4,11,125
Ιράκ	37,100,101
Ιρλανδία	73
Ισόνζο(ποταμός-μάχες)	53,75
Ιταλία	9,52,53,75,95,108,109

Κ	
Καλλίπολη(Απόβαση)	42,43
Καμερούν	83
Καμπρέ – Πασεντάλε	93
Καντόρνα Λουίτζι	9,53,75,94,95
Καπορέππο (μάχη)	94,95
Καραγιώργεβιτς Πέτρος	7

Καρπάθια (μέτωπο)	81
Καύκασος (Μέτωπο)	79
Καφ Χιούμπερτ	89
Κεντρικές Δυνάμεις	15-17
Κερένσκυ Αλεξάντερ	97
Κίνα	11,37,102
Κίτσενερ Χέρμπερτ	7
Κλεμανσώ Ζορζ	7,106,121
Κοινωνία των Εθνών	4,106,123
Κορονέλ (Ναυμαχία)	41
Κόστος του πολέμου	98
Κούτ (Ιράκ)	37,101
Κράους Άλφρεντ	17,53
Κύπρος	120
Κωνσταντίνος Α' (Ελλάς)	13,44,47,67,87

Λ

Λεμβέργη (μάχη)	35,59
Λένιν Νικολάι	96,97,110
Λίβανος	102
Λιποταξίες	86
Λόρενς της Αραβίας	76,77,99
Λορραίνη	23,123
Λόσβεργκ Κ.	89
Λουζιτάνια	61
Λόυντ Τζωρτζ	7,92
Λούντεντορφ Έριχ	3,35,106,107,111,113
Λους (Μάχη)	57

Μ

Μαζουριανές λίμνες	33,34,35
Μάκενσεν Αουγκούστ	15,59,63

Μάρνης ποταμός(μάχες)	26,27,90,101,111
Μαυροβούνιο	13,21,65
Μεσσίν (μάχη)	91
Μισέλ (μάχη)Ι	107
Μίσιτς Ζινοζίν	11,21
Μόλτκε Χέλμουτ	15,23,25,31
Μούνδρος (Συνθήκη)	105
Μπινγκ Ζούλιαν	89
Μπρέστ-Λιτόφσκ	116,117
Μπρουσίλωφ Αλεξέϊ	9,35,81,97
Μωάμεθ Ε΄ (Τουρκία)	17
Μπριάν Αριστίντ	7
Μωντ Φρεντερίκ	101

N

Ναρόχ (μάχη)	77
Ναυτικός αποκλεισμός	56
Νεβ Σαπέλ (μάχη)	51
Νεβίλ Ρομπέρ	9,71,87,90
Νεϋγύ (συνθήκη)	124
Νηοπομπές	92
Νικήτας Α΄	65,13
Νικόλαος Β΄ (Ρωσία)	9,97
Νοτρ Νταμ (μάχη)	55
Ντάντσιχ	123
Ντελβίλ (μάχη)	73
Ντίας Αρμάντο	9,109,114,115
Ντόγκερμπανκ (ναυμαχία)	61
Ντόρσον Σμιθ	51

O

Οκτωβριανή Επανάσταση	97
-----------------------	----

Ορλάντο Βιπτόριο	9
Ουγγαρία	115,124
Ουίλσον Γ. (Η.Π.Α.)	11,43,88,89
Ουκρανία	81,121

Π

Παλαιστίνη	99,103
Πασεντάλε (μάχη)	93
Περσία	99
Πέρσινγκ Τζων	11,89,111
Πέτρος (Σερβία)	11
Πεταίν Ανρί-Φιλίπ	7,69,91,111
Πλάμερ Χέρμπερτ	51
Πιάβε (μάχη)	109
Ποζιέρ (μάχη)	73
Πολωνία	6,77,123
Πόντος	80
Πουανκαρέ Ράϊμον	7,70
Πούτνικ Ράντιμιρ	11,21,45

Ρ

Ρένεκαμπφ Πάβελ	9,31,35
Ρόμπερτσον Γ.	9
Ρουμανία	6,13,62,63,81
Ρούπελ (οχυρό)	65
Ρωσία	4,6,9,30,31,32,33,96,97

Σ

Σαιν-Ζερμέν (συνθήκη)	123
Σαμψόνωφ Αλεξάντρ	9,31,33
Σάντερς Λίμαν	17,43,99

Σαράϊγ Μωρίς	7,43,65,85,104
Σεβρών (συνθήκη)	120
Σέερ Ράϊνχαρτ	15,82,83
Σεμέν ντε Νταμ (μάχη)	84,87
Σερβία	11,21,45,81,115
Σκάπα Φλόου	119
Σκρα (μάχη)	105
Σομ (ποταμός- μάχες)	70,71
Σουέζ	48,49
Σπέε Μαξ	15,41
Συρία	99,103

Τ

Τανγκανίκα	119
Τάνκς	90
Τάννενμπεργκ (μάχη)	33
Τάουνσεντ Τ.	9,37,100,101
Ταρνώφ (μάχη)	59
Τζέλικο Τζων	9,41,82,83
Τζιολίτι Τζιοβάνι	9
Τίσσα Στέφαν	17
Τόγκο (αποικία)	39
Τουρκία	6,17,34,35,49,105,124
Τρεντίνο	75
Τριανόν (συνθήκη)	124
Τρότσκυ Λέων	97
Τρόφιμα	74
Τσεχοσλοβακία	115
Τσινγκ-Τάο (Λιμάνι)	37

Υ

Υποβρύχια	39,60,61,83
Υπρ ποταμός (μάχες)	29,51

Φ

Φάλκενχαϊμ Έριχ	15,31,51,63,69
Φεϋζάλ(εμίρης)	99,103
Φερδινάνδος (Βουλγαρία)	17,45,98,105
Φερδινάνδος (Ρουμανία)	13,63
Φέστουμπερτ (μάχη)	55
Φίσερ Τζων	9,41
Φόκλαντ (ναυμαχία)	41
	9,27,51,55,57,70,71, 107,111,113
Φραγκίσκος-Ιωσήφ (Αυστρία)	17,71
Φραγκίσκος Φερδινάνδος	19
Φρανσέ Ντ' Εσπερέ	7,98,99,105
Φρεντς Τζων	27,29,51,57

Χ

Χαίηγκ Ντάγκλας	9,23,51,57,70,71,93, 107
Χαρακώματα	22,122
Χέτσεντορφ Κόνρατ	17,21,59,75,109
Χίντεμπουργκ Πάουλ	15,31,33,35,69,71,91
Χορν Χένρι	89